

EGYETEMES REGÉNYTÁR

291421

Gábori Róbert

A negyvenéves

férfiú

Széchenyi Könyvtár

SINGER és WOLFNER Kiadása
BUDAPESTEN.

Egy-egy évfolyam 18 kötetből áll. —

Egyetemes Regénytár

Egy-egy kötet ára díszes piros vászonkötésben 50 kr.

* * * *Gyűjteménye a legkiválóbb hazai és külföldi regényeknek.* * *

☞ Minden kötet külön is kapható. ☜

Tizenhárom éves fennállása óta, 236 kötetével, a leg-
gazdagabb sorozatát nyújtja az *Egyetemes Regénytár*
a legjobb hazai és külföldi regényeknek. A mi érdekes és
kiváló a külföldi regényirodalom terén az utóbbi években
megjelent, mind belekerült az *Egyetemes Regénytárba* s
hazai jeleseink közül nincs egy sem, a ki ne volna néhány
kötettel képviselve gyűjteményünkben. Ezek a szempontok
vezérelnek bennünket a jövőben is: csak jót, érdekeset és
együttal értékeset nyújtani, ez lesz törekvésünk ezután is.

Az *Egyetemes Regénytárban* minden hóban egy teljes
regény 1—2 kötetben jelenik meg. *Egy-egy évfolyam 18*
kötetből áll. Minden kötet külön és bármely könyvkereskedés-
ben megszerezhető. Egy-egy kötet ára díszes piros
vászonkötésben 50 kr. (1 korona.) Az előfizetési ár
bérmentes küldéssel: 20 kötetre 10 frt, 10 kötetre 5 frt,
6 kötetre 3 frt.

SINGER ÉS WOLFNER könyvkiadóhivatala.

Jegyzéke az eddig megjelent köteteknek:

I. évfolyam.

A bánya, írta Ohnet György.
A lohíni fű, írta Mikszáth Kálmán.
Beatrice házassága, írta Hugh
Conway.
A jubiléusok, írta Tolna Lajos.
A kék fátyol, írta Fortuné du
Boisgobeg.
A halott, írta Feuillet Oktáv.
Lise Fleuron, írta Ohnet György.

A fülemle, írta Petelei István.
Nem! írta Wilkie Collins.
Violanta, írta Eckstein Ernő.
Saját kezébe, írta Beniczkyne
B. Lenke.
Egy csontváz elbeszélése, írta
Manuel Gonzales.
Az ural körökben, írta Hamilton
Aidé.

II. évfolyam.

A Croix-Mort grófnők, írta Ohnet György.
Élő halott, írta Hugh Conway.
Megölt lelkek, írta Margitay Dezső.
Az özvegy, írta Feuillet Oktáv.
Magduska öröksége, írta Abonyi L.
Jung Helén, írta Lindau Pál.
Sarah grófnő, írta Ohnet György.

Balassa Bálint, írta P. Szathmáry Károly.
A marquisné, írta Delpit Albert.
Első szerelem. — Kóp-kóp, írta Turgenyev Iván.
A fészek regényei, írta Mikszáth Kálmán.
Tábori posta, írta Carmen Sylva.

III. évfolyam.

Ő az! írta Beniczkné Lenke.
A hitetlen, írta Delpit E.
Almanach 1888. évre, szerkeszti Mikszáth Kálmán.
Holden Meta, írta Cherbulise V.
Lég és föld. — Kitérőt évek, írta Kazár E.
A tábornok úr fia. — A nevelő, írta Groller Balduin.

Akarat, írta Ohnet György.
A legszebb hercegnő, írta P. Szathmáry Kálmán.
A freskók, írta Ouida.
Blaisot kisasszony, írta Uchard Mario.
Emberek, írta Bródy Sándor.
Fehér éjszakák, írta Dosztojevszkij Tivadar.

IV. évfolyam.

Az elvált asszony, írta Csiky G.
„0“, írta Rider Haggard.
Almanach 1889. évre, szerkeszti Mikszáth Kálmán (elfogyott).
Álom, írta Zola Emil.
Szent Mihály, írta Werner E.

A pénzes molnár románcza, írta Abonyi Lajos.
Rameau orvos, írta Ohnet György.
A szivárvány, írta Kazár Emil.
A kis lord, írta Burnett F. H.
Anjuta, írta Letneff P.

V. évfolyam.

A hegység tündére, írta Beniczkné B. Lenke.
Paulina, írta Hugh Conway.
Almanach 1890. évre, szerkeszti Mikszáth Kálmán.
A szív küzdelmei, írta Tarchetti H.
Utolsó szerelem, írta Ohnet György.
Faust orvos, írta Bródy Sándor.

Fenn és Lenn, írta Herczeg F.
Az elítélt leánya, írta Daudet E.
Felejthetetlen szerelem. — Megszórt sziv, írta Heyse P.
A ki a szívet a homlokán hordja, írta Jókai Mór.
Miss Rovel, írta Cherbulise V.

VI. évfolyam.

A Pierre lelke, írta Ohnet György.
Almanach 1891. évre, szerkeszti Mikszáth Kálmán.
Curly, egy színes története, írta Coleman John.
Rang és pénz, írta Beniczkné B. Lenke.
Művészbecsület, írta Feuillet Okt.

A havasok alján, írta Gyarmathy Zsigáné.
A vasgyáros. (A hámoros), írta Ohnet György.
Isten hozzád szerelem, írta Serao Matild.
Hldeiné leánya, írta Mudrony Soma.
Lázban, írta Lindau Pál.
A hivek, írta Tinseau Leon.

VII. évfolyam.

A gyűlölség adója, írta Ohnet Gy.
Almanach 1892. évre, szerkeszti Mikszáth Kálmán.
Egy apáca története, írta Verga G.
Verba Buena, írta Bret Harte.
Elmult évekből, írta Váradi Antal.
Veszedelemes bűbáj, írta Theuriet André.

A kegyencz, írta Sudermann H.
Damáz Margit, írta Kővér Ilma.
Kis hercegnő, írta Hungerford.
A klengesztelt átok, írta P. Szathmáry Károly.
A tilalom, írta Tinseau Leon.
A vér, írta Beniczkné B. Lenke.

VIII. évfolyam.

Nimrod és társa. Irta Ohnet György.
Almanach 1893. évre. Szerkeszti
Mikszáth Kálmán.
Marina (Mr. Barnes of New-York).
Irta Gunter A. C.
Nagy játék, irta Tábori Róbert.
Hivatalos feleség, irta Savage
Richard Henry.

Téli rege, irta Rákosi Viktor.
A fogadalom, irta Jeanne Schultz.
Anteusz, irta Werner Gyula.
Titok, irta Charles Reade.
Nyomor, irta Bródy Sándor.
Végzet, irta Louis Couperus.
Vénusz, irta Salvatora Farina.

IX. évfolyam.

Simon Zsuzsa, irta Herczeg F.
Almanach 1894. évre, szerkeszti
Mikszáth Kálmán.
Hét év multán, irta Delpit Albert.
A szép Neville kisasszony, irta
Croker B. M.
Hófeherke, irta Bródy Sándor.
Ibolya, irta Filon A.

Kálvárián, irta Békefi Antal.
Göröngyös utakon, irta Tinseau L.
Andrásfalvy de Andrásfalva, irta
Werner Gyula.
Noemi, irta Mercedes.
Mindszenti Katalin, irta Borostyány
Nándor.
A kis hőbortos, irta Hungerford.

X. évfolyam.

A gyermek Joga, irta Ohnet György.
Almanach 1895. évre, szerkeszti
Mikszáth Kálmán.
Sibilla, irta Mrs. Alexander.
Két leány és egy legény, irta
Beöthy László.
Lou, irta Róberts Sándor.
Viola története, irta Tutsek Anna.

A nábob kincse, irta A. Conan
Doyle.
Asszonyokról — asszonyoknak, irta
Gyarmathy Zsigáné.
Angéla, irta Theuriet André.
A napszámosok, irta Kupa Árpád.
A komédliásné, irta Contessa Lara.
Lavina, irta Pekár Gyula.

XI. évfolyam.

Régi harag, irta Ohnet György.
Almanach 1896. évre, szerkeszti
Mikszáth Kálmán.
Salamon király kincse, irta Rider
Haggard.
Knopfmacher, irta Herman Ottóné.
A párba, irta Csehov P. Antal.
Vörhadt oszlopok, irta Tábori R.

A Csókás-tanya, irta Cherbuliez V.
Nyári felhők, irta Szomabázy I.
Az első kedves, irta Gerolamo
Rovetta.
Vadrózsa, irta Jean de la Bréte.
A szabadító, irta Gyalui Farkas.
A rejtélyes ház, irta Warden
Florence.

XII. évfolyam.

Vába való gazdagság, irta Ohnet
György.
Almanach 1897. évre, szerkeszti
Mikszáth Kálmán.
Bűn és Büntetés, irta Srao Matild.
Hatalom, irta Pekár Gyula.
Három Elbeszélés, irta Zola Emil.
Ecce Homo, irta Bársony István.

Az arany, irta Moeller O. M.
Közvélemény, irta Beniczkyné B. I.
Az amerikai, irta Gunter A. C.
Két világ közt, irta Kövér Ilma.
A képviselő leánya, irta Ohnet
György.
Két menyasszony, irta Gárdonyi G.
Az üldöző, irta A. Conan Doyle.

XIII. évfolyam.

A faviéresi lelkész, irta Ohnet Gy.
Almanach 1898. évre, szerkeszti
Mikszáth Kálmán.
A szeleburdi, irta Gyp.
Alkonyat, irta Szántó Kálmán.
Családi hasonlatosság, irta Croker.
Képzelt királyok, irta Kupa Árpád.

A titkos kert, irta Marcel Prévost.
Ulrich főhadnagy, irta Thury Z.
Egy leány miatt, irta Rovetta.
Ella kisasszony ötlete, irta Szoma-
házy István.
Ismeretlen ország, irta Rider
Haggard.

XIV. évfolyam.

Páris királya. Regény 3 kötetben.
Irta Ohnet György.

Almanach az 1899. évre. Szerkeszti
Mikszáth Kálmán.

EGYETEMES REGÉNYTÁR.

A negyvenéves férfiú

Regény

Irta

Tábori Róbert

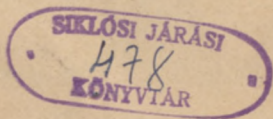
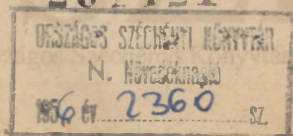
Budapest 1898

Singer és Wolfner kiadása

Andrássy-ut 10. sz.

2. kiadás.

291421

I.

Egy délvidéki nyaraló erkélyén állott Borsod Pál és lenézett a völgybe, egy szemközt fekvő kis faházra, a mely egészen odasímult a hegy oldalához. Ablaka nyitva volt, a reggeli fény beömlött rajta és megvilágította minden zugát. Sajátos egy vadgalambfészek volt ez a svájci formájú apróság: gyalulatlan deszkából a padlója, de egészen leborítva igazi perzsa szőnyeggel; egymásra rótt nyers fenyődarabokból készült az egyetlen ágy, hanem azért selyemtakaró és csipkés párnák borították. A falakat be se meszelték, de a lazán bevert szögekről brüsszeli csipkepongyola és drága selyemruha csüngött alá, a melyeket valószínűleg azért akasztottak oda, hogy kiheverjék az utazás és csomagolás okozta gyűrdöttséget.

Borsod Pál tekintete fanyar közönnyel siklott végig az elegáns toaletteken, bejárta a csendes völgyet, a melyben harmatos volt még minden pázsitfolt és faág az éj csókjától, aztán újra visszatért a házacskához. Már az első napon, mikor beteges-

kedő nejével megérkezett a gyógyhelyre és a magasan fekvő nyaralóban megtelepedtek, alig hogy meglátta a kis vackot, megragadta annak különös varázsa. Úgy szeretett volna lakást cserélni azokkal, a kik ott laktak, de az orvos határozottan tiltakozott e kísérletnek még az eszméje ellen is. Ide fönt verőfényben úszott minden, amott pedig a fák sűrű árnyékában meg a hegyről aláomló patak szomszédságában nedves párákkal telt meg a levegő. Borsod felesége erősen köhögött és az ő kis mellének sok-sok balzsamos levegő kellett, hogy a fáradt tüdő elbirja a nehéz munkát: a lélekzést.

Ezt a magas termetű és széles vállú férfiút, a ki úgy tudott magán uralkodni, hogy még soha sem volt eddig betöltetlen vágya, mert csak az olyan vágyat engedte szóhoz jutni, a melyről előre tudta, hogy elérhető, most egészen váratlanul csaknem beteges epedés fogta el a szemközt álló házacska után. Minden este, a hogy neje lepihent és az égen előtűntek a csillagok, kiült az erkélyre és sokáig lenézett a homályos, szűk völgykatlanba, a hol titokzatos magányban fészkelte a lelkétől idegen, de mégis annyira vonzó regényesség. S rajtakapta magát, hogy fantáziája, ez az eddig rendszeresen elhanyagolt hatodik érzék, hatalmassá fejlődik, mintha csak régi jogát követelné. Benépesítette magát a házat mindenféle különös, de éppen hozzávaló lakóval: előjöttek a zugokból a napközben csendesen meghúzódó rózsaszínű japáni figu-

rák, úgy tetszett neki, mintha minden lépésük után finom porcellán-csengés támadna; a padmálynon égszínkék madarak sétáltak, hófehér egérekék futkostak föl-alá a görbe széklábakon és marcipánt rágcsáltak apró fogaikkal. A háztetőn megszólalt a széltől mozgatott eolhárfa, halkán sóhajtvá, mint az elvarázsolt lélek a megszabadulás kínzó vágyában, világító szentjános bogárcák repültek ki és be a rokokó díszü csúcsíves ablakokon. Mindezt úgy látta maga előtt, hogy meg mert volna rá esküdni, hogy sejtelmes élet támad körölte az éj homályában: ő, Borsod Pál, a legszigorúbb osztálytanácsos, a kinek soha életében semmiféle sejtelmes látománnyal nem volt dolga.

Naponta elgondolta magában, az elkésett fantazia dorbézolása közben, hogy milyen szép volna, ha ő ezt a viskót megvehetné és ellakhatnék benne egyesegyedül, néhány hétig minden esztendőben. Nem a munka fáradalmait akarta kipihenni, hanem szeretett volna alkalmat adni annak a *másik énnék*, a mely benne lakott, annak az elnyomorított, szóhoz soha sem jutó rabszolgának, hogy kénye-kedve szerint nyújtózkodjék, miután számos esztendőn keresztül a kötelesség Prokrusztés-ágyába volt szorítva. Szeretett volna megismerkedni azzal a másik énnel. Ah, az bizonyára nem olyan zárkózott és komoly, mint a világ előtt és a saját öntudatában szereplő Borsod Pál! Szeret elkalandozni, lecsipkedi a kötelesség poros országútja szélén álló gyümölcsfákról a legszebb gyümölcsöt, a nélkül,

hogy előbb tisztázná az enyém-tied fontos kérdését; igazi bohéme természet, a mely nem született dolgos méhnek, hanem bohó pillangónak, abból a fajtából, a mely megelégszik egy csipetnyi mézzel, egy kis illattal. Nem úgy a másik Borsod Pál, a mintahivatalnok, a miniszter jobb keze, a kiváló reszortember, a kinek ifjúsága sohasem ismerte a csapongást, férfikora pedig mint mesebeli malomkő már magától is megőrölte a búzát — mások számára.

Most, hogy közel volt a negyvenhez, egyszerre csak ő is megérezte annak a gyönyörnek a híját, a mivel az élet, ez a rossz fizető, adósa maradt. Fájt a szíve annál a gondolatnál, hogy tán nem-sokára beköszönt az esti szürkület és az élet bohóságai, mint elfáradt dalos madarak, lepihennek, a nélkül, hogy ő valaha megértette volna éneküket. Már csak a nagyravágyás denevérei röpködnek, nehézkes szárnyacsapkodással, és nagyon árva az, a ki ilyenkor nem emlékszik vissza semmiféle hóbortra, a mely ellensúlyozta volna benne a sok rideg életbölcsességet... A szíve elaggul, a lelke eltompul és ha meg is szólal a méla szürkületben egy elkésett csalogány, ő meg se érti. Mit is mondana, miről is regélne annak, a ki öreg lett, a nélkül, hogy valaha fiatal lett volna?

... Egyszerre csak összerezzen Borsod Pál, s mint a kit hegymászás közben hirtelen megcsap a forró napsugár, két szeméhez kapott.

Odaát... a babaszoba egyik ágyában meg-

mozdult valami. A rózsaszín selyemtakaró alól kibujt egy hófehér apróság és merészen kikandikált a hajnali világba. Egy formás női lábacska, elragadó a maga naiv, vakmerő meztelenségében. Megállott az ágy szélén és akárki mit mond — kacérkodott a beömlő sugarakkal.

Borsod minden vére a szívéhez tolult. Egy nagy igazság derengett benne, a miről eddig nem olvasott az aktákban és nem vitatkozott a bizottsági pourparlékban: Igenis, tisztelt bizottság, merem állítani, a rendelkezésemre álló adatok alapján, hogy van még szép női lábacska ezen a szürke, porlepte világon...

De a dolog nem maradt annyiban. Mintha az a takaró megelevenedett volna a napsugár csábjától, hirtelen átváltozott ringó hullámmá és félig aláomlott a padlóra. Egymásután tárta fel a gondjaira bízott mesés kincseket: előbb egy derületjes homlokot, a melyet sűrű, kissé kusza haj vett körül. Az elkóborló fürtök ingerkedve csiklandozták a hamvas, kissé kövér nyakat, aztán mohón bujtkak a hófehér ingváll mögé. S most mégpillantott egy naivságában merész orrocskát, a mely bolondos jókedvvel nézett a világba, fittyet hányva ellenállhatatlansága tudatában az esztétika összes paragrafusainak. Ez az orr erős vágyat kelt mindenki-ben, a ki meglátja, hogy kissé, nagyon szeliden, megfricskázza. Aztán a piros száj, amely olyan apró, mint egy hétéves gyermeké, de olyan ígéző, mint a meglett asszonyé. Mennyi eltitkolt gyönyör

tudása remeg ott az ajkak szögletében és csábít ígéző, félig megnyílt bimbójukban. Ezek az ajkak vagy már megoldották, vagy pedig ezentúl fogják számtalanszor megoldani a tilos csók rejtélyes problémáját. . .

Hanem a kincses tenger még egyre hullámzik, a takaró még mindig lefelé csúszik, és Borsod Pál káprázó tekintete előtt feltűnik valami mindenél vakítóbb fehérség — de ezt már nem nézi. Mint a kit lopáson rajtakaptak, szégyenkezve fordul meg és megdermedve állt szemközt a saját — feleségével.

A sápadt asszonyka hamiskodó mosolylyal nézi a férje zavarát, aztán ingerkedve szólal meg:

— Ez hát a korakelésednek titka, te csapodár?

— Ugyan mit képzelsz, Lili? — röstelkedik a férj — csak nem hitted talán. . .

— Hogy mit hittem? Mintha nem tudnám, hogy az én szent Antalommat hiába tenné próbára maga a milói Vénusz. Hiába dicsértem a legszebb asszonyok előtt, hiába kacérkodnak vele, a nagy jégszobor nem olvad meg. . . De hogy még ennek a kísértésnek is ellen tudtál állni. . .

Rámutatott a szemközt fekvő házra és asszonyi kíváncsisággal nézett be a nyitva felejtett ablakon. De a férje nem engedte, hogy tovább nézze, elvezette az erkélyről, miközben csaknem nyers hangon így szólt:

— Bocsánat! De aki igazán becsületes ember, az még a tekintetével se lop!

Ezt megint az a Borsod Pál mondta, a ki nem ismert eddig más eszményt a kötelességtudásnál. A ki tíz éve, hogy mindennap pontban kilenc órakor ott ül már hivatalos helyiségében az íróasztalnál és még sohasem ment el onnan, mielőtt a központi óra el nem ütötte a kettőt. Ugyanaz az ember, a ki az államot még öt munkaperccel sem károsítja meg. Mintha valami méltóságteljes hideget sugárzott volna ki a lényé, a mely megdermeszti az ajkakon a tréfát: a beteg asszony fázva burkolózott a vállára vetett csipkekendőbe és két nagy szemével révedezve nézett maga elé, keresve a szoba félhomályában azt, a mit tán tíz év óta nem látott: az igazi életkedvet.

A mint ott állott a maga, csaknem gyermekes fejletlenségében, küssé behorpadt melle és összeeső vállalai fájdalmas benyomást keltettek. Senki se hitte volna róla, hogy már huszonkilenc éves és tíz esztendő óta felesége ennek a komoly, magába zárkozott férfiúnak. Inkább lehetett volna a gyermeke. Pedig Borsod Pál nagyon szerette ezt a *vékonypénzü* asszonyt és úgy becézgette, mint valami drága, de nagyon törekeny apróságot. Ha végigsímított fényes fekete haján, a mely úgy símult a homlokához és a keskeny archoz, mint valami bánatos glória, meg nem állhatta, hogy le ne csókolja legalább egyik szempillájáról azt a könyvet, a mely titkon, harmatosan ott rezgett örökké. Egykor vidám volt az asszonyka, csupa pajzánság, csupa lármás élet és jókedv, csicsergő,

mint a fiókmadár és pezsdülő a szívében meg nem férő érzelmektől. Akkor még három apró madárka röpködte őt körül, a kik *anyácskának, kis mamának* szólígtatták. De eljött a fagyos halál, elvitte egyszerre a három apróságot, úgy hogy üres és sívár maradt utánuk a fészek. A nagy erős férfiú, a rendíthetetlen Borsod Pál úgy összetört a csapás alatt, mint valami nádszál, a melyet kettéroppantanak és össze sem tudta volna többé szedni lelkének szilánkjait, ha ez a hősie asszonyka rá nem tapasztja apró kezét a vérző sebekre, meg nem állítja a halálos vérzést és ki nem húzza a töviseket a férfiú vonagló szívéből. Pedig azok a tövisek az ő lelkét is kínozták, jobban, mint a mater dolorosáét, a ki csak egy fiát, nem pedig három gyermekét vesztette el egy napon. És a fájdalmak anyjának meg volt engedve, hogy sírjon, meg volt engedve, hogy bánatát elkeseregje: neki pedig nem volt szabad, mert akkor megöli a kínjában eltompult férfit. Meggyógyította őt könnyeinek árán, a melyek befelé omlottak; meggyógyította mosolylyal és jósággal — de ezentúl a mosolyában is ott rezgett épp úgy, mint fényes fekete szemében, az eltitkolt könnyű, mintha annak az örökké csillogó gyémántnak pótolnia kellene most, hogy olyan sokáig izzott a gyehenai fájdalmak száraz tüzeiben. Meggyógyította a nagy erős férfit, de ő maga lett betege ennek a nagy, nehéz kurának.

Félév előtt köhögni kezdett és szemei ekkor

ragyogtak először azzal az érces ragyogással, a melyről rá lehet ismerni a tüdőbetegekre. Borsod azonnal el akarta küldeni a délvidékre, de nélküle nem akaródzott az asszonykának, ő pedig nem szabadulhatott egyikönnyen, mivel reszortjában éppen akkor fontos, országos érdekek voltak elintézendők. És az asszonyka olyan lassan, észrevétlenül fogyott, hogy tán rá sem jöttek volna, ha Borsod rajta nem kapja egy napon, mikor valami *pirosat* rejtegetett előtte keszkenőjében. Mint a kit lövés talál szívéen, úgy riadozott — és már másnap útban voltak délnek. A miniszter a jól végzett munka jutalmául szívesen adott neki három havi szabadságot, de Borsod úgy is elment volna, ha a miniszter megtagadja kérését és le kell mondania állásáról. S most naponta együtt kelt és pihent le a beteggel, elkísérte a gyógyforráshoz, maga toltá azt a kis, kereken járó széket, a melyen hegynek fölfelé vitték az asszonykát, és mindig magánál tartogatott egy-két kendőt a változó hőmérsék pótlására. Mindenkinék feltűntek, mert az asszony két szeméből olyan különösen édes érzés áradt, ha a férje kezét érintette és a szigorú külsejü férfiú úgy tudott mosolyogni, mint a napfény, ha megsimogatta kis betegje puha, glóriás haját. . .

II.

Az a magasra nyúló magános hegycsúcs, a melyhez a svájci házacska gyermekded bizalommal símul, nem mindig olyan néma és szóttalan, hanem sokszor meg is szólal. Különösen tavaszkor és őszkor, a nagy esőzések idején, a mikor a patakja megdagad és elemi erővel zúg alá ismeretlen utakon a hegy belsejében. Valamikor, még ősidőben, keresztül törte nem messzire a csúcstól a gránitkérget, utat vájt magának, meglehetősen szűk medret, a melyben úgy a hogy megfér csendes és rendes időben. De mikor a felhők bőkezősége megduzzasztja, nem bír magával és nem fér bele a mindennapi formájába. Ilyenkor száz nyíláson tör ki a hegy oldalán, itt sebesen rohanva, amott lassan szíváro-gva, mintha a hatalmas sziklafal száz szemből siratná annak az ősi tűznek elhamvadását, a mely egykor benne lángolt. S megcsendül a hegy belseje, megelevenedik az egész környék, mintha sok ezer eolhárfát mozgatna és rezgetne meg bús akkordokban az esti szellő, néha olyan a bűgása, hogy messze

földről eljönnek csudájára az emberek. A természet-tudósok úgy magyarázták meg ezt a tüneményt, hogy a megdagadó vízár maga előtt kergeti a megszoruló levegőt, a mely aztán megszólaltatja az érzékeny bazaltoszlopokat. . .

A magasban, közel a hegy derekához, alagutat vájtak és bejárót készítettek a földalatti víz-esés látogatóinak kényelmére. Egy sziklahasadékot szélesre kirepesztettek, pallókat raktak le, két szemközt álló bazaltoszlopot összekapcsoltak ugyanannyi lebegő híddal és kívül, a bejárónál olasz korcsmát építettek, a mely a hegy megszólalása idején soha sem fogy ki a látogatókból. Most is, hogy Borsod Pál egymaga kapaszkodik fel a lejtős ösvényen, az *osteria* verandáján nagyobb kiránduló társaság ül együtt néhány palack *vino santo* mellett.

Borsod elmenne mellettük, oda se nézne feléjük, mert idegenek egyáltalában nem érdekelték, ha meg nem szólal egyszerre egy üde női hang, még pedig magyarul:

— Urak! Annak tiszteletére, a ki ezt a sok vizet megteremtette!

— Hát annyira imádod a vizet, Mája? — kérdezi a mellette ülő úr.

— Hogyne, te buksi! Hisz ha nem volna víz, azt se tudnók, milyen fölséges ital ez a bor.

S fölkapva poharát, a nap felé tartotta, egyik pillanatig gyönyörködött rubintos sugártörésén, aztán megnedvesítette ajkait olyformán, mint egy kéthetes cica, ha először kóstol bele a tejfölbe.

Borsod önkéntelenül megállott, mikor idegenben egészen váratlanul magyar szót hallott. Futó tekintetet vetett a verandán ülőkre, de hirtelen a szívébe tódult vére, épp úgy, mint ma reggel, mikor a rejtélyes svájci házacska föltárta előtte titkát. Megtestesülve látta maga előtt a reggeli álmoképet.

De milyen más az most, mikor megelevenedett, a szoborszerű mozdulatlanság helyett az eleven élet lüktet benne és a szemek fénye csodálatosan megvilágítja az egészet. A finom orrcimpák vibrálnak, a gödrös állacskára rózsaszínű árnyékot vet a kehely viszfénye és a mosolygó ajkak, bimbószerűen kettényílván, a ragyogó fogsort engedik látni. Borsod érezte, hogy a mit ő most tesz, nem hozzá illő, de azért megállott és majdnem gyermekes naivsággal bámulta a túlcsapó életkedv e megnyilatkozását.

Képzelődség volt-e, vagy pedig valóság, de neki úgy tetszett, mintha a fiatal nő tekintete futólag megpihenne rajta, aztán keze olyan mozdulattal nyujtaná felé a poharat, mintha megkinálná itallal, tán azt is sugják e pillanatban a piros ajkak: Evoie! Evoie! Éljen az, a mi él!... Másodpercnél tovább nem tartott ez a futó vízió, de Borsod mégis mámoros lett tőle. Csendes, higgadt vére ma már harmadszor futott végig rohanva erein és megostromolta szíve kapuját...

Dacosan vetette föl a fejét, mintha küzdene valami idegen varázsszal, aztán könnyen meg-

érintette kalapját és behunyt szemekkel sietett odább. Nem akart most egyebet látni, mint azt a ragyogó képet. Csak akkor nyitotta ki ismét szemeit, mikor már az alagutba ért, a hol nagy volt a sötétség és csak a távolból derengett feléje a pislogó fényü olajmécses, a mely azt a irányt jelezte a két bazaltoszlop közt ringó hidakhoz.

A verandán ülő társaság utána nézett, a fiatal nő ott felejtette egy pillanatra ajkainál a poharat, aztán megkérdezte:

— Ki volt ez?

— *A medve* — válaszolt a szemközt ülő úr, a kinek vonásai szépek lettek volna, ha nem él vissza a gunyoros természetű emberek ama szokásával, hogy folyton a fogaik hegyét mutogatják.

— Miféle medve?

— Lehetséges volna, hogy ön nem ismeri? — csodálkozott a vis-á-vis, — pedig mondják, hogy érdekes ember és az érdekes férfiak az ön specialitásai... Az igaz, hogy nem áll szóba senkivel, nem törődik senkivel — de tán éppen ebben áll az érdekessége. Különben, ha bővebbet akar róla tudni, a férje adhat felvilágosítást, mert ő, ha nem másként, de legalább is látásból ismer minden nevezetes egyéniséget szép hazánk fővárosában.

— Signor Luigi, ön ma kiállhatatlan... mint rendesen, — mondá a fiatal nő, aztán a férjéhez fordult: — igaz-e, kis buksi, hogy te ismered azt az urat?

— Ismerem, azaz találkoztam vele egyszer a miniszter előszobájában, a mikor valami vasuti vállalat ügyében nála jártam.

— Be fogod nekem mutatni.

— Ha kívánod, Mája, ámbár...

— Semmi ámbár, kis buksim. Csak megteszed tán, ha én kívánom?

Macskaszerű kedveskedéssel símult a férjéhez, meg is cirógatta kissé arcát és haját. A szőke haju és szelid képű ember megkapta a kezét és megcsókolta hosszan és szerelmesen.

Luigi epésen felkacagott.

— Valóságos idill, — gúnyolódott — az ember el sem hinné, hogy önök már három év óta házasak.

— Hát aztán? Mi köze önnek hozzá, ha nekem az uram tetszik?

— Tetszettek már önnek többen is, szép Mája.

— De ön még soha sem!

— Ki tudja? Hát ha eljön az én időm is. Érdeklődött ön már mindenféle szereplő iránt az élet színpadján, föltéve, hogy elég jelentékeny volt a szerepük. Mert azt el kell ismerni, hogy a mindennapiság nem vonzza. Hősök, első szerelmek, szalonalakok, lírikus tenórok, banditák és egyéb figurák foglalkoztatták eddig a fantáziáját, lesz még idő, mikor az intrikusra is rákerül a sor. Mert ugy-e, szép Mája, hogy én intrikus vagyok?

Megint a fogai hegyét mutogatta és csufondáros mosolylyal nézett a fiatal nőre. Ez odább tolt a székét, aztán így szólt:

— Jegyezze meg magának *Da Fonca* Luigi uram, hogy én nem vagyok mindenkinek se szép, se pedig Mája, hanem hogy a nevem *Albi* Gézáné. Aztán van férjem, a ki egyedüli bírása tetteimnek és ha ő neki nincs kifogása az ellen, hogy a fantáziám elcsapong, másnak még kevésbé lehet. Végül pedig, hogy a reményeit örökre lelohaszszam, kijelentem önnek, hogy az összes komédiás népet szeretem és csak egy alak gyűlöletes előttem, az intrikáló clown.

A megleckéztetett szemeiben vad tűz csillogott, harapdálta ajkait, de mikor Mája nyugodt tekintetével találkozott, azonnal meghunyászkodott. A társaság többi tagjai a rövid párbeszéd alatt úgy viselkedtek, mint a kik már megszokták ezt az ingerkedést és nem tulajdonítanak neki komolyabb jelentőséget.

Csak Albi szólalt fel:

— Nagyon is szigorú vagy Luigihez, Mája, — szólt majdnem nőies lágy hangon, — hisz' tudod, hogy ő családodnak jó és régi barátja, nekünk is hívünk, csak egy kicsit keserű a szája íze...

— Ugyan ne védelmezd hát *te!* — csattant fel Mája, de hirtelen észrevette magát és mérsékeltebb hanglejtéssel folytatta: — különben szent a béke, itt a kezem.

Odanyujtotta Da Foncának jobbját, de mielőtt ez megcsókolhatta volna, ismét elkapta. Aztán így szólt:

— Igyátok ki a borotokat és jertek utánam.

A vízesés bejárata felé indult. Da Fonca egy pillanatig habozott, azután kapta a kalapját és utána sietett, miután még hátra szólt ő is:

— Nagyon sikos az út odabenn, nem engedhetem, hogy egyedül menjen.

...Borsod Pál a lebegő hídon állott. Tán tíz perce már, hogy ott állott és belebámult a kavargó mélységbe, a mely a lábainál tátongott. E helyen a patak mintegy ötven ölnyi magasságból zuhant alá, olyan egyenesen, hogy a vize esés közben széles, ragyogó sávot mutatott, a melynek nem volt semmi megszakítása. Annál töredezetebb volt a tükre, a mint a sziklafal aljára ért és tombolva, dühösen paskolta a talajt, mintha először ébredne most tudatára annak és fájna is neki, hogy rabja a hatalmas börtönnek. Hófehér habbá zuzódott, felszikrázott az örvény sötétjéből és mikor a bazaltok közé szorult, úgy fölvetette magát, mintha utolsó kísérletet tenne most, hogy kiszabaduljon ebből a börtönből és még egyszer lássa a tavaszt, a verőfényt, a mely odafenn a hegyháton, Isten szabad ege alatt hivatgat, csalogat.

Hatalmas, a lelket elfogó volt ennek a küzdelemnek a képe. Mintha csak egy kétségbeesett lélek vergődne ott, egy igazán érző és eleven

lény. . szinte szánalmat keltett. S néhány lépéssel odább a nyugodtan hömpölygő ár, a mint a lejtőn könnyen, aggodalom nélkül, csaknem mosolyogva omlott alá, mit sem sejtve a kinokról, a melyek ott alant rá várakoznak. S Borsod Pálnak úgy tetszett, mintha a kavargásból, a zúgásból, a tombolásból feléje kiáltana egy kétségbeesett, panaszos hang, a mely olyan ismerős, és mégis idegen, akárcsak a másik énje. Feléje kiáltana, követelné részvétét. Valami hatalmas, eddig soha nem érzett megindulás rezgett meg benne, összeszorította szívét, végig lüktetett minden erein úgy, hogy a negyvenéves férfiú összetette két kezét, engedte lefolyni a könyeket arcán és reszkető ajkakkal rebegte :

— Hála néked, Istenem, hogy még mindig ily *ifjan* tudok érezni!

Átment a híd másik oldalára és csak most bámult igazán. Az a nagy víztömeg nem hullott le egyenesen, mint ahogy ő azt látni vélte, hanem ívalakban és mögötte meg a szikla közt üres tér volt, a melyre erkélyt építettek fából. A ki ide állott, az mintegy sűrű fátyolon keresztül látta a hegytorkolat belsejébe jövőket, olyan fátyolon át, a melynek szövése millió meg millió ragyogó vízcseppből állott. S meg volt az a varázsa, hogy mindent megnagyobbított, átalakított, lengővé tett. . . Lám, az a már most harmadszor látott álomalak is, a mikor lassan, egymagában közeledett, mintha gyöngyfelhőkön úszna. Ő látja minden mozdula-

tát, de az őt nem láthatja. Borsod Pál, a végletekig becsületes ember, a ki még a tekintetével sem lopott soha, ezúttal konokul és makacsul rászánta magát arra, hogy most igenis fog lopni! Meglopja ennek a nőnek a szépségét, ifjúságát olyan pillanatban, mikor az nem is sejtí.

Mája odalépett a híd karfájához és lenézett a mélységbe. Borzongott és fázott. Borsod jól láthatta, amint összehúzta elől keblén a fisüt és láthatta arcán a megdöbbenést. A nőt nem kaphatta meg a látvány nagyszerűsége, mert félt tőle. Nagyon is hatalmas volt az neki, akárcsak a Wagner zenéje annak, a ki csupán a madárdalt szokta meg. Félénken tipegett odább a hídon és egyenesen Borsod felé tartott. Még egy kanyarulat és eltűnik az elválasztó fátyol, szemtől-szembe állnak egymással a faerkélyen...

De ebben a pillanatban felsikoltott a nő, elkapta a fejét, és két karját hátrafesztve, kiszabadulni iparkodott az őt deréken átölelő férfikarokból. Haragosan, majdnem undorral felkiáltott:

— Ki az a vakmerő?... Luigi! ön! mit merészel?!

Da Fonca nem bocsájtotta el a fiatal nő derekát, hanem hogy a meglepetés nem sikerült, közelebb hajolt hozzá és forró leheletét majdnem Mája nyakába fújva, magánkívül lihegett:

— Szeretem ... szeretem, Mája!... Hisz ön olyan jól tudja azt... Mért olyan kegyetlen hát hozzám?

— Miért? — a fiatal nő azonnal visszanyerte önuralmát és az őt fogva tartó férfi kezei közt ringatta és hullámoztatta a derekát — hát azért, jó uram, mert ön igazán rosszul van nevelve. Ki látta még, hogy így megrohanjanak egy magamfajta nőt! Az divat lehetett a görögök idejében, mikor a nimfákkal és a driádákkal így enyelegtek a faunok. De ha ön faun is, én nem vagyok nimfa.

S kacagva, ingerkedve, csillogó fogsorát mutogatva hajlította jobbra, hajlította balra a derekát. Meglátszott rajta, hogy már cseppet sem fél, mióta nincs egyedül. A természet hatalmas volta megriasztotta, de a mint megjelent *a férfit*, megint tudatára jött a saját hatalmának.

— Azt mondom önnek, Mája, hogy ne játszszonek velem, mert kezdek kifogyni a türelemből...

— Még hogy ne is játszszam?... Hát akkor mire jó ön sajátképpen, Da Fonca Luigi uram... Kérem, bocsássa már el a derekamat...

De nem bocsátotta el, még szorosabban ölelte magához. Szinte izzott minden szava, a mint kilökte az ajkain:

— Nem bocsátom el, nem én!... Kacérkodott velem, hitegetett, úgy felforralta a véretem, hogy félig őrült vagyok, a mikor önre csak gondolk... Pedig éjjel-nappal önre gondolok... S vasmarokkal kell megfogni a szívemet, hogy ki ne kiáltsa a titkát... Egyszer még megfulladok a kényszerű hallgatás miatt... Hát nincs önben

semmi érzes, semmi szív, semmi lélek?!... Csak úgy gyújtja meg másokban a szenvedély tüzét, a mikor maga föl sem melegszik?

— Mit akar tőlem? — kérdezte a fiatal nő és már nem mosolygott.

— Azt, hogy szeressen, hogy az enyém legyen.

— Ön bolond, Luigi és nagy bolondság volt tőlem is, hogy egy pillanatra komolyan vettem. Éppen ebben a pillanatban esett meg ez velem. De ígérem, hogy soha sem fog többé megtörténni... Most bocsásson és térjünk vissza a társasághoz.

— Nem bocsátom!

— Hát így is jó! — most már megint a régi tréfálkozó hangon beszélt — ellejtünk egy balettet, a míg eljönnek értem. Mert figyelmeztetem, hogy a férjem mindjárt itt lesz... Tudja-e, hogy az imént csaknem megszántam, mert hej, nagy komédiás ám maga. Hogy kinevetett volna később, ha hiszek neki és elérzékenyülök!

A férfiú nem szólt, hanem egyszerre csak elbocsátotta a nő derekát és hirtelen megkapta fürtös fejecskéjét. Két keze közé fogta, aztán lehajolt hozzá és vadul, úgy, hogy majdnem harapásnak is beillett, megcsókolta az ajkait.

Olyan váratlanul jött ez a támadás, hogy Mája nem tudott ellene védekezni. De aztán elkapta megint a fejét, prüszkölt, mint a kit fürdés

közben megbuktattak és haragosan rákiáltott a férfúra :

— Ördög vigye önt és a vakmerőségét!...
Hát egészen megbolondult?

— Meg... meg... még egy csókot, Mája,
édes jó Mája!

— Meg találna önnek ártani, jó uram. Lopott portékában nem jó dúslakodni — azért hát bocsásson, mert most már komolyan megharagszom.

Vissza akart menni a hídon a bejárat felé, Da Fonca azonban ölelésre kitárt karokkal állotta el útját. Már nem fogta a derekát, de meglátszott arcán a kétségbeejtően szilárd elhatározás, hogy nem fog tágítani, hanem mindenre kész. A fiatal nő kissé megszeppent: a félhomály, a vizesés bömbölése és ez az eltorzult arcú férfiú mégis megijesztették. Sejtette a veszélyt és ki akart térni előtte.

— De hát mi a baja, Luigi — szólott csaknem kérlelő hangon — miért ez a különös magaviselet? Feljogosítottam én önt valaha ilyesmire?

— Szóval nem, de magaviseletével. Mikor távozni akartam, lekötött egyetlen biztató pillantásával és mikor maradtam, eltaszított. Ha hideg és közönyös akartam lenni, felgyújtotta a véretem kacérkodásával és mikor vérem forrt, lehűtött egy hideg mosolylyal, avagy gúnyos szóval. Csúnya játék volt ez, Mája, gonosz és lelketlen! Ön vétkezett ellenem...

— Hogyan?

— Úgy, ahogy egy szép asszony vétkezhet. Mert a legnagyobb bűne, ha ígér és biztat, aztán pedig nem váltja be ígétét. De én nem vagyok az az ember, a ki kijátszható, ön adósom, fizessen hát!

— S ha nem akarok fizetni?

— Behajtom én a tartozását, ha életembe kerül is! Úgyis mit ér az egész sívár lét, ha nem aranyozhatom be szerelmével. És szeretni fog, akár akarja, akár nem.

— Várjon hát sorára, ha olyan biztos a dolgában. Annyit azonban mondhatok önnek, hogy az ilyen eszközökkel nagyon hosszúra nyújtja a terminust. Nem vagyok az a nő, a kire ijesztgéssel lehet hatni. Szenvedésén tán megkönyörültem volna, de dacossága csak megvetést ébreszt bennem.

— Utolsó szava ez, Mája?

— A legutolsó.

— Jó! Akkor hát tudja meg, hogy mi nem megyünk el innen élve.

— Meg akar ölni? — A fiatal nő alakja kissé megreszketett és vállainak remegése elárulta benső felindulását.

— Magát is, magamat is. Csak egy mozdulatomba kerül és mind a kettőnket elnyeli az örvény. Valamely földalatti sziklaüregben megakadnak majd holttesteink és ott pihennek az idők

végtelenségeig... De azért ne féljen, — tette hozzá kísérteties mosolylyal, — az ön szépsége nem fog elenyészni. Ez a víz csodálatosan konzervál. Bevonja majd az ön testét, meg az enyémet is szép hófehér réteggel és évszázadok múlva, ha ránk akadnak, azt fogják mondani: De szép egy szobor!... Ugy-e, hogy ez a gondolat nagyon megnyugtató?... Egy szép asszony, a ki tudja, hogy szépsége örökké való. Ezért még hálával is tartozik nekem.

— Ne beszéljen így, Luigi, — könyörgött a nő, — hisz jól tudja, hogy élni akarok. *Akarok*, hallja-e?

Annyi sóvár vágy volt ebben az egy szóban, annyi mohó megkívánása annak, a mi jó, élvezetes és gyönyört nyújtó, hogy Da Fonca szívében újra éledezett a remény. A ki ennyire megkívánja az életet, az megadja az árát is...

— Csak öntől függ, Mája, — szólott szelídebb hangon — ha úgy akarja...

Közelebb lépett ismét, de gesztusa olyan sokatmondó volt, hogy a fiatal nőben ismét felülkerekedett az undor, dacosan hátravetette fejét és szeme közé vágta a férfiúnak egész megvetését egyetlen egy mondással:

— Az az ár még az én életörömömnek is nagyon drága!

A következő pillanatban összebonyolódott a két alak a félhomályban. Da Fonca derékon kapta

Máját és el akarta tépni a hidkorláttól, a melybe a nő görcsösen kapaszkodott. De erősebb ellenállásra talált, semmint sejtette volna. A kétségbeesés megkétséghez hozta a fiatal nő erejét és nem bocsátotta el a korlátot, mert jól tudta, hogy csak az mentheti meg. Nem kiáltott, mert a hangját úgylis elnyelte volna a földalatti dübörgés, de homályosuló tekintete a bejárón csüngött, onnan remélve a szabadulást.

...Másfelől jött. Borsod Pál, a ki a vízgyöngyökből szőtt fátyol mögött nézte az egész jelenetet — a beszélgetésből egyetlen szót sem hallott — a mint észrevette, hogy már nagyon is komolyra fordul, úgy tett, mint a néhai peleskei nótárius: nézőből felcsapott szereplőnek. A legválságosabb pillanatban ott termelt a hídon, megfogta Da Fonca urat két vállánál, hatalmas erejével egyet lódított rajta, úgy, hogy az a híd végén álló bazaltoszlopba ütközött és az ütéstől megtántorodva, alig tudott megállni a lábán. Úgy támaszkodott a síma hideg kőhöz, mint a kit a villám sújtott, félig eszmélet nélkül, elkábulva, de bensejében a rettenetes kudarcnak teljes érzésével. Mája pedig kerekre nyitott nagy szemekkel nézte egy pillanatig megszabadítóját, aztán a kitörő életöröm egész tomboló lelkesedésével, a mely azt sem tudja, mit cselekszik, nyakába borult Borsod Pálnak, kétszer-három megcsókolta és elragadtatásában csak annyit tudott mondani:

— Köszönöm! Köszönöm!

Aztán körüljárta, mint a kis gyermek, a ki nem tud betelni valami óriási dolognak látásával, megtapogatta két karját, kedveskedve érintette két erős vállát és hirtelen, minden átmenet nélkül, büszkén odaszólt a még mindig félig alélt Da Foncának :

— Na, Luigi uram, maga ugyan mesterére talált ?

III.

Borsod Pál azt sem tudta, hogyan jutott ki a vízesés barlangjából. Homályos félelem kergette, hogy meneküljön, mielőtt egészen összezsap feje fölött az ismeretlen tenger, a melynek hullámai már-már elragadták. De nem mehetett azonnal, mert még végig kellett hallgatni az időközben odaérkező férj áradozó háláját, a ki megköszönte neki, hogy megmentette a felesége életét. Kábult fővel hallgatta végig Borsod a bókokat, a melyek feléje özönlöttek, sőt egy pillanatig úgy tetszett neki, mintha annak a férfiúnak a vonásait is látná a gratulálók közt, a kit az imént megleckéztetett, de erről már nem volt egészen bizonyos. Nem volt csöppet sem tisztában a maga helyzetével, csupán annyit tudott, hogy nem válaszolhat semmit, nem nyithatja ki ajkait szóra, mert különben okvetlenül elárulja magát. Hisz' az egész jelenet alatt csak arra az egyre gondolt :

— Fejedelmileg meg vagyok én fizetve azzal a két csókkal!

Pedig mi az a két csók? A gyermekes hálának kifejezése, semmi egyéb. Ha Mája kezében valami játékszer lett volna abban a pillanatban, vagy csecsebecse, azt adja oda neki. Esztelenség volna ebből a két csókból valamire következtetni. Az a nő, a ki táncol és jobbra-balra hajlong, mikor halállal fenyegetik, nem gondol komolyan szerelemre, mikor megcsókol egy idegen férfiút.

De ez a gyermeknő csudaszép, ingerlő és hódító. Már mikor először megpiilantotta, úgy hatott rá, mint még asszony eddig sohasem. Csókja létezésének teljes tudatára ébresztette azt a másik Borsod Pált, a ki eddig a szív és a képzelet leg-homályosabb zugában ette a rabság keserű kenyerét, a melyet a sivár mindennapiság süttött neki. A mint pedig megízlelte az isteneknek való felséges táplálékot, a két mámorító csókot, azonnal szét-törte rabbilincseit, kifeszítette börtöne ajtaját és ujongva kiáltotta világgá: „Élek, élek és élni akarok!”

Az okos, a józan Borsod Pál pedig belátta, hogy nem bir többé ezzel a garázda fickóval, hogy vége a mai naptól az ő fölényének. Adja az isten, nehogy a másik legyen az úr fölötte! Mint mikor két folyam egyesül és az erősebb elnyeli a gyöngébbet, fányomja a saját egyeniségének bélyegét. Adja az isten, hogy ne a józan Borsod Pál legyen a gyöngébb.

Valami kínzó és fájdalmas érzés is vegyült ebbe a vergődésbe. Mi jupon követelt szerelmet

az a férfiú ettől a nőtől? Csupán a szenvedélye jogosította föl erre, vagy pedig vannak egyéb jogcímei is? Ebben a pillanatban őszintén sajnálta Borsod Pál, hogy Da Fonca urat nem dobta bele a kavargó örvénybe. Hisz' olyan alkalmas volt erre az a pillanat, mikor először találkoztak.

Már gyűlölte, már a vetélytársát látta benne.

Délután eljöttek látogatóba Mája, a férje és két rokonuk. Azért jöttek el, hogy újból megköszönjék a délelőtti jó szolgálatot. Borsodné nagyon elcsodálkozott, mikor a vendégek beköszöntöttek, de még inkább, mikor megtudta, hogy miért jöttek.

— Erről ismerek rá az én uramra! — kiáltott fel kacagva, mikor tulestek az első kölcsönös üdvözlésen. — Azt hiszik tán, hogy egyetlen szóval említette előttem a ma délelőtt történeteket? Esze ágában se volt! . . . Kissé szórakozott volt az ebédnél, ennyi az egész. Ilyenek ezek a férfiak: titoktartók, mikor valami szép cselekedetről van szó és fecsegők, a hol éppenséggel nincs okuk dicsekedni.

— Az igazi hős nem lehet a saját dicsőségének dalnoka! — jegyezte meg nagy pátoszszal az az úr, a kit Mája mint *rokonom, doktor Bólyai Péter* mutatott be. — Az jellemzi legjobban, hogy nagy a cselekvésben, épp úgy, mint a hallgatásban.

Olyan arckifejezéssel mondta ezt, mintha gúnyolna valakit és *Lili* már éppen kissé élesen

akart visszavágni, mikor *Mája*, a ki rögtön észre vette a kellemetlen hatást, a melyet Bólyai tett, közbevetette magát.

— Ne hallgasson Péterre, — mondá nevetve — vagy ha hallgatja, legalább ne nézzen az arcára. Az ő szerencsétlensége, hogy nála a szó és az érzés mindig merő ellentétben vannak a hanglejtéssel és a gesztussal. Mikor lelkesedik: csípős és fanyar a hangja, mikor pedig haragszik, akkor édeskés, mint a méz. Ezúttal, kezeskedem róla, őszinte volt a lelkesedése, mert mint tetszik látni, még most is ott van a gúnyos mosoly az ajkai körül.

— De *Mája*! — szólott sötét arccal doktor Bólyai Péter és olyan hangon; mintha valakit meg akarna ijeszteni.

— Lássá, kedves asszonyom, most könyörögni akart, hogy le ne leplezzem... A baj oka az, hogy Péter valamikor a diplomáciai pályára készült és akkor elhitették vele, hogy a beszéd meg a gesztus arra való, hogy igazi gondolatainkat elleplezzék. Rajta ragadt ez a fonás és nem bir tőle szabadúlni. Emlékszem, mikor megkérte a hugom kezét. — *Mája* itt arra a fiatal lányra mutatott, a ki velük jött, de eddig szerényen a háttérben maradt — mennydörgő hangon rám kiáltott: Akarja-e nekem adni a hugát? Akarja-e, vagy nem?

— Kérlek, *Mája*, ne kínozd hát Pétert, hisz' tudod, hogy fáj neki, — könyörgött a fiatal menyasszony.

— Jól van, kegyelmes leszek és felsorolom az igazi érdemeit is. Tudja hát meg, asszonyom, hogy az én Peti kuzinom a legnagyobb gourmand ebben az országban. Mikor az ingyencségről van szó, akkor megnyilatkozik benne egy igazi szaktekintély, akár csak Epikur vagy Brillat-Savarin. Látná csak őt, ha a savour-ról beszél, vagy menüt szerkeszt. Istenem, de szép is ő ilyenkor!

A jegyesek a szoba legtulsó sarkába menekültek Mája jókedvének nyilai elől. Ez pedig oda-intette férjét és e szavakkal mutatta be Lilinek:

— Ime, asszonyom, egy mintaférj a szó legköltőibb értelmében. Imádja a feleségét, pontosan és szó nélkül kifizeti a toilette-számláit, tiszteli a szeszélyeit és nem is féltékeny. Hallott-e már ilyent? Egy szerelmes férj, a ki nem féltékeny?

Lili mosolyogva nyujtotta kezét Albinak, a ki egyetlen szemhunyorítás nélkül állotta ki felesége csipkedését. Ez már odább libgett és most Borsodnál állott meg.

— Nyujtsa karját és vezessen ki az erkélyre, — mondá, mintha természetadta joga volna ezzel a férfival is rendelkezni, — beszélni óhajtok önnel.

Borsod engedelmeskedett. Mikor az erkélyen voltak, Mája meglepetve fölkiáltott:

— Nini! Mily szép innen az én házacs-kám... Tudja-e, hogy kérni akarok valamit öntől.

— Rendelkezzék velem, asszonyom.

— Először is arra kérem, látogassanak meg oda át. Az ön neje rendkívül tetszik nekem, és

ha a magam részéről csak félig olyan kedvező benyomást tettem rá... Ne! ne beszéljen! ehhez nem értenek a férfiak. Mi asszonyok nem ítélünk a külső után és az ön nevének nagyon éles az emberismerete. Előre is félek, hogyan állok majd meg az ő törvényszéke előtt... De ezt majd csak valahogy elintézem ő velem... A második kérésem, hogy ne mondja férjem előtt a mai jelenetnek igazi lefolyását. Elhitettem vele, hogy tőlem megszokott hebehurgyasággal nekiszaladtam a hídnak, elcsúsztam és lehuzantam volna a mélységbe, ha ön fel nem fog az utolsó percben. Vannak okaim, hogy ne engedjem a dolgot kenyértörésre jutni férjem és Da Fonca ur között, a ki különben megkapta már, a mit megérdemelt. . .

— Annál is inkább megtehetem ezt, asszonyom, mivel én egyébre sem emlékszem, mint hogy volt szerencsém önnek egy csekély szolgálatot tenni és az a tudat sokkal jobban boldogít, semhogy Da Fonca úrra gondolnék.

— S egyébre nem emlékszik?

Ez a kérdés pajkos hangon volt föltéve, de mélyebb érzés is volt benne. Egy pillanatig küzdött még Borsod Pálban a két ellentétes elem: a józan ember és a lepke. Az első bizonyára azt mondta volna, hogy ő, a maga részéről, nem fektet semmi súlyt az efféle gyermekségre, de haj, meg volt írva a csillagokban, hogy ne jusson többé szóhoz. E helyett a másik Borsod Pál, a pillangó-szárnyait csak most kipróbáló, ragadta

magához az uralmat : lehajolt, megcsókolta a kezében pihenő kis kezecskét és elfojtott hangon suttozta :

— Engedje meg, asszonyom, hogy legalább *így* adjam vissza...

Visszamentek a szobába, a hol Bólyai Péter, felhasználva Mája távollétét, azzal mulattatta a társaságot, hogy felkapott vesszőparipájára. Különösen pedig a háziasszonyt akarta megnyerni az ő sajátos eszmekörének.

— A biológia tanusága szerint, asszonyom, — így szólt a nagytudományu férfiú — az emberi test minden nyolc órán belül teljesen megújul. Nem látom be, hogy miért ne szabnánk neki irányt ebben a megújulásban. Vagy nem érdemli tán meg, hogy megtegyük érte azt, a mit egy virágért szívesen megcselekszünk? Télikertemben egy eukaliptusz van, a mely elfonnyadna, ha a mi forrásaink vizével öntözném, a tengeren tülről hozatok hát neki olyan vizet, a mit csirájában megszokott. Egy virágnál kevesebbre becsüljem tán lelkemnek burkolatát, az egyetlen formát a nagy mennyiségben, a mely az anyagcserét fel is tudja fogni és a vele együtt járó gyönyört átérzi?... Mi is sajátképpen a lélek? Az emberi létnek illatos kisugárzása, a crême de la crême abban az egyvelegben, a mit indulatok, szenvedélyek, érzések, tudatos akarat és öntudatlan ösztönök belőlünk csinálnak. S ha a tápláló anyag helyes megválasztásával nemeesebbé tehetem a virágot, szebb színt és finomabb

illatot adhatok neki, miért ne volna az lehetséges az embernél is, a ki utóvégre....

— Nem csupán szív, hanem jóérzésben gyomor is, — vágott közbe Mája.

Az egész társaság kacagott, csupán Bólyai és menyasszonya nem. Vilma vőlegénye védelmére kelt:

— Nem tudom, mi örömed telik benne, Mája, — mondta neheztelve, — hogy mindig megzavarod Pétert. Pedig olyan szépen beszélt!

— Akárcsak egy szakácskönyv.

Vilma duzzogva fordult el, mire Mája hozzá sietett és megcsókolta.

— Ne haragudjál hát, kis bohó, — szólott és ellenállhatlan kedveskedéssel megölelte a fiatal menyasszonyt, — hisz' jól tudod, hogy nagyra becsülöm a vőlegényedet. Sajátképpen csak irigység szól belőlem, mert ő még nálamnál is nagyobb gourmand. Hisz' tudhatod, hogy két dudás nem fér meg egy csárdában... De ugy-e, megengeded, hogy elmondjam, hogyan ismerkedtetek meg?

— Már megint kezded?!

— De ezúttal a legnemesebb szándékkal. Akarom, hogy a világ megismerje a költői szerelem e legújabb formáját. Eddig a csillagos ég alatt, a fülemile dala mellett, vagy mondjuk, hogy a bálteremben a második négyesnél találtak egymásra a szerető szívek, de ezentúl a table d'hôte lesz az oltár...

— Már látom, hogy tőled hiába vár az ember

komolyságot, — kacagott, majdnem akarata ellenére, Vilma.

— Pedig olyan komoly vagyok, mint Pytia a háromlábu széken, mikor jóslatokat mondott, a melyek sohasem teljesültek. . . Képzeljék hát, hogy egy napon a table d'hotenál ülünk és áhitattal várjuk a kékre főtt pizstrángot, a második felvonást abban az átalakító drámában, a melyet Bólyai Péter szerint elég hibásan csak ebédnek neveznek. Vilma, a ki valószínűleg már sejtette a nagy reformátor megérkezését, még csak a ráklevesnél tart és nem tud hova lenni elragadtatásában. Egyszerre csak felkiált: — Szeretném saját magamat megcsókolni, valahányszor ráklevest eszem! — Mialatt mi csendesen mosolygunk egy fiatal leányszív ilyen ábrándozásán, a szomszéd asztalnál felüti fejét egy úr, a ki eddig csöndesen kanalazgatott és minket figyelemre se méltatott. Nézi, hosszasan nézi Vilmát, mintha a lelkében akarna olvasni, aztán egyszerre csak megszólal az igazi, mély érzes hangján:

— Pincér. . . még egy ráklevest!

. . . Megdöböntem. Ez az úr szerelmet vallott az én hugocskámnak. Mert én jól tudom, hogy sokféle módon jut kifejezésre az igazi érzes. A puszták egyszerű fia hátba üti ilyenkor eszményét, Rómeo pedig egy farsangi éjszakán, a melyen egész Verona meghódolt csillagfény mellett a tengerhabszülte istennő varázsának, átugrotta érte a Capulet-ház kerítését. . . Kíváncsi voltam, mit

válaszol egy ilyen szerelmi vallomásra az én Vilma hugom. Föl tudja-e fogni doktor Bólyai Péter szavainak mély jelentőségét?

S ő felfogta, megértette, noha csak tavaly került ki a felső leányiskolából. Az adott körülmények között Júlia sem tehetett volna mást, mint a mit ő tett: odaintette a pincért és pirulva, habozva, olvadozó hangon azt súgta neki:

— Nekem is még egy ráklevest!

Ettől a pillanattól olyanba vettem őket, mint a kik már el vannak jegyezve. Mert, tetszik tudni, nagyon jártas vagyok az effélékben. Engem is hasonló regényes körülmények közt kért meg a kis buksi — de ezt majd máskor mondom el. Hogy éleslátásom nem csalt meg, kitünt már egy hét mulva, mikor doktor Bólyai Péter egy haute suprême után ünnepiesen megkérte tőlem a Vilma kezét. Beleegyeztem azzal a föltétellel, hogy az eljegyzési lakoma menüjét már ő állítsa össze. Vilma segített neki. Mondhatom, remek egy ebéd volt és jobb étvágyu szerelmeseket aligha látott a világ.

A kis menyasszony éppen arra készült, hogy a történeti hűség szempontjából helyre igazítson néhányat Mája állításai közül, a mikor a cseléd egy sürgönyt hozott be számára, mondván, hogy már a lakásán is kereste a kihordó, a honnan ideutasították.

Alig, hogy egy tekintetet vetett a sürgönyre, elsápadt.

— Mi történt? — kérdezte Mája, a ki azonnal észrevette színe változását.

— Rossz hír... hazulról — hebegett a fiatal leány — anyám nagyon beteg.

S hangja zokogásba fulladt. De erőt vett magán és folytatta:

— Megyek haza és csomagolok... Az esti vonattal utazom.

— Elkisérlek — szólott hirtelen elhatározással Mája.

— Azt ne tedd. Rajtam sem segítenél vele és a kurádat elrontanád.

— De csak nem engedhetlek egyedül útnak...

— Majd elkisérem én, szólott Albi, a ki eddig Borsoddal beszélgetett. — Úgy is van elintézni való dolgom a fővárosban.

— S én egyedül maradjak? — panaszkodott Mája.

Lili közbeszólt:

— Nem lesz egyedül, ha jól érzi magát az én társaságomban. Két olyan asszony, mint mi, csak nem fogja magát elúnni. Aztán itt van az én férjem, a ki ugyis rég pihenteti már az asszonyokat szórakóztató talentumát. Rajta leszünk, hogy a mi kedvünkért újra elővegye...

Odament a még mindig síró fiatal leányhoz, megcsókolta és vigasztalta:

— Ne féljen semmitől, gyermekem. Jó az isten és ha felhőt bocsájtott is boldogsága egére, a verőfény napja ismét ki fog sütni...

Mikor búcsuztak, Mája megölelte Lilit, aztán pajkosan odaszólt Borsodnak:

— Úgy megkönnyebbült a szívem, hogy kiállottam az egzáment!

Borsod Pál révedező tekintettel nézte őket. Olyan különös volt előtte, hogy az ő szeme látára összebarátkoztak.

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

IV.

Mindig együtt volt a két asszony; a sétányon, a gyógyforrásnál, az ebédnél összebujt a két érdekes fej és a bodor, izgága fürtök összeolvadtak a síma, fényes hajszálakkal. Borsod Pál bámulva tapasztalta, hogy az ő kis felesége, a ki másokkal szemben annyira tartózkodó, egyetlen szóra megadta magát annak a varázsnak, a mely Mája lényéből sugárzott. Sőt mi több, még a hibáit is elnézi, azt a könnyedséget, majdnem könnyelműséget, a melylyel a fiatal asszony gyakran túltette magát a társadalmi élet szigorú szabályain.

— A nevelése hibája, — szokta mondani Lili, mikor előtte Máját e miatt más asszonyok korholták — de a szíve tiszta és jó.

S föltette magában, hogy javítani fogja azt, a mit a felületes gondozás elrontott a gyermekasszonyban. Fölébredt benne az anyai érzés, az az önzetlen és mindent elnéző szeretet, a mely jóságának köpenyegével eltakarja a mások lelki fo-

gyatkozásait. Oktatta és nevelte Máját, szükség esetén meg is dorgálta, mintha valami szösze, fitos orru babával állana szemben. Mája pedig teljes odaadással nyugodott bele szerepbe és egész gyönyörűséggel engedte, hogy — még jobban el-kényeztessék.

Legkevésbé tetszett Lilinek Da Fonca settenkedése a szép asszony körül. Hogy is lehet egy embert megtűrni, a kinek olyan furcsa nézetei vannak a nőkről?

— Látod, kicsikém, — mondotta egyízben, mikor Da Fonca szárkázmusával végigüldözte őket a sétányon — félsz a szeplőtől és a legnagyobb hőségben se veted le a fátyolt, de megtűrsz magad körül olyan embert, a kinek minden szava szeplőt ejt a lelkedén. Ez az ember csupa sötét árnyék, nincs benne semmi világosság és fázom, már ha látom is.

— De mit tegyek hát vele? — panaszkodott Mája, — mikor úgy kapaszkodik belém, mint a bogáncs... Valamikor nagy szívességet tett boldogult atyámnak, kiségitette a zavarból, mikor kockán állott üzleti hitele és...

— És most a lányával szeretné megfizettetni az akkori jó szolgálatot, úgy-e?

— Körülbelül ez a szándéka, — hagyta rá Mája. — Pedig én igazán ki nem állhatom, akár hiszed, akár nem: sohasem kacérkodtam vele s mégis örökké a fülemben dongja vérszomjas szűnyogdalát: „Egy kis vért, egy csepp egészséges

vért a szegényt szűnyogocskának!“ Sokszor azt gondoltam, bárcsak már megcsípne, hogy aztán nyugtom volna tőle!

Lili ráütött Mája kezére, mint a hogy a kis gyermekére szokás, mikor valami ismeretlen veszedelmes bogyót csipked.

— Elhallgatsz mindjárt! Ilyesmit tréfából se halljak tőled. S ha ez az úr szűnyog, majd gondoskodom füstölő szerről, a melytől elmegy a kedve.

Borsodné észrevette ugyanis, hogy mikor férje nincs ott, Luigi hozzájuk csatlakozik, ellenben kerüli Pál társaságát, mint az ördög a szentelt vizet. Nem is sejtette, hogy mi lehet ennek az idegenkedésnek az oka, mert Mája még előtte is titkolta a vízesésnél lefolyt jelenetet. Borsod pedig nem örült annak, hogy a két asszony annyira összebarátkozott. Mindig bántotta a lelkifurdalás, valahányszor őket *együtt* látta. Keveset volt a társaságukban és naponta szobájába zárkózott azon ürügy alatt, hogy valami memorandum kidolgozása veszi igénybe idejét. Szerencséjére Lili nem volt kíváncsi, mert mégis csak furcsa lett volna, ha meglátja azokat a széttépett papirlapokat, a melyeken nem volt egyéb olvasható, mint egy női név, vagy annak kezdőbetűje...

Egészen távol még sem maradhatott tőlük. A mint Lili egészsége megjavult, fölébredt benne az élet vágya, a mely részét követelte. Mintha csak sejtette volna, hogyha egyszer itt hagyja ezt a verőfényes zugot, nem lesz többé módjában a

természet szépségeiben gyönyörködni. Egyre tervezette a kirándulásokat és Borsod sokkal jobb férj volt, aztán sokkal nagyobb bűnösnek is érezte magát, semhogy ezeket az ártatlan kedvteléseket ellenezte volna.

Egy ilyen kirándulásra indultak el az Albi elutazását követő második hét végén. Vagy két mértföldre a fürdőhelytől, a nagy tó közepén, egy régi kastély állott, a melynek szépségéről csudahírek jártak. Azt akarták meglátogatni. De a mint a tó partjához értek, az a kellemetlen meglepetés érte őket, hogy az egyetlen csónakot, a mely a látogatókat a szigetre szállítja, valaki már elfoglalta az egész napra. Hogy ki az a valaki, azt csakhamar megtudták.

Da Fonca ült a csónakban. Mikor meglátta őket, kalaplevéve közeledett és kifogástalan udvariassággal így szólt:

— Hölgyeim, és ön is, uram, bocsássák meg, hogy megelőztem önöket. Ha csak sejtettem volna, másnapra halasztom kirándulásomat. De ne büntessenek meg ügyetlenségemért s ne utasítsák vissza kérésemet: tiszteljenek meg azzal, hogy vendégeim lesznek a tónak innenső partjától a túlsóig.

Ha Borsod követheti impresszióját, akkor visszautasítja az ajánlatot, de abban az esetben meg kell magyaráznia nevének, hogy miért nem akar egy hajóban evezni Da Fonca úrral. Ehhez pedig nem volt semmi kedve, azért is hideg fej-

bólintással hagyta jóvá annak az embernek kérését, a kit e világon leginkább gyűlölt.

Az átkelés mély csöndben történt. A mint a túlsó parton voltak, Da Fonca megérintette kalapjának karimáját és eltávozott. Nem látták többé a nap folyamában, csak a kastély lakóitól tudták meg, hogy valahol a sziget másik végén kóborol.

Mája nagy érdeklődéssel nézte a két férfiú találkozását. A vakmerőség ösztöne, a mely a lelke mélyében aludt és izgalmat szomjazott, hatalmas táplálékra talált ebben az előre nem látott találkozásban. Olyan víg volt, mint a hal a vízben, ha a napsugár melegen rásüt a hullámok felszínére. Egy szikrányi idegesség sem volt a jókedvében, noha tudta, hogy közelében van az az ember, a kinek vad szenvedélye már egyízben majdnem halálos veszedelembé sodorta. A római imperátorok ama érzése fogta el, mikor tiszteletökre éles fegyverrel küzd meg a két leghíresebb gladiator.

A kastély ódon kapujánál két öreg fogadta a társaságot és a mint Mája megpillantotta őket, élénken felkiáltott:

— Nini, Philemon és Baucis!

Valóban a görög hitregének ez a két alakja állott előttük. Barnapiros, egészséges két arc, örökké mosolygó és jóságot sugárzó szemek, hófehér haj, a mely a férfiúnál kurtára volt nyírva, az asszonymál pedig kacéran kontyba tűzve. Ti-

pegő léptekkel, egymást kézen fogva, jöttek elő a boltíves kapuból. Kölcsönösen bemutatták egymást :

— Férjem uram.

— Az én kedves feleségem.

S mosolyogva, naiv kíváncsisággal nézték a vendégeket. Valamit csicseregtek is, tán olasz nyelven, de Borsod Pálnak úgy tetszett, mintha azon a *madárnyelven* beszélnének, a melyet a gyermekek maguk közt szoktak használni; minden szótag közé egy oda nem való másik szótagot ékelve, abban a hiszemben, hogy így nem érti meg őket idegen ember.

De Borsod mégis megértette őket.

— Szép emberek — mondta a férj — mintha ősligetben születtek volna, a hol a földben még igazi alkotó erő van. Ezt a bodorfürtű asszonykát a napsugár csókolta életre.

— Nekem a másik jobban tetszik, — válaszolt az asszony — egyszerűbb, ibolyaszerű, érzem a lelkének illatát.

— Hát a férfiú?

— Arról te mondj ítéletet, én soha se láttam még más férfiút kívüled.

Szerelmesen simult öregjéhez, boldog mosolylyal és szendén elpirulva.

— Megnézhetjük a kastélyt? — kérdezte Borsod.

— Ó, csak tessék! — kiáltott egyszerre mindakettő, aztán felváltva beszéltek, de úgy, hogy

azt a mondatot, a melyet az egyik kezdett meg, a másik fejezte be :

— Ide sokszor jönnek idegenek...

— Mert mi szívesen látjuk őket.

— Hisz' különben nem is látnánk embereket...

— Mert van már tíz esztendeje, hogy el nem hagytuk ezt a szigetet.

— De hát miből élnek? — kérdezte Borsod.

— A gyümölcsös kertünkből.

— Aztán van két tehenünk...

— Három kecskénk...

— És sok, sok csibénk, meg galambunk.

— Van tehát bőven tojás...

— S vaj. meg friss kenyér, aztán meg édes tej...

— Hanem csak kerüljenek beljebb...

— Mert az asztal már meg van terítve.

Philemon Lilinek nyujtotta karját, Mája a Borsodét fogadta el és Baucis a kulcsokat csörömpölgetve sietett előre. Arcán meglátszott az a boldogító tudat, hogy ő most vendégeket fogad.

A boltíves kapun keresztül egy virágos kertbe jutottak, a hol számtalan dolgos méhecske döngicsélt és szedte a mézet a virágokból. Nem éppen a saját hasznukra, a mint az kitünt, a mikor a vadszöllőlugasban letelepedtek.

— Friss méz! — kiáltott fel majdnem ujongva Mája és már be akarta mártani a rózsás újja hegyét a tálba, de Lili megpirongatta :

— Nem szégyeled magadat? Várj hát a sorodra, torkos cica.

Mája hízelegve odasimult hozzá.

— Jó leszek, kis anyám, csak ne haragudjál.

Fejedelmi lakomát csaptak. A két öreg körültepte az asztalt és egyre kínálhatta őket. Lili három vajas kenyeret fogyasztott el, Mája pedig olyan pusztítást vitt végbe a tojások közt, hogy egy egész csirkegenerációt ölt meg csirájában. Mikor már jólaktak és a vendégszerető kínálgatás utolsó ostromát is szerencsésen elhárították maguktól, megint csak Borsod kezdte meg a beszélgetést:

— Kié hát ez az elbűvölt kastély?

— A mi lányunké...

— A ki híres énekesnő...

— Bejárja a világot és mindenütt diadalokat arat művészetével...

— Évenként pedig idejön néhány hétre, hogy megpihenjen.

— De nem azért vette meg...

— Hanem hogy öreg szüleinek otthont teremtsen...

— Mert a mi Ninánk nagyon jó gyermek...

— És imádja szülőit.

— Odafenn van az arcképe...

— Az emeleten, a mi szobácskánkban. S ha meg akarják nézni...

— Nagyon szívesen mutatjuk.

Baucis már előre sietett, Philemon pedig végigkalauzolta a vendégeket a kis kerten, aztán

egy csigalépcsőhöz érve, a melynek fokai színes mozaikból voltak összerakva, fölvezette őket egy folyosóra, a mely olyan hűvös volt, mintha magába szította volna a fák minden árnyékát. Az anyóka, a ki azalatt gyorsan más kötényt kötött maga elé és rendbe hozta a haját, egy à la rokokó butorozott szoba ajtaját nyitotta fel előttük és egy, a falon függő olajfestésü képre mutatva, így szólt büszke hangon:

— Íme, az én leányom!

Igazi remekmű volt ez a festmény, Páris leg-híresebb portraitfestője készítette. Egy fiatal nőt ábrázolt, Watteau féle pásztor nő kosztümben. Csodaszép egy alak, merész kifejezésü szemek, telt idomok és hosszú, sűrű hajhullámok. A két öreg egészen belemerült a nézésébe, mintha csak most látnák először.

Mája odasugta Borsodnak:

— Én ismerem ezt a nőt!

— Láta valakol a színpadon?

— Nagyon furcsa egy színpad volt az...

Tavaly Párisban jártam a férjemmel és mikor hosszas kérésemre ráállott arra, hogy elvezet egy éjjeli mulatóhelyre, a *Closerie de Lillas*-ba mentünk. Ott volt ez a nő is.

— Mint vendég?

— Ő volt annak a mulatóhelynek a fővonzóereje, a *star* az éjjeli lepkék társaságában. Szilaj tánca elkábította a férfiakat.

— Szegény öregek! — mondá részvétellel Borsod Pál.

— Miért szegények? Hisz' nem tudnak semmiről. Pedig a boldogságnak javarésze éppen a tudatlanság. A mit sejtünk az még lehet az üdvnek forrása, de a mit már tudunk, az sohasem!

Halk léptekkel kiosontak a szobából, Lili ott maradt az öregeknél. Mikor ismét a kertben voltak, Borsod odafordult az elmélázó fiatal asszonyhoz:

— Mondja csak, miért olyan sötét a világnézete?

Mája ránézett, aztán különös mosolylyal így válaszolt:

— Nem hallott még ön azokról, a kik a színpadon a legféltelenebb vidámságra hangolják a közönséget, de a magánéletben a legnagyobb hypochondrikusok?

— De igenis, már hallottam.

— Nos hát, én is ilyen bóhoc vagyok a társadalom színpadján. Gyermekkoromban belém diktálták azt az elvet: Lányom, légy mindig mosolygó és víg! A férfiak nem szeretik a komoly nőket, hanem azt várják a játékszerüktől, hogy örökké jókedvű legyen. Az az asszony, a ki uralkodni akar, tanulja meg először is, hogy a fájdalmát sohasem szabad mutatnia... A saját édesanyám mondta nekem ezeket, a ki híres volt arról, hogy minden férfi a lábainál hevert... S miért ne követtem volna példáját, mikor az annyira csábító...

— De hát a férje mit szól ehhez?

— Az én férjem? — Mája kicsinylően mosolygott — meg van velem elégedve így is, de akkor se ártáná magát bele lelki ügyeimbe, ha még jobban járnám a bolondját. Bármit teszek is, az mind jól van cselekedve. Hisz' az nem is férj, hanem a megtestesült claque! Én bohóckodom, ő pedig tapsol...

— Miért nem világosítja fel?

— Minek?... Meg se értene, vagy azt hinné, hogy ez egy újabb szerep. Föl se tudná fogni, hogy miért játszom el, mikor úgy is elég érdekes vagyok neki... Egyetlen ember van, a ki eddig megértett és tudja, hogy ez az örökös színjáték, ez a színpadi napsugár már úntat.

— Da Fonca? — Borsod homloka összeráncolódott.

— Az. Keserűségeket mond, nem azért, mivel tudja, hogy ez a változatosság jól esik a sok édeségtől megcsömörlő szívemnek és lelkemnek, hanem mivel az a természete, hogy a hol csak lehet, kellemtelenséget okozzon embertársainak. De mindegy! Azért mégis csak ő szórakoztat leginkább.

— Ne mondja ezt, Mája!

— Miért ne mondjam, mikor könnyíték vele a szívemen.

— Mert fájdalmat okoz vele nekem.

Mája föltekintett a mellette haladó férfiúhoz és meglátszott rajta, hogy szeretne belekötni a mondásába, de mintha még sem volna hozzá bátor-

sága. Mélyen a Borsod szemébe tekintett és az a láng, a mely onnan perzselte, átjárta egész valóját. Összeborzongott. Mintha érezné, hogy a hatalom, a mely eddig kizárólag az ő kezében volt, most másnak a tulajdonába ment át. Egy férfiúéba, a ki tudna neki parancsolni, nem türné el a szeszélyeit, hanem érzésért érzést követel... Hirtelen nekibátorodott, odasimult Borsodhoz és szenvedélyes hangon kérdezte tőle:

— Hát érdeklődik irántam?

— Szeretem!

— Eddig nem mutatta, sőt inkább elkerült.

— Mert félttem attól, a mi be fog következni...

Őn rabul ejtette a lelkemet, a gondolkozásomat, Mája... Őrjöngök a miatt, de nem szabadulhatok... Tudja isten, mi történt velem... Kizökkent a lelkem egyensúlyából. Küzdöttem, de nem bírom tovább... Meg kell önnek mondanom...

Aranyszínű gyík suhant végig a pázsiton, éppen a fiatal asszony lábai előtt. Meg se ijedt, hanem kíváncsian megállott és nézte, hogy az asszony mint hajtja fejét a férfiú vállára, mint keresi ajkaival csókszomjas ajakát.

— Ne szóljon semmit, — suttogott Mája, — most már mindent tudok...

S ajka újra Borsod Pál ajakára tapadt.

V.

Az aranszínü gyík odább suhant, tán őt is légyottra várták. Mája lopva körülnézett, aztán hirtelen két keze közé rejtette arcát.

— Istenem, mit tettem én most! — sóhajtott.

Borsod a dereka körül fonta karját.

— Azt tette, hogy engedelmeskedett szívének, — szólott lágy hangon. — Soha se bánja! Van egy felsőbb törvény, a mely felettünk rendelkezik és ez az igazi érzés. Annak hódolt meg ön is,

— De a férjem... hebegett Mája.

— Őt sujtja ez a törvény, a mikor minket boldogít. Ketten vagyunk egy ellen és a mi nyereségünk tán csak fölér az ő veszteségével?

— De hát Lili?

Erre a kérdésre Borsod nem tudott megfelelni és ez meg is látszott az arca elborulásán. Mája pedig a kacér nő kegyetlenségével, a ki két kézzel veszi vissza azt, a mit egy kézzel adott, sebesen folytatta:

— Megcsaljam azt, a ki annyira bízik ben-

nem?... Az egyetlen barátnőt, a kit eddig önzetlennek találtam?... Óh Pál, mit tett ön velem?

Nem is önmagának tett szemrehányást, hanem egyenesen a férfiút okozta. Tán azért, mivel tudta, hogy erősebb kapocscsal fűzi magához, ha az egész felelősséget reá hárítja. S Borsod nem tért ki a felelőség elől, hanem még jobban magához szorította Máját, mikor így válaszolt kérdéseire:

— A mi megtörtént, azon változtatni nem lehet. Küzdöttünk az érzésünkkel, de az erősebb volt nálunk és magával ragadt... Egymásnak rendelt a sors nem a mi hibánk, hogy elkésve találkoztunk... Lemondjak azért a boldogságomról?... Tegye meg, a ki még teheti, én már meg se próbálom! Hisz' úgy is tudom, hogy hasztalan volna minden kísérlet...

— Hasztalan, — ismételte gépjelesen Mája.

— Belátta, ugy-e, maga is? Nem vagyok még tisztában azzal, hogy mi úton-módon menekülünk a labirintból, a melybe érzésünk vitt, de annyi bizonyos, hogy többé nem szakadhatunk el egymástól. Nincs az a földi hatalom, a mely sziveinket elválaszthatná.

Valami megdöbbenésféle tükrözött abban a tekintetben, a melylyel őt a fiatal asszony nézte, mikor így beszélt. Váratlanul egy olyan mélység tárult fel előtte, a mely meghökkentette. Ha Borsod jobban megfigyeli, tán eszébe jut a mese a vadászról, a ki csak az oroszlán nyomát kereste és magára az oroszlánra talált.

De Májának nem maradt ideje, hogy meglepetését másként is elárulja, mert a kastély erkélyéről Lili hangja szólította őket:

— Pál! Mája! hol vagytok?

Szerencsére a bokor sűrű hajtásai elfedték őket erről az oldalról. Mája kitepte magát Borsod ölelő karjaiból, ujját ajkára tette, hogy hallgatást parancsoljon, aztán pedig eltűnt az ellenkező irányban. Egy percz mulva ott látta őt Borsod a kert túlsó oldalán, a mint lassu sétalépésben a kastély felé tartott, kezében egy csomó virággal, a melyet menés közben elrendezgetett.

Megállott az erkély alatt, fölnézett Lilihez és olyan hangon, a melyen a legcsekélyebb fölindulás sem volt érezhető, fölszólt hozzá:

— Ugy tetszett, mintha hívtál volna... Körülnéztem a kertben és ezeket szedtem, ni!

Ügyes dobással az erkélyre szórta a virágokat, az illatos eső elárasztotta Lili egész alakját, egy rózsabimbó megakadt a hajában és olyannak tűnt fel Borsod előtt, mintha egy nagy vércsepp volna.

— Hol van a férjem? — kérdezte Lili.

— Nem tudom bizonyosan, de úgy tetszik, mintha elment volna csónakot keresni. Mert másodszor nem szeretném igénybe venni Da Fonca úr szívességét.

— Magam sem! — hagyta rá Lili — nem jössz fel hozzám?

— Inkább jer le te is és majd a férjed elé sétálunk a tópart irányába.

Borsod ámulva hallgatta végig ezt a beszélgetést. Nagyon meglepte Mája nyugodtsága az iménti jelenet után, a mely őt egészen kihozta a sodrából. Homályosan érezte, hogy ennek a női léleknek a rejtélyéhez még nem találta meg a kulcsot és tán nem is fogja megtalálni sohasem. Míg ő, a férfiu, egész valójában reszketett a gyönyör lázától, az az asszony úgy viselkedett, mintha az egész idő alatt virágot szedett volna — s nem is a tilosban!

Gyávának érezte magát ahhoz, hogy most találkozzék a két asszonynyal, hisz' Lili azonnal leolvassná arcáról egész titkát. Óvatosan megkezdte a kertet, a falmentében rátalált a szabadba nyíló ajtóra és kilépett a tóparthoz vezető ösvényre.

A nap lenyugvóban volt, a tóra biborszínű sávok rajzolódtak és a hegyek árnyéka már nagyon megnőtt. Borsod Pál támolyogva járta be a szűk ösvényt, a melyet kétoldalról olajfák szegélyeztek és a hogy ment, kigyult az arca a benső hőségtől, hadonázott a két kezével, mintha mámoros volna s erősen, fenszóval vitatkozott *valakivel*, a ki nem volt jelen látható alakban és mégis szemrehányásokkal ostromolta.

— Mit akarsz tőlem?... Minek ingerelsz még jobban?... Hát tehetek én róla?... Nem így akartam, nem az volt a szándékom, becsületesemre

mondom!... Magától jött, belopta magát a szívembe és most már nem bírok vele... Azt mondom neked, hogy kárba veszett minden okoskodásod... Beszélhetsz már nekem kötelességről, régi jogokról, oda sem hallgatok neki... A mit te mondanál, azt már úgyis elmondtam magamnak százszor, ezerszer, de mindhiába... Aztán meg is úntam a zsarnokságodat. Olyan hideg, olyan fagyosan rideg volt az életem, a míg rád hallgattam és most látom, hogy milyen jó ez a melegség, a mely szívemet általjárja... Te nem tudod, nem is sejtéd, hogy mit tesz az: élni, érezni és szeretni. Honnan is tudnád, mikor sohasem csókoltak forró szenvedélylyel, teljes odaadással, bűnös érzéssel... Én is csak későn jöttem rá, de mégsem késtem el a másodvirágzástól... Azt kérdezed, mi lesz azzal a másik asszonygyal?... Nem tudom, még nem tudom!... S kegyetlenül megforgatod a tört szívemben, mikor azt is kérdezed tőlem, hogy nem szeretem-e már?... Igenis, szeretem... de egészen más érzéssel... Nem hiszed, hogy kettőt is lehet egyszerre szeretni?... Értesz is te ehhez?... Ha szerethetek két virágot, két színt, miért ne két asszonyt is? Az egyik a forró dél, a másik a csendes alkony — hát a ki a dél hevét szereti, nem imádhathja azért az alkonyt is?

De mit vitatkozom veled? Te voltál eddig az úr életem fölött, magadnak foglaltad le a java-részét, most én parancsolok. Elhallgass hát és ne

keserítsd meg boldogságomat! Úgy sem ér semmit, akármit mondasz is...

— Jó estét, uram! — szakította félbe Borsod elmélázását egy gúnyos hang.

— Ki az? Mit akar? — riadt föl Borsod. Az esti homályban nem ismert rá az ellőtte álló alakra.

— Csak néhány szavam van önhöz, de tanácsolom, hogy hallgassa meg. Szükséges, hogy megértsük egymást.

— Ön az? Da Fonca! S még merészel...

— Miért ne? Hisz' nem mindig leszünk olyan egyenlőtlen helyzetben, mint akkor... emlékszik még?... Mikor ön rabolta el tőlem a küzdelem díját, a szép prédát... Ma még ön az erősebb, de tán már holnap én leszek az.

— Menjen az utamból!

— Nem állom útját, bár könnyen tehetném... Ön nem hiszi?... Hát csak egy szót súgok a férjnek fülébe és a miért küzd, elérhetlen távolban van ön előtt... De ne féljen, nem teszem! Először is azért nem, mert a kalózok közt is van becsület és el nem árulják egymást, aztán pedig mivel ön úgyis az én malmomra hajtja a vizet... Az imént láttam önöket együtt. Nem volt az kémkedés, hanem csak jogos kíváncsiság, mert látni akartam, hogyan kerül lépre a madár... Föl ne fortyanjon valahogy, mert nem Máját értem, hanem önt, tisztelt Borsod Pál uram!... Az az asszony sokkal erősebb mind a kettőnkénél és ha csak

puszta néző volnék, nem pedig egyszersmind szomorú szereplő, ebben a tragi-komédiában, nagyon mulattatna a játéka. Istenem, de nagy komédiásnő ez az asszony!

— Elhallgat már? — tombolt Borsod és dühében fölemelt ököllel közeledett ellenfeléhez. Hanem Da Fonca nem hátrált meg előtte, a zsebében kotorászott s kivett onnan valami csillogót, a mi pisztoly lehetett vagy tőr.

— Arról csak mondjon le egyelőre, — szólt sötét daccal, — mert másodszor balul ütne ki. Nem vagyok az az ember, a kit kétszer lehet meglepni ilyesmivel... Azt nem mondom, hogy nem jön még el az ideje, mikor mi így leszámolunk és annak az asszonynak gyönyörűsége telhetik majd benne, ha véresre marcangoljuk egymást... De egyelőre még nem akarom... Azt kívánom, hogy a gyümölcs, a mely most még kemény nekem, előbb megpuhuljon és magától hulljon le a fáról, egyenesen az én ölembe... Majd megpuhítja ön... Addig is isten önnel, Borsod Pál uram!

Eltűnt a faszor árnyékában, de még egyszer visszafordult és oda szólt Borsodnak:

— A csónakról lemondok, használja egészséggel... Egy kis sétacsónakázás a holdvilágnál nagyon előmozdítja a lírikus érzést. Rajta hát, éljen az alkalommal.

Elmosódott alakja a félhomályban, de gúnyos hangja még mindig ott volt Borsod fülében, a ki szemrehányást tett magának, hogy végighallgatta

ezt az embert. Miért nem fojtotta meg két kezével a nyomorultat, a ki rálesett, orvul megtámadta és beszennyezte lelkét, szívét és érzését?

Lassan és elgondolkozva ballagott tovább a part felé. Egészen kijózanodott és nyoma sem volt már benne az előbbi mánornak. A bíborpiros sávok eltűntek a látóhatárról, egyre sűrűbb lett az árnyék, nemcsak a természetben, hanem ő benne is. Valami mély szomorúság fogta el, a minnek nem tudta a nevét.

S egyszerre csak megjelent előtte az a kép, a mitől annyira félt: karöltve jött vele szembe a két asszony. Keresték a tó partján s mivel nem találták ott, ismét visszafelé indultak a kastély irányába. Csengő kacagásuk mosolygó alakokkal népesítette meg az éjszakát, de Borsod nem volt abban a hangulatban, hogy velök tartson. Rosszul érezte magát, a mint Máját és Lillt barátságos együttlétben látta, szinte testi fájdalmat okozott neki az ő barátkozásuk. Nem akart velök találkozni, mielőtt rendbeszedte volna gondolatait.

Egy vastag fatörzs mögé rejtőzött.

Lili azon nevetett, hogy Mája melankólikus hangulatban volt. Mikor a tó partjához értek és nem találtak ott senkit és semmit, a magános halászbárkán kívül, Mája így szólt:

— Látod, ez az én életemnek a tükre. Magány és elhagyatottság. A kik mégis fölkeresnek néha, nem az én kedvemért teszik, hanem, hogy gyönyört találjanak abban, a mit bensőm rejteget.

De mit ér a szegény tónak a mások öröme, ha ő nem örülhet velök?

— S miért nem örülhetnél te is, kis bohó?
— kérdezte mosolyogva Lili.

— Mert tudom, hogy önzők az emberek egytől-egyig...

— Én is?

— Te nem! Te kivétel vagy a többi közt és azért szeretlek olyan kimondhatatlanul... Jegyezd meg jól magadnak ezt a vallomást, még szükségem lehet rá, ha mint vádlott állok előtted... Jobban szeretlek mindennél e földön: az anyámnál, a testvéreimnél, a férjemnél és a többinél...! S ha véteni találnék ellened, akaratom ellenére teszem.

— Hogyan is véthetnél nekem?

— Ki tudja? A modern ember legpikánsabb fényűzése, ha megsebezheti azokat is, a kiket legjobban szeret. Idegrendszerünk olyan, hogy már csak a mások fájdalma hat reá. Kegyetlen egy élvezet az, de fölötte áll minden egyéb élvezetnek.

— Ha nem tudnám, hogy csak tréfálsz — szólott pillanatra elkomolyodva Lili — igazán ki szeretnék belőled ezért a mondásért.

Mája kacagott.

— Hát felültél nekem te is? — szólott és tréfából jót csipett Lili karján. — Mondok neked valamit: szeretnék férfiú lenni, csupán azért, hogy elcsábítsalak.

— S gondolod, hogy sikerülne?

— Ha erősen akarnám, mindenesetre. Te nem is tudod, hogy milyen don-juani tehetség van bennem. Csak éppen az a baj, hogy asszony vagyok és nem kezdek a játékot, a mikor nekem tetszik, hanem szépen be kell várnom, míg valakinek eszébe jut, hogy érdemes partnerje volnék. Pedig milyen gyönyörűség lehet egy-kettő-háromra megindítani és befejezni az ostromot, aztán látni, mint vonaglik lábainknál a legyőzött ellenség.

— S ennyi az egész, a mit te a szerelemtől tudsz?

— Mi egyéb volna még benne, mint a hódítás mindenható gyönyörűsége?

— Az odaadás, a hűség, az a tudat, hogy valakit boldogítunk, még szenvedésünk és fájdalomaink árán is. Én nem akarok hódítani, nem óhajtok terjeszkedni, hanem megelégszem azzal, ha oltárképemet mindennap földiszíthetem és leborulhatok előtte. Mert ez az oltár és ez a kép az enyém. Még ha elrabolják is, nem veheti el tőlem senki sem azt a tudatot, hogy áldoztam neki.

— Grizeldisz!

— Lehet, hogy az vagyok, és nevetséges vagyok azok szemében, a kik elég önzők, hogy a szerelmet másként értelmezzék. Beismerem azt is, hogy csöppet sem vagyok modern, de mondd csak, nem érdemlem-e meg, hogy olyannak szeressenek, mint a minő vagyok?

Mája a Lili ragyogó szemébe nézett és szomorúan így szólt:

— Odaadnám mindenemet, az egyetlen büszkeségemet is: a szépségemet, ha csak egy napig olyan lehetnék, a milyen te vagy.

Aztán elkacagták magukat mind a ketten, boldos, dévaj nevetéssel, a hogy csak két asszony kacaghat, ha egyedül tudja magát.

— Kicsikém, neked valami panaszod lehet az urad ellen, — mondá kis szünet múlva Lili.

— Csupán az, hogy mindenben teljesíti az akaratomat és nincs az az örültség, a mit nem tenne meg az én kedvemért.

— S te? szereted?

— Hát szerethetem-e, mikor nem kerül semmi fáradságba az ő meghódítása és magától ajánlkozik rabszolgának? Már a római nő is azt az elvet vallotta, hogy a rabszolga nem férfi.

— Miért nem lázítod fel magad ellen? Ha látja, hogy veszélyben forog a kincse, majd csak talpra áll, hogy megvédelmezze a rablók ellen.

— Mondasz valamit, — szólt elgondolkozva Mája — s mivel *te* tanácsolod, tán meg is próbálom.

— Csak ne menj nagyon messzire. Egy kis kacérkodás még megjárja... Szinte sajnálom már, hogy ezt a tanácsot adtam. Nem jó a gyermek kezébe kést adni.

Borsod Pál kilépett a fasor árnyékából, és az ő megjelenése alkalom volt Májának, hogy ne

feleljen Lili intésére. A csónakban megmozdult valami ; Paolo, az evezős legény, a ki mélyen aludt, föltápászkodott és álmos hangon kérdezte :

— Indulunk-e ? Későre jár és ha még éjfél előtt haza akarunk érní, nem tanácsos tovább várakozni.

Szótlanul helyezkedtek el. Lili a halászbárka orrában foglalt helyet és álmadozva nézett maga elé, erősen kifárasztotta a kalandos nap. Mája a kormány előtti padra ült, és mikor Borsod elment mellette, hogy az evezőrudat megfogja, hirtelen odasúgta neki :

— Beszélni óhajtok még ma önnel...

Borsod fejébe szállt minden vére, kis híjja, hogy el nem ejtette az evezőt. Halkan, mint a lehelet, visszasúgta :

— Majd... ha Lili elaludt.

VI.

Az a szentenciázó bölcs avagy poéta, a ki először kitalálta, hogy semmi sem viselhető el nehezebben, mint a szép napok folytonos egymásutánja, sohasem látta a délvidéket esős időben. Olyan az, mint a mesebeli ember, a kit a bohóság tündére megajándékozott örökös jó kedvvel, s egyszerre csak megkívánja a sírást és addig rimánkodik, míg a tündér megadja a módját. És a jó kedvű ember hogy kisírja magát az egész életre, addig ontja a könnyet, míg minden patak megdagad és maga a nap is elhomályosul a fel szálló nedves pára sokaságától.

A délvidéken lakó már ismeri a természetnek ezt a szeszélyét és zúgolódás nélkül tűri sorsát, akár csak a polgári háztartás jámbor családfeje, a ki tudja, hogy megesik egyszer az esztendőben, hogy a csendes, szelid otthonban beáll a világfelfordulás és előre készül rá. Hanem az idegen, az úgy jár vele, mint az a szerencsétlen látogató, a kit végzete egy házba vezérel, a hol éppen nagy

surolást rendeznek. Jaj a boldogtalannak, a családi élet pszichológiájában járatlannak, a kit balcsillagzata ilyenkor kiszolgáltat a hatalma tudatában levő és azzal visszaélő háziasszony szeszélyeinek. A kegyetlen tündér egy olyan szobába vezeti, a hol minden ablak nyitva áll, székre ülteti, a mely valamennyi közt a legrosszabb és neki eresztí szolgálatkész manóit, a suroló cselédeket. Az egyik éppen a feje fölött szedi le a pókhálót a falról, a másik a lába elé önti a szappanhabos vizet és a harmadik csak azért is akkor porolja a szőnyeget, mikor az elkábult látogató valami dadogó mentségbe fog. Ha nem tudta addig, mi a káósz, most módjában van, hogy megtudja.

Borsod Pál sohasem törte magát valami nagyon az emberek társasága után, de most belátta, hogy más az, ha önként keressük a magányt, és ismét más, ha akaratumk ellenére keres az föl minket. Lili néhány nap óta betegeskedett és az orvos kiadta a parancsot, hogy ne háborgassák, Mája pedig megüzente, hogy a mai napot a levélírásnak szenteli. Először bánta meg életében Borsod, hogy annyira került az ismeretséget azokkal a könnyű fajtáju emberekkel, a kiktől minden fürdőhely hemzseg. Ezek valóságos művészetet fejtenek ki az idő agyonütésében, nem törődve azzal, hogy a saját idejüket ütik-e agyon, vagy a másét. Úgy érezte magát, mint Robinson a világtenger elvesző szigetén, azzal a különbséggel,

hogy Robinsonnak legalább egy papagálya volt, a melylyel elbeszélgethetett, neki pedig csak emlékei voltak.

Az igaz, hogy ezekből is megélhetett volna. Úgy körülrajzották, mintha örömük telnék abban, hogy nem engedik megpihenni. De mint többnyire a hivatlan vendég, nem jöttek vidám mosolylyal, hogy szórakoztassák, hanem egytől-egyig savanyu ábrázattal, hogy még jobban elkésérítsék. Lili betegsége, Mája szeszélye, Da Fonca fenyegetése, és végül az a tudat, hogy Albi Géza nemsokára megérkezik, ott ólálkodtak körülte és nem engedték, hogy elmerüljön annak az éjszakának gyönyörteljes emlékeibe, a melyben megvalósult minden, a miről hetek óta álmodott. Valóságos megkönyebbülés volt rá nézve, mikor délután a szobalány egy névjegyet hozott be.

— Dr. Bólyai Péter? Bocsássa be azonnal!

A gömbölyü kis doktort egészen felvillanyozta Borsod szíves fogadása. Roppantul tisztelte a magasabb hivatalban levő embereket és Borsodról különösen jó véleménynyel volt, mióta egyszer azt hallotta, hogy *a jövő embere*. Valami misztikus fogalmat fűzött ő ehhez az elnevezéshez, a melynek rejtélyes burkában a miniszteri tárcát sejtette. S ez a mindenható kérdőjel kezét szorít vele, elhalmozza nyájaskodásával — valószínű tehát, hogy ő benne is a jövő emberét sejtí.

Ha tudta volna a kis doktor, hogy Borsod csak a Mája rokonát üdvözli benne olyan meleg-

séggel! De így teljesen a saját előnyére magyarázta a Borsod rokonszenvét és csak úgy dőlt belőle a szó:

— Odaát voltam — mondta és rámutatott a svájci házacsckára, a mely úgy hatott a párával telt levegőben, mint egy lucskos gyermek a fürdő után. — Odaát voltam, de Mája nem sokat teketóriázott velem, hanem egyszerűen kidobott. Az én kedves kúzinom ma emberevő kedvében van: azzal áll elő, hogy fejtörősei vannak. Pedig egész csomó jó hírt hoztam számára.

Borsod annyira ment előzékenységében, hogy megveregette a kis ember vállát és tréfásan kérdezte:

— Tán valami újabb fölfedezés a gasztronómia terén?

-- Arról egészen lemondtam!

— Hogyan? Hát Epikur és Brillat-Savarin...

— Sutba kerültek. Ezentúl már csak Hipokratész zászlaja alatt küzdök. Ön, úgylátszik, még nem is tudja, hogy csodát míveltem orvosi tudományommal?

Az igazat megvallva, Borsod addig még azt sem tudta, hogy miféle diplomája van a kis gömbölyű doktornak, de a Mája kuzinja kedvéért úgy tett, mintha egyebet se olvasna orvosi szakfolyóiratoknál.

— Mindig meg voltam győződve, hogy ön elsőrangú csillag az orvosi tudomány egén — szólott.

Bólyai Péter olyan piros lett örömében, mint a pipacs. Ah, tehát már benne is észreveszik a jövő emberét!

— Ugy-e? — kapott a szón — lássa, ez igazán jól esik! Nem mintha nem éreznék magamban elég erőt, hogy a kételkedőket meggyőzzem, de az ilyen elismerés mégis csak egészen más... S tudja-e, ki kételkedett legjobban bennem? A saját menyasszonyom. Mikor Budapestre érkeztünk, azonnal siettem Vilma édesanyjához, hogy visszaadjam egészségét, mert meg voltam győződve, hogy csak én gyógyíthatom meg... De tudja-e, mit mondott Vilma?

— Remélem, nagy köszönettel fogadta áldozatkészségét.

— Az ám! Így szólt hozzám: — Kedves Péter, az én anyám még sem arra való, hogy kezdő orvosok ekszperimentáljanak vele, különösen az olyan, a ki eddig csak rákokat boncolgatott... Annyira kihozott sodromból ez a kétely, hogy már csak azért is ragaszkodtam tervemhez és kevés híjja, hogy kenyértörésre nem került köztem, meg Vilma között a dolog. De szerencsére Vilma édesanyja is beleszólt a disputánkba, mondván: — Én bízom Petiben és igazán örvendek, hogy ezzel is megcáfolhatom az anyósokról elterjedt előítéletet. — Mikor pedig Vilma még mindig nem akart engedni — ezek a szende külsejű fiatal leányok néha nagyon is előítéletesek — — magához intette és suttogva értekezett vele.

A dolog fácitja az lett, hogy megmaradtak ugyan a házi orvos mellett, de azért mégis én gyógykezelttem leendő anyósomat. Az angyali lélek nem csalódott bennem, mert a mi csak kitelik egy magamféle embertől, mindent elkövettem, hogy megmentsem.

— És sikerült?

— De mennyire! A beteg már veszélyen kívül van, holnap idejön Vilma és Albi kíséretében. Én előre jöttem kvátércsinálónak. Az a kis házacska nem lesz elég és még ma bérek egy nagyobb lakást.

A kis doktor beszélhetett volna akármeddig, Borsod rá sem hallgatott. Teljesen lesujtotta az a hír, hogy már holnap itt lesz Albi Géza, a férj...

Tehát igaza volt a ragyogó napsugárnak, mikor elbujdosott a felhők mögé. Megjött csakugyan a sívár, örömtelen őszutó, a melynek nyomában jár a fagyos újjakkal csipkedő, az élet örömeit megölő dér...

És Bólyai Péter még egyre beszélt. Leírta az egész betegséget, dehogy hagyott volna ki csak egyetlen kórtünetet is.

— Egyszer mikor néhány óráig távol voltam a beteg ágyától, hogy kipihenjem magamat, Vilma sírva jött elém, olyan édes, bizalmas és odaadó volt, mint már régen.

— Igaztalan voltam hozzád, jó Petikém, mondta a sírástól elcsukló hangon, — meg tudsz-e bocsátani?

Én nem tudtam ugyan, hogy mit bocsás-
sak meg, de az embernek mindig jól esik, ha
megbocsáthat és azért biztosítottam Vilmát, hogy
minden feledve van.

— De hisz még nem is tudod, hogy mit
vétettem ellened?

— Mindegy, azért mégis megbocsátok!

— Tudd hát meg, hogy mi nem csináltat-
tuk meg a te recipéidet, hanem a házi orvos uta-
sítása szerint gyógykezeltük betegünket.

— Hogyan? — kiáltottam méltatlankodva —
hisz' ez csalás!

— De meg is bűnhődtem érte: a mama
állapota nem akart javulni és már azon voltam,
hogy mindent megvalljak neked. Tegnap azonban
véletlenségből összetévesztettem a recipéket és a
tiedet küldtem a patikába. S képzelj csak, ma
olyan jól érzi magát a mama, hogy nem tudok
eléggé hálát adni az istennek... Megtudod-e bo-
csátani, hogy kételkedtem benned?

— Ha meggondolom, — fejezte be előadá-
sát Bólyai Péter dr. — hogy e véletlen nélkül az
én jó anyósom tán meghal és a világ előtt úgy
állok ott, mint a ki őt sírba vittem — mert tet-
szik tudni, mindenkinek elmondtam, hogy én
gyógykezelem és az orvosok lapjában már le is
írtam betegsége lefolyását... ha ezt meggondo-
lom, égnek áll hajamnak minden szála...

Olyan igazi borzalom tükrözött Bólyay
Péter dr. arcán, hogy más körülmények közt bi-

zonyára megesett volna rajta Borsod szíve, de mostani helyzetében tűrhetetlennek találta a kis ember fecsegését. Egyedül akart lenni minden áron, hogy tisztába jöjjön saját magával és teendőivel. Homlokához szorította kezét és fájdalmas arcrándulással így szólt:

— Bocsásson meg, hogy nem tartóztatom tovább, de...

— Csak tessék! — kacagott jókedvűen a kis doktor — megszoktam már, hogy kidobjanak, azért mégis tudom, hogy szívesen látnak.

— Olyan nagyon fáj a fejem...

— Szimpátia, pusztá szimpátia — enyelgett Bólyay. — Májának is fejgörcsei vannak... De mit is beszélek? Néha egészen elfelejtem, hogy orvos vagyok. Hisz' van nekem egy csalhatatlan szerem a fejgörcs ellen, szolgálhatok talán vele?

— Az én fejfájásom ideges természetű és csak a tökéletes nyugalom gyógyíthatja meg...

— Éppen úgy, mint a Májaét — szólott Bólyay, de már fogta a kalapját és kifelé indult. Az ajtóban még egyszer megállott és vissza szólt:

— A kóresetet majd máskor részletezem, nagyon érdekes, mondhatom, hogy igazán érdekes!

Mikor Borsod magára maradt, első dolga az volt, hogy kétszer is ráfordította a kulcsot a zárba. Egyedül akart maradni.

Odaállt az ablakhoz, és lenézett a völgybe, mint akkor reggel, midőn a hajnali fény beömlött a kis svájci ház ablakain és megvilágította annak minden zugát. Most le voltak bocsátva a függönyök: annak a háznak is akadt már rejtegetni valója.

Mily különös módon változott meg azóta az ő világa! Hova lett az a Borsod Pál, a ki büszkén mondhatta magáról, hogy még a tekintetével sem lopott soha? Lopott biz' azóta: nem csak hogy a nézésével rabolta meg a másét, hanem még kérkedett is önmaga előtt az orozott kincsekkel. Most már tudja, hogy mit jelent az a rejtélyes vonás egy asszony ajkai körül, a ki már megoldotta a tilos csókok problémáját. S ha a kincses tenger most hullámsana előtte, mint akkor, nem lépne vissza az ablaktól, hanem mohón számlálgatná azt, a mit felszínre vet és még mondogatná magában:

— Mind ez már az enyém volt!

Ennél a gondolatnál úgy felcsapott a láng Borsod szívéből a fejébe, hogy elkábult bele. Majd leverte a lábáról a lüktető hőség. Az a gondolat, hogy Mája most egyedül van, lehet hogy az ő számára utóljára, tökéletesen megrészegítette és elkábulva magánkívül hebegte:

— Még egyszer, csak még egyszer!

Már az ajtónál volt, már megfogta a kilincset, mikor hirtelen összerándult és ónszínűre váló arccal, mint a tetten kapott gyilkos, reszketve

megállott. Suhanó lépéseket hallott, egy ajtó megnyílt és Borsod Pál a saját feleségével állott szemben.

Lili nagyon sápadt volt, szemei alá gyűrűket rajzolt a testi és lelki szenvedés. Kezét szívére szorította, mély lélegzetet vett és tekintete této-vázva járta be a szobát, mielőtt megpihent volna a férjén. Aztán halkán kérdezte:

— El akartál menni? Ilyen későn...

— Dehogyan akartam — hebegett Borsod — csak ki akartam nézni a verandára, hogy esik-e még?

Az asszony kétségbeesve kulcsolta össze két kezét és olyan volt mint egy élőszobor, mint a bánat megtestesülése. Szinte nyögött, mikor folytatta:

— Ó, csak ezt ne tedd!... Hát hazugnak lássalak?... Ha már vétkeztél ellenem, legalább ne vétkezzél saját magad ellen... Ugy-e, hogy *hozzá* akartál menni?

Jobbjával rámutatott a svájci házacsckára. Borsod Pál megdermedve nézte ezt a kezet: egészen átlátszó volt és úgy reszketett, mintha tolmácsolni akarná a szerető szívnek minden vergődését.

Majdnem két percig állottak szemközt egymással és egyik sem szólt. Végre is Borsod törte meg a halálos csendet és tompa megadással kijelentette:

— Igazad van, hozzá akartam menni...

Az asszony nem kapott a szívéhez, még indulatoskodni sem próbált, hanem csak szomorúan bólintott a fejével. Szép fekete hajában mintha egy-két ősz szál fehérlett volna, talán az utóbbi napok keserves bánata festette azokat fehérre? Aztán mélyen felsóhajtott:

— Tudtam, nagyon is jól tudtam.

Megint az a kétségbeejtő hallgatás. Borsod Pált ez bántotta legjobban. Ha az asszony jelenetet csinált volna ha indulatoskodik és szemrehányásainak árját zúdítja ellene, tán megkönnyebbült volna a teher az ő lelkén is, de így érezte, hogy nem bírja tovább. Valami fojtogatta, lealázó helyzetének a tudata fejébe kergette a vért és még ő neheztelt. Majdnem durva hangon rákiáltott Lilire:

— Mit akarsz tőlem? miért jöttél hát ide, ha úgylis mindent tudsz?

Lili szomorúan mosolygott. Eszébe jutott az a nap, mikor gyermekeinek halála után a férje a földön fetrengett kínjában és ő először próbálta a vigasztalás nehéz munkáját. Akkor is olyan rideg volt Pál, akkor is ezt a kérdést intézte hozzá. Milyen nagy lehet a gyötteleme ennek az embernek a lelkében, ha most sem talál más módot, hogy magán könnyítsen.

Odament hozzá, megfogta a kezét és mielőtt Borsod megakadályozhatta volna, meleg, engesztelő csókkal érintette.

A nagy, erős férfiú összerázkódott. Az a csók jobban égette, mintha tüzes vassal érintették volna. Nagyot ütött a másik kezével arra a kézre, a melyet Lili megcsókolt. S mégegyszer kérdezte, de most már szelíden és fájdalmasan.

— Mit akarsz tőlem?

— Édes jó uram, szegény betegem, — sóhajtott az asszony, hát nem ismeresz reám? Nem tudod már, hogy ki vagyok én neked? — A te hű és odaadó hitvesed, a kinek csak az fáj, hogy te szenvedsz... A te kis bajtársad... Hisz láthatod, hogy már nem sírok... kacagok... kacagok...

Elfúlt a szó az ajkain, szempillái lecsukódtak és ha Borsod föl nem fogja karjaiban, hanyatt esik. Szétnyíló ajkai közt valami piros mutatkozott: egyetlen egy csepp piros vér.

Borsod egy-két pillanatig megdermedve állott és vad kétségbeeséssel nézte azt a csepp piros vért, aztán fölkapta Lilit karjaiba és vitte a másik szobába. Mialatt az alélt asszonyt a nyugágyra fektette, a súlyos önvád csaknem megfosztotta eszétől. Hát idáig juttatta az ő örült szenvedélye ezt a szegény teremtest, a ki még a lelki kínlódás keserves tusáiban is csak arra gondolt, hogy őt kímélje. — Nem tudta, mihez fogjon. Olyan tehetetlennek érezte magát a mindent megbocsátó lemondással és a végtelen szeretettel szemben, mint a kis gyermek, a ki a tűzzel játszva, felgyújtotta a szülei házat és a lángok láttára csak

jajgatni tud, de annyi ereje sincs, hogy segítségért kiáltson.

Végre mégis megemberelte magát, föltápáskodott, az ajtóhoz vánszorgott, hogy a cselédet az orvosért küldje. De ekkor meg Lili halk sóhaj-tása állította meg. A beteg magához tért, fölemelkedett fekvő helyzetéből és valószínű, hogy félreértette Borsod szándékát, mert összetette két kezét és könyörgött:

— Ne menj el, édes!... Csak most ne hagyj magamra. Úgy félek egyedül.

Ez a panaszos, szepegő gyermekhang úgy szíven találta Borsod Pált, hogy majdnem feljajdult. Az eltompultság, a mely abban a pillanatban ránehezedett, a mint Lilit meglátta, helyet adott a legmélyebb részvétnek és szánakozásnak a szegény szenvedő iránt. Odasietett hozzá, térdre roskadt a nyugágy előtt és csak annyit nyögött:

— Ne félj!... Itt maradok nálad... Hogy is mehetnék el tőled most?

Lili végigsimított finom ujjaival Pál arcán és mikor érezte, hogy az nedves az omló könyektől, minden egyébről megfeledkezett és csak a szenvedő embert látta férjében.

— Ne sírj hát — könyörgött — úgy fáj, ha sírsz, mintha piros véred látnám folyni. Hisz' nem akartalak megbántani... S egészen jól is érzem magamat. Miattam ne aggódjál, nincs már semmi bajom... És ha éppen tudni akarod, nem haragszom a miatt... *ő rá* sem haragszom.

— Hát mindent tudtál? — kérdezte halkán, Borsod.

— Mindent tudtam.

— S mióta?

— Ama éjszaka óta. A véletlen árult el benneteket. Nagyon fáradt voltam, mikor haza érkeztünk és azonnal elaludtam, de éjfélután egy órakerüléskor fölébresztett az égető szomjuság. A szobalány, a ki bizonyára nem számított arra, hogy még olyan későn is hazajövünk, nem tette éjjeli szekrényemre enyhítő csöppjeimet és én fölkeltem, hogy az orvosságos fiókból kivegyem. Mikor már kezemben volt a kis üveg, eszembe jutott, hogy tán víz sincs a szobámban. Csakugyan nem volt. Arra akartalak kérni, hogy hozzál egy pohár vizet és átmentem a szobádba.

A lámpa még égett az íróasztalodon, de téged nem láttalak sehol. Azon töprengtem, hogy vajjon hova mentél?... Féltem egyedül abban a nagy lakásban, mert az utóbbi időben nem bírtam az idegeimmel és olyan lettem, mint a kis gyermek, a kit a magány megrémít. Szólitottalak: — Pál, hol vagy? — de nem kaptam feleletet. Ekkor, abban a hitben, hogy tán kiültél az erkélyre, kinyitottam az üvegajtót. Ott sem voltál.

Aggodalom fogott el, hogy tán rosszul vagy és elhatároztam magamban, hogy bevárlak az erkélyen. A mint ott álltam, egyszerre csak megakadt tekintetem a szemközt fekvő kis svájci

házacskán. Az ablaka le volt függönyözve, de ott is égett még a lámpa.

Lili lélekzete rövidebb lett és sebesebb. Nagyon fölizgatta ez az emlék, szemlesütve folytatta:

— Nem tudom, miért, de hirtelen az a gondolatom támadt, hogy a két égő lámpa között okvetlenül van valami összefüggés. S hozzá még a rejtélyes távolléted... Tán valami hírt kaptál, vagy Mája átüzent érted... Hisz' lehet, hogy rosszul van és olyan egyedül él abban a házban, mióta férje elutazott... Hiába kértem, hogy jöj-jön hozzánk lakni, mindig talált valami ürügyet kérésem megtagadására.

Először ejtette ki az egész beszélgetés alatt Mája nevét és Borsod csodálkozott, hogy minden harag és keserűség nélkül beszél arról a nőről, a ki megrabolta. S még egy dolog tűnt fel neki: Lili úgy beszélte el az egész eseményt, mintha nem is róla volna benne szó, hanem egy harmadik személyről.

— Egyszerre csak — így folytatta az asszony — két árnyék rajzolódott le a szemközi ablak függönyén. Egy magasabb, a mely csak férfiúé lehetett és egy kisebb, teltebb: asszonyi árnyék. Karöltve jártak fel-alá a szobában, egymáshoz simultak, egybe olvadtak, mintha ölelkez-nének. Még mindig nem jutott eszembe a valóság. Azt hittem, hogy Albi Géza váratlanul megérkezett.

De a mint egyszer közelebb jött a két árnyék az ablakhoz, hirtelen fölismertelek... Nem

csoda, mert alakodnak legkisebb körvonala is be van vésvé szívembe... Milyen vigyázatlanok voltatok! Hát ha más valaki is meglát így benneteket?

Abban a pillanatban tisztában voltam mindennel, eszembe jutott sok apró körülmény, különösen pedig Májának egy mondása, mikor a szigeten elédbe mentünk:

— Szeretlek kimondhatatlanul. Jegyezd meg jól magadnak ezt a vallomást, még szükségem lehet rá, ha mint vádlott állok előtted. — Tehát *erre* célzott!

De még mindig nem hittem a valóságnak. Olyan lehetetlennek tűnt fel előttem, hogy te, te megcsaljál. Ott állottam hajnalig az erkélyen és láttalak, a mint kiosontál a házból.

— Jóságos isten! — kiáltott föl kétségbeesve Borsod Pál — az erkélyen töltötted az egész időt? hisz' akkor éjjel esett az eső és...

Lili nem engedte beszélni, hanem szomorú mosolylyal közbevágot:

— Köszönöm, hogy rám gondolsz, de hidd el, nem is éreztem az időjárás kíméletlenségét... Sohasem fogom neked elmondani, hogy mit éreztem akkor: ez a szenvedés örökre az én titkom maradjon. Visszasiettem szobámba és mialatt lázban égve, ágyamba bujtam, egyre csak imádkoztam magamban: Istenem, csak most ne közelítsen hozzám, akár kíváncsiságból, akár óvatosságból,

hogy meglássa, alszom-e. . . akár pedig bármi más okból. Nem jöttél és ez kiengesztelt veled.

Nehezebben ment a kiengesztelődés ő vele. Napok teltek, míg megtaláltam az ő lelkének a kulcsát. Küzdöttem, hogy mentséget találjak az ő számára és megtaláltam.

Az a mentsége az én szememben, hogy nem tudja, mit cselekszik. Ösztönök vezérlik csupán, a melyek között a leghatalmasabb a vágy izgalmak után. Mint az ópiumevő a megszokott méreg nélkül, ő sem lehet már el izgalom nélkül. Ebben a harmonikus testben olyan lélek lakik, a melyet sohasem tanítottak arra, hogy vágyait korlátozza. Az kell neki csak, a mi a másé, de mihelyt az övé lett, már megúnja. S mindezeknél hatalmasabb benne az élet ösztöne. A lét gyönyöre neki minden és ha szíve dalra kél, az így hangzik :

— Élni, csak élni !

Borsod olyan mozdulatot tett, mintha Mája védelmére akarna kelni, de Lili nem engedte szóhoz jutni :

— Lehet, hogy tévedek, de nekem úgy tetszik, hogy ez az asszony tökélyre vitte az életművészetet. Rózsás husa megkívánja a napfényt, a meleget és remeg a halálnak pusztá gondolatától is. Lehet, hogy meg fogja magát adni egykor annak a kérlelhetlen zsarnoknak, de csakis akkor, ha az évek már elrabolták ifjúságát és mint akkor nehezül rá az élet. Addig pedig az lesz a jelszava : élni, csak élni.

— S én? — kérdezte Borsod, megdöbbenve ezen a találó jellemzésen.

— Te? te nem vagy hibás semmiben. Olyan férfiú vagy, a ki megőrizted negyvenéves korodig a húszéves kor minden tudatlanságát és rajongását. Neked még minden szép, a mi külsőleg szép. Engem terhel a mulasztás, hogy jobban nem vigyáztam rád. Egykor, régebben tartottam is attól, a mi bekövetkezett, résen állottam és megvédelmeztelek. De azután eljött a sok csapás, és a betegségem is nagyon elfoglalt. Az a gondolat, hogy milyen jó volna, ha még egyszer egészséges lehetnék... Csak még egyszer, akár egy napra is! És ez az önzés megtorolta magát rajtam.

— Te és önző! — kiáltott fel Borsod.

— Az voltam, mert van az önzésnek ilyen neme is. De már most nem vagyok az. Annál kevésbé, mivel tudom, hogy azért mégis szeretsz... Ha azt kívánnám tőled, hogy mondjál le róla az én kedvemért, megtennéd, ha azt követelném, hogy sohase lásd többé, meghoznád nekem ezt az áldozatot. De nem kívánom, nem követelem.

Az a csodálkozó tekintet, a melylyel a férje e szavaknál rá nézett, bánatos mosolyt csalt Lili ajkaira. A távolba nézett, mintha a ködös levegőben látná a jövő képét s az olyan végtelenül szomorú volt. Ismét végighúzta ujjait férje arcán, mint a ki vaknak született és tapintással olvassa el, a mi írva vagyon.

— Sokat gondolkoztam az utóbbi napokban, — folytatta — és végre rájöttem a dolog nyitjára. Most már világos előttem minden. Te nem voltál hűtlen hozzám, mert az a rész, a mit szívedből birtam, még mindig az enyém. Csak a végzeted sodort abba az irányba, a mely neked idegen, *a negyvenéves férfiú* végzete.

A mikor a férfiú, a kinek egész élete munkában telt el, eléri a negyvenéves kort, végtelen vágy fogja el a szívét, hogy még egyszer, utolszor bejárja a helyeket, a melyekhez édes emlék fűzi. Az a tudat, hogy nemsokára beköszönt az alkony, és ösvénye, a mely eddig fölfelé vezette, már most csak lefelé viheti, fölébreszti benne a másodvirágzást. Búcsut akar venni az ifjúságától, fájdalmas és keservesen eső búcsut. De annál a szomorú fordulópontnál, mikor már belátja, hogy az idő nem kegyelmez, azt kérdezi magától: hát igazán betelt volna már a mértékem, eleget szerettem már? S mégegyszer elfogja a kétely, nem hisz az őszülő fürtöknek, megpróbálja, nem lehetne-e azokat meghazudtolni és kísérletet tesz, nem ébreszthet-e már új szerelmet a nőben? Mindegy akármelyikben, csak szép legyen és ifjú, csak vissza tudja varázsolni az ő szívébe a lángot, a mely húsz éves korában hevítette, a melyen harminc éves korában mosolygott, de a melyben most a földi javak legnagyobbikát látja.

... Az eső megszűnt, odakünt rózsaszínű pír tünt fel a látóhatáron, az éjjen át pihenő élet meg-

mozdult ismét a bokrokban, a kis svájci házacska tetején közeledő fénysugár tükrözött és odabent a szomorú betegszobában a sápadt asszony még egyre beszélt férjének megújuló szerelemről, a mi-
ben ő maga sem hisz már, a férj pedig úgy tett, mintha hallgatná, mialatt az esze ott járt a másik asszonynál...

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VII.

Délre járt az idő, mikor Mája átment a kavic-
csos úton, a mely elválasztotta az ő svájci házacs-
káját attól a magasabban fekvő nyaralótól, mely-
ben Borsodék laktak. A kövek közti mélyedések-
ben még mindig csillogott az esővíz, de a látó-
határ egészen megtisztult a nedves párától és a
felhők fenyegetően sötét hada elvonult, mint egy
óriási hadsereg, a mely másfelé folytatja diadalmas
hadjáratát. A levegő megtelt illattal, a földalatti
hegyi patak zsongása beleszólt a madarak csics-
gésébe és a vidék csupa költészet volt, akárcsak
ez a fiatal asszony, a ki könnyed és ritmikus lép-
tekkel haladt a verőfényes milieuban. Valósággal
beleilleszkedett az ő karcsu alakja ebbe a derűtől
sugárzó tájékba, a mely teljes teli volt a délvidék
szerelmes hevével.

A mint belépett a nyaraló kapuján, szembe
jött vele Borsod Pál. Az ő arcáról még nem tűntek
el a gond felhői, a melyek a lefolyt éjszakán ott
tanyát ütöttek, bágyadt mosolylyal fogadta a fiatal

asszony köszöntését és fáradt csüggedés lassította lépteit. Mint a színész, mikor nagyon nehéz szerepet játszott és még nem találja magát bele a valóságba, el volt zibbadva minden érzése. Mája azonnal észrevette ezt és röpké tekintete, mintha megélesedett volna és olvasni akarna a férfiúnak lelke mélyében. De annak a könyvnek az írása olyan kúszált volt, hogy nem tudott rajta eligazodni.

— Hát magának mi a baja?

Borsod végigsimított homlokán és kitérőleg válaszolt:

— Lili még alszik, nagyon nyugtalan éjszakaija volt... csak hajnal felé aludt el.

— Én is. Képzelve csak, a férjem az éjjel megérkezett. Egészen váratlanul jött.

Közelebb hajolt Borsodhoz és halkán a fülébe súgta:

— Azt a benyomást tette rám, mintha valamit sejtene... Valaki elárulhatott minket.

— Da Fonca? — kérdezte Borsod és sápadt arcát pirosra festette a harag.

— Valószínű, hogy ő. Albi nem szólt ugyan semmit, de nagyon mogorva a hangulata. Egészen ki van cserélve és azért jöttem, hogy óvatosságra intsem.

— Már késő!

— Hogyan?

— Lili mindent tud.

A fiatal asszony elsápadt, egy pillanatig úgy tetszett, mintha nem bírná el ezt a váratlan csapást,

de aztán ismét kiegyenesedett és aggodalmasan felkiáltott :

— Mondott valamit?... Haragszik rám?

Borsod bámulva nézett rá, olyan különösnek tetszett neki ez a kérdés.

— Ha csak ez volna! — válaszolt lassu hangon — a szemrehányást még elbirtam volna, de azt a fájdalomteljes megadást, a melylyel megvalotta, hogy mindent tud, nem bírom el.

A fiatal asszony szemei megteltek könnyekkel.

— Szegény Lili! — sóhajtott, — megyek hozzá és megvívásztalom.

— Ön!... ön akarja megvívásztalni?! — tört ki az indulat Borsodból — meggondolta-e...

— Hát nem kötelességem-e, hogy fölvilágosítsam?

— Miről akarja fölvilágosítani? Mit akar még neki mondani, a mit nem tudna?

— Azt, hogy tévedésben van. Meg akarom nyugtatni, hogy nem raboltam el tőle az ön lelkét és szívét... Vagy azt gondolja talán, hogy Lili nem csupán ezt félti tőlem?... Ó, akkor rosszul ismeri őt!... Le fogok borulni előtte és megmondom neki, hogy nem vagyok olyan bűnös, mint ő gondolja. Mindent meggyónok neki.

— S igazán megtenné?

— Azt hiszi, hogy nem fog megbocsátani? — kérdezte gyermekes aggódás hangján a fiatal asszony — ha javulást ígérek neki... ha bizto-

sítom, hogy nem teszem többé. Mindent elviselnék, csak azt nem, hogy ő kiszéressen belőlem.

Könyörögve nézett Borsodra, a ki elnémulva, egész valójából kiforgatva hallgatta a különös bűnbánatnak eme megnyilatkozását. Hisz' ez nem Magdolna, a ki vétkezett, hanem egy gyermek, a ki fél a büntetéstől. Ebben a lélekben nincs meg a jónak és a rossznak a megkülönböztetése. Más mértékkel kell azt mérlegelni, mind a többi halandót.

Félre állott az útból és engedte Máját fölfelé haladni Lili szobája felé. Össze volt törve az iménti fölfedezéstől és nem tudott vele ellenkezni. Hátha Mája igazán megtalálta a maga naivságában a módját, hogyan lehetne még mindent jóvá tenni?

De távozni sem tudott. Odabilincselte a felcsillanó remény és a várakozás. Fölébredt benne a lélektani búvárlás vágya és mindent odaadott volna érte, ha jelen lehet, mikor ez a két asszony először találkozik.

Egyszerre csak keresztül hasította a levegőt egy vad, fájdalomteljes fölkiáltás. Olyan volt az, mint egy elkárhozott léleknek feljajdulása, mikor megtudja, hogy nincs többé számára irgalom és kegyelem. Borsod önkénytelenül a husába mélyesztette körmeit, a halántékai lüktetésében elbódulva, odatámaszkodott a falhoz és valami rettenetes sejtelem járta át a szívét.

Az a sivító hang csupán egy szót kiáltott:

— Meghalt. . .

Még ott reszketett a levegőben az a fájdalmas felkiáltás és Borsod már az emeleten termett. S mialatt kettesével, hármásával ugrotta át a lépcsőfokot, azon tűnődött magában, hogy kié lehet a hang, a melynek rémült sikoltása csaknem megfagyasztotta csontjaiban a velőt. Nem ismert reá.

Odafönt meglátta Máját. A fiatal asszony tántorogva jött ki Lili szobájából, arca viaszsárga volt, egész teste reszketett és tekintetében szóval ki nem fejezhető rémület tükrözött.

— Az istenért, Mája, mi történt? — kiáltott Borsod és felfogta karjaiban az ájuldozó asszonyt.

Mája nem engedte, hogy érintse. Óriási erőlködéssel tolta el magától és vonásaiból mintha azt olvasta volna ki Borsod, hogy tőle is irtózik. Beszélni alig tudott, csak hebegett:

— Ne most. . . engem ne! . . . Amott. . . Lili!

A nyitva felejtett ajtón vakító fényvel tódult be a déli nap és elárasztotta ragyogásával a kis galambfészket. De hiába mosolygott csábító bűbájával, hiába árasztott meleget, a fészek lakója nem mozdult meg többé, hanem ünnepélyes komolysággal, a minőt csak a halál kölcsönöz, pihent mozdulatlanul a hófehér ágyon.

Borsod nem mert belépni a kis szobába, hanem megállott a küszöbön és onnan nézte Lili alakját, a melyhez festői redőkben símuló a selyemtakaró. A múlt éjjeli beszélgetésből fülébe

csengett még egy-egy rezgő akkord és most már mindent megértett. Végső akaratát mondta el neki az asszony, a kinek egész élete önmegtagadás volt és szeretet. A haldokló fülemile utolsó dala volt az és annál meghatóbb, mivel nem szólalt meg benne semmi panasz.

És egyszerre csak eszébe jutott az a monda, a melyet valamikor gyermekkorában hallott. Hogy a testétől megvált lélek nem távozik azonnal szeretteitől, hanem még három nap és három éjjel körüllebegi a hajlékot, a hol azok laknak. Nem szabad hát ilyenkor sírni, mert meghallja a búcsuzó lélek és fáj neki azok fájdalma, a kiket szeretett...

Mája görcsös sírása szakította félbe a néma csendet. Térdre omlott a lépcsőház hideg követén és két kezébe rejtve arcát, úgy zokogott, mintha meg akarna szakadni a szíve. Nem mert odanézni, a hol a halott pihent, hanem a félelem lázától gyötörve, összekuporodott a kertre nyíló ablak fülkéjében. Az élet mindenható ösztöne megremegett benne a megsemmisüléssel, a halállal szemben és szeretett volna elfutni, de nem bírták lábai.

Borsod kísérletet sem tett, hogy megvigasztalja. Olyan közönyös volt rá nézve ebben a pillanatban minden, az egy halotton kívül.

Mielőtt a szobába ment volna, elküldte a cselédet az orvosért. Aztán leült az ágy lábához, egy székre, és nézte a halottat. S távol attól,

hogy szemrehányást tegyen önmagának, még ő pörlekedett a halottal:

— Miért mentél el búcsu nélkül? Tizenöt évi boldog együttlétünk tán csak megérdemelte volna, hogy előre figyelmeztess' szándékodra... Lebeszéltelek volna, itt tartottalak volna... hisz' magad mondtad, hogy szeretlek, hogy csak káprázat volt az egész, a miről te sem tehetsz, én sem tehetek... Hát szükséged volt ilyen büntetést mérni rám azért, hogy eltévedtem?... Óh, ilyen kegyetlen csak olyan asszony lehet, a ki soha még gondolatban sem vétkezett!

A te büszke erényed összezúz, összetör. Megalázva állok előtted, rideg, könyörületlen igazságod előtt. Hát annyira süllyedtem, hogy meg sem tűrsz közeledben? Menekülsz tőlem, le a hideg földbe, a hova nem követhetlek. Pedig úgy szerettelek volna meggyőzni, hogy nem vagyok annyira vétkes!

Az orvos megérkezett. Rövid vizsgálat után kijelentette:

— Az következett be, a mitől rég tartottam. A tüdőbaj javulóban, de komplikálta egy régiebb szívbaj. Az ölte meg. Vigasztalni nem tudom önt, hacsak azzal nem, hogy a halált nem előzte meg semmi szenvedés. Ugy halt meg, mint a hogy egy gyermek elalszik... Isten önnel!

Tán kiolvasta a férfiú tekintetéből, hogy egyedül óhajt maradni halottjával, mert mikor eltávozott, behúzta maga után az ajtót.

Mája pedig, a mint magára maradt a lépcsőházban, felállott és kinézett az ablakon. Még mindig nagyon sápadt volt, de lassankint visszatért arcába az élet színe. Mint a mosakodó cica, rendbe hozta haját, a mely görcsös zokogása közben összekuszálódott, levett a ruhájáról egy pelyhet és iparkodott rendbe hozni gondolatait. Szeretett volna elmenni a halottas házból, de akárcsak a gyermek, a kit büntetésből sarokba állítottak, nem merte engedelem nélkül megcselekedni.

Az őszi hervadás első jelei már jelentkeztek a fákon. A levelek összezsugorodtak és lassú sorvadásnak indultak. Mája szívében ellenállhatlan vágy keletkezett valami más vidék után és felsőhajtott:

— Bár csak megint Budapesten volnék!

Megjelent előtte a korzó képe, a mely most már megnépesül, a váci-utca, zsibongó, előkelő és úri közönségével. Mintha érezné arcán a bámuló tekinteteket, és hallaná a suttogást, csupa bók, a mely neki szól. S ebben a vízióban szétfoslott Borsod Pál alakja, eltűnt a nyári regényességgel együtt. Az az asszony, a ki beleszeretett egy idillbe és mindent kockára tett, hogy végigélje, teljesen átalakult; mint a csatamén, ha megszólal a trombita, őt is új ütközetekre és diadalokra szólította a jelentkező őszi hervadás...

S ebben a hívogatásban, csalogatásban volt valami, a mi megedzette idegeit és annyi erőt kölcsönzött neki, hogy elhagyhatta a fülkét, a mely-

ben eddig meglapult. Egy utolsó halk sóhajjal, a mely alig hatolt keresztül a bezárt ajtón, elbúcsuzott a halottól és aztán könnyed léptekkel ment le a lépcsőn. Már a kijáratnál volt, mikor eszébe jutott valami: a kertben meglátta a nyárutó husos levelű, illattalan virágait és föltette magában, hogy könnyít a lelkén azzal, ha koszorút fon a halott ravatalára.

Tépegette a virágokat, eleinte lassan és elmélázva, de aztán felülkerekedett benne az ifjú vér gondtalansága, a mely minél többet akar a szépből és egész marokkal szedte, tépegette a déli növények színes hajtásait. Megfeledkezett minden egyébről és csak arra gondolt, hogy minél szebb legyen a koszorúja.

Egyszerre csak megszólal mögötte egy öreges, fásult hang, a mely olyan volt, mint a rég heverő hegedű tépett húrja:

— Jó napot, asszonyom. Keresek valakit és nem tudom, jó helyen járok-e?

Mája megnézte a szomorú alakot, de olyan messzire jártak gondolatai, hogy nem ismert mindjárt rá. Majd hirtelen fölédett s mint a ki idegen tájon ismerősre talált, örömmel felkiáltott:

— Nini! Az öreg Philemon, az elbűvölt kastély gazdája!

Az öreg ember bólintott fejével. Jól esett neki, hogy ráismertek. A jobb kezével most is olyan mozdulatot tett, mintha meg akarna szorí-

tani egy másik kezét. De nem találta meg és karja csüggedten hanyatlott alá. Ajkai is mozogtak, tán hogy elmondja kötelességszerűen azt, a mit *a másíknak* kellett volna elmondania, de nem jött ki belőlük semmi hang.

— Mit hozott? — kérdezte Mája, a kit bántott ez a némaság.

Újból hozzáfogott az öreg ember ahhoz a nehéz feladathoz, hogy egymaga végezze el, a mit sok esztendőn át ketten végeztek. Lassan ment, még nem szokta meg a magánbeszédet, a dialóghoz pedig hiányzott *a másík*.

— Eljöttem... csak azért jöttem... mert jönnöm kellett... Vagy egyedül kísérem őt el a temetőbe?... istenem, mit is akarok?... Hogy legyen kívülem még valaki a temetésén.

— Kiről beszél? — kérdezte megrémülve Mája.

— A feleségemről.

A fiatal asszony fázva húzta össze kabátja csücskeit és fulladozó hangon kiáltotta:

— Meghalt!... Ő is?... Hát ma már mindenki meghal?

Erre az öreg ember okoskodni kezdett. Valamivel folyékonyabban tódult a szó ajkaira, mintha olyan téma került volna szóba, a melyről ő már sokat gondolkozott:

— Biz' az úgy van, meghal mindenki. Isten tudja, mi lehet az oka, hogy az emberek egy-

szerre csak kicsinylik az életet. Lehet, hogy azért, mivel arra a tudatra ébrednek, hogy minden csak külszín. Még a napsugár is... Elhiszi, vagy sem, de én ma az egész úton idáig fáztam, először életemben. Mintha nap se volna az égen! Vagy tán kicserélték éjnek idején és valami kihült világtestet tettek a helyébe?

— Mondja el, mi történt? — sürgette őt Mája, a kinek rosszul esett az öreg ember tépelődése.

— Nehéz sors, igazán csuda, hogy még elbirom... De köszönöm, hogy meg akarja hallgatni panaszomat... Nem voltam otthon, mikor vendégek jöttek a szigetre, úgy mondták el nékem később... Vajjon miért kellett éppen akkor elmennem hazulról, holott esztendőkön keresztül nem jutott eszembe ilyesmi?... Oh, már tudom! Arról volt szó, hogy megjön nemsokára a mi tündérünk, hogy megpihenjen a körünkben és új diadalokra gyűjtsön erőt... Szép diadalok, mondhatom!

Kimondhatlan megvetés és keserűség volt ebben a néhány szóban. Mintha ajkait égették volna.

— Nos? és nem jött meg? — kérdezte lélekzetét visszafojtva Mája.

— Csak az kellene még, hogy szemem elé kerüljön — tört ki a vad indulat az öreg emberből. — Azt a hosszú fekete haját a kezem körül

csavarom és úgy vonszolom végig azon a szennyes hajlékon, a melyben minket lakni kényszerített... Azon a hajlékon, a melyet gyalázata árán épített föl.

— Ön mindent tud?

— És ön? hát nincs már halandó, a ki ne ismerné szégyenemet?

Nagyot sóhajtott és megtörve folytatta:

— Az én bohó, együgyü feleségem szívrepesve fogadta az idegeneket azon a napon is, mert ünnep volt neki mindig, ha megmutathatta valakinek a lánya képmását. Megvendégelte őket gyümölcscsel, frissen fejt tejjel és fölhozta pincénből a legjobb borokat. Pedig a nélkül is eleget ittak volt már. Különösen egy pettyhüdt képű úr, a ki folyton kacagott és úgy viselkedett, mintha megbomlott volna egészen. Valami léha nótába fogott és mikor figyelmeztették, hogy nem való az úri társaságba, röhögve felkiáltott: — Szép úri társaság, mondhatom! Hisz a hányan vagytok, valamennyien föl nem értek Deával, az isteni Deával, a ki minden este énekel a Closerie de Lilasban. S mennyi báj, mennyi temperamentum van benne!... Én csak tudhatom, mert én voltam az első mestere... Hányszor mondta nekem: — Hallod-e kis Luigim, neked köszönhetek mindent...

— Luigi? — kiáltott egy különös sejtelemtől megkapatva Maja

— Igenis, Da Fonca Luigi, ezen a néven

szólították a többiek. Jól megjegyeztem és ha valaha még találkozom vele ebben az életben, nem lesz gyöngé a karom... Nagy számadásunk van nekünk egymással.

— Folytassa!

— Aztán bejárták a kertet és mint a neki-szabadult horda, mindenből téptek, mindenhez hozzányúltak. Az én szegény feleségem fölmene-kült az emeletre és onnan nézte, hogy mit mível-nek. A világért sem ment volna többé közénk. Elmondta nekem később azon a szomorú éjsza-kán, mikor a szíve megtört, hogy odaadta volna a legszebb gyümölcsös fáját, ha megszabadul tőlük, de nem mert nekik szólni... Miért is nem voltam én akkor ottan, hogy kikorbácsoltam volna házam-ból ezt a gyülevész népet?

Egyszerre csak elkiáltotta magát az a petty-hüdt képű mámoros fiatal úr:

— Bort ide! Hát már nem iszunk? Korcs-márosné! Hej, hol van a korcsmárosné?

S az egész pokoli had ismételte:

— Bort ide! Hol van a korcsmárosné?

Mikor pedig nem kaptak semmi választ, fel-rontottak a lépcsőn, betörték a mi szentélyünkbe, a hova csak a jó embereket szoktuk bebocsátani, minden ajtón dörömböltek és folyton ordították:

— Bort! bort! fizetünk érte!

A feleségem ijedten befutott a szobába, a hol a lányunk arcképe függött a falon. Oda is utána

merészkedtek. A pettyhüdt képü legelől. Úristen, honnan is jöhettek ezek a férgek, hogy így előzönlötték ezt a csendes házat?

Egyszerre csak meglátta a képet, kerekre nyitott szemekkel rábámult egy percig, aztán így szólt:

— Nini, Dea! Jó napot, Dea! Hát megelőztél minket? Szép tőled, Dea!

A feleségem föl pattant, a galamb átváltozott ölyvvé és kemény hangon rá rivallt a szemtelenre:

— Hogy meri ön az én leányomat tegezni?!

A pettyhüdt képü vigyorgott, aztán így szólt:

— Az ön lánya? Van is mit dicsekedni vele! Az ön leánya, asszonyom, sok pénzembe került és van jogom hozzá, hogy mint régi ismerős beszéljek róla... A párisi éjjeli lepkék királynője, a szép Dea, nem haragszik különben, ha tegezik... Csak jól megfizessék érte...

Tovább nem folytathatta káromlását, mert az én szelid és jámbor feleségem nekiment mind a tíz körmével. A részeg had röhögése közben ütötte arcul. Ilyen férfiasan védelmezte meg lánya becsületét!

— Nyomorult hazug! — kiáltott rá magánkívül.

Mint a megvert eb, úgy lapult meg a himpellér, sunyi tekintettel nézett az öreg asszonyra, a ki villogó szemekkel állott előtte, azután így szólt:

— Még hogy én hazug volnék?... Szerencse, hogy vannak bizonyítékaim... Ezek itt — és rámutat környezetére — na meg ez is!

Belenyúlt zsebébe, kivette tárcáját, előkerekedett onnan egy arcképet, a mely egy kifestett képű lányt ábrázolt. S minő viseletben, jóságos istenem, minő viseletben! Odatartotta a feleségem elé, a ki elpirult, mikor tekintete a képre tévedt és rárivalt durva hangon az öreg asszonyra:

— Olvassa el, ha nem hiszi!

...Azzal a kézírással, a melyet mi százezerszer is csókoltunk, oda volt írva a kép alá:

Titinek emlékül Dea.

— Titi, az én vagyok! — szólott vigyorogva a pettyhüdt képű.

— De jobb lett volna neki nem születnie! — folytatta diadalmas hangon az öreg ember — mert az én feleségem felkapta a rokkáját, a melyen régóta pergette a kenderszálakat a szövőszék számára ha egyszer... egyszer férjhez megy majd az ő leánya. S kiverte vele a szobából a pettyhüdt képűt, kiverte a házból, végig üldözte a folyosón, míg gyors futásban el nem menekült tőle. A többit is kiverte volna, de azok már kacagva széledtek el jóval előbb, mialatt a pettyhüdt képűn hűtötte haragját.

Aztán hozzálátott a munkához, rendbe hozta a házat, felsúrolta a lépcsőket és eltünttetett minden nyomot, a mely a látogatásra emlékeztetett.

Éppen befejezte volt munkáját, a mikor én megérkeztem. Lázban volt, de még elmondott nekem mindent, mindent, aztán lefeküdt ágyába és mire megvirradt a hajnal — meghalt.

Az öreg ember fáradtan támaszkodott egy platán törzséhez és mereven bámult maga elé. Mája gépiesen babrált a virágok között és arra a bűnös leányra gondolt, a ki valahol messze földön, hozzá hasonlók között, a nagy világáros valamelyik örvényének kavargásában nem is sejti, hogy rőmba dőlt az a légvár, a mit ő olyan nehezen fölépített. Vajjon mit szól majd, ha megtudja, hogy egy kegyetlen kéz széttépte a fátyolt, a melyet ő azért szőtt, hogy öreg szülei előtt leplezze a rideg valót? Ugyanaz a kéz, a mely a fertőbe taszította.

Végtelen részvétet érzett Mája a bűnös leány iránt, mikor elgondolta, hogy mennyi szenvedés lehetett osztályrésze, a míg annyira megtörte a nélkülözés, hogy rászánta magát az utolsó lépésre. Egy Da Fonca karján lépni a bűnbe, holott még az erény sem lehet kívánatos ilyen vezető mellett! S majdnem bizonyos, hogy nem annyira önmagáért, mint öreg szüleiért tette meg. Hogy gondnélküli aggkort biztosítson nekik, azért sülyedt olyan mélyre.

Májában fölébredt a Magdolna-érzés, a mely az összekötő kapocs azok között, a kik testvérek a bűnben. Megteszi Deáért azt, a mit saját magáért nem tett volna: könnyörögni fog az apának,

hogy bocsásson meg elbukott gyermekének. Hátha így kiengesztelheti annak a másik halottnak a szellemét, a kit az ő bűne ölt meg.

Odament az öreg emberhez és megszólította szelíd, engesztelő hangon:

— Mikor lesz a temetés?

Az öreg összerezett, mintha mély álomból ébresztették volna föl, aztán vontatott hangon válaszolt:

— A temetés?... Úgy hiszem, ma délután.

— Elmegyek magával és elviszem ezt a koszorút is... Ráérek... De engedjen meg egy kérdést.

— Beszéljen.

— Tudja az ön lánya, hogy ma temetik az édes anyját?

Az öreg ember kiegyenesedett, sötéten nézett Májára és nyers hangon rákiáltott:

— Miért kérdezi?... Jól látom, hova céloz, de arról csak mondjon le! Annak a nébernek semmi köze az én drága halottomhoz... Nehogy tudtára adja! Nehogy ide hozza! Ha meg merné tenni azt, hogy odatolakodik a ravatalhoz, elkergetném onnan, mint a hogy elverik a hitvány ebet, a mely idegen házba jár lopni... Tartozom azzal az én drága halottammal... A kik az ő koporsóját körülállják, azok olyan tiszták, hívek és éreynesek legyenek, mint a minő ő volt teljes életében.

Minden csöpp vér eltűnt Mája arcáról. Elejtette a koszorút és reszketve állott meg az öreg ember előtt, a ki nem tudta fölfogni, hogy mi bántja a fiatal nőt. Miért zokog, miért rejti el két kezébe könytől ázott arcát. Csak akkor derengett benne homályos sejtelem, mikor Mája megtörve és magánkívül rebegte:

— Akkor hát... én sem mehetek el a temetésre!

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

VIII.

Február havában, ragyogó téli napon kapta meg Borsod Pál Mája levelét, a melyben a fiatal asszony arról értesítette, hogy a férje elutazott és hogy fontos ügyben beszélni óhajt vele.

— De nem a lakásomon — így szólt a levél befejező része — mert Albi egy idő óta nagyon megváltozott. Aligha be nem súgtak neki valamit és én nem ismerek többé az én engedelmes és bennem megbízó uramra. Ő tőle azonban még sem tartok, mert tudom, hogy nem fog utánam kémkedni, de annál inkább föltételezem ezt Da Foncáról. Lesz rá gondom, hogy elkerüljem kémeit, csak aztán ön is legyen óvatos. A dolog nagyon fontos, nagyon szükséges, hogy még ma elmondjam önnek... Várjon négy és öt óra közt a budai oldalon a színkör táján. De egészen bizonyosan, mert holnap tán már ismét itthon lesz Albi és akkor nem beszélgethetünk háborítlanul...

Valami utóirat-félébe is belekezdett Mája, de aztán keresztül húzta. Meglátszott az egész levélen,

hogy nagyon sietve írta, mintha időt sem akarna engedni magának a meggondolásra. A kihúzott sorok is olvashatók maradtak és Borsod inkább azért, mivel minden érdekelte, a mi Májától jött, semmint kíváncsiságból, kibetűzte a megkezdett, de be nem fejezett mondatot:

— Ha Da Fonca úr föl nem hagy kellemetlenkedésével, legközelebb olyan veszedelmet hozok a nyakára, a melytől örökre elmegy a kedve...

Borsod letette a levelet porlepte iróasztalára és elgondolkozott az utolsó négy hónap eseményei fölött. Az első nyolc hetet felesége halála után teljes letargiában töltötte. Haza jött Budapestre, de sem hivatalába nem járt el, sem pedig nem fogadta azokat, a kik fölkeresték, hogy megvigasztalják. Egészen a halottnak élt. Valóságos kultuszt űzött abból. Fölkereste a helyeket, a hol egykor együtt jártak, mindennap kiment a temetőbe, a hol gyermekei pihentek, az ebédhez és a vacsorához kettőre terítettett, Lili helyére arcképét tette, szóval: nem mulasztotta el egyiket sem azoknak a külsőségeknek, a mikben kielégítésre és fájdalmas gyönyörré talál az önkinzás.

Szemrehányást azonban nem tett magának. Úgy fogadta a sors ráért csapását, mint a mibe bele kell nyugodni, mert nem lehet már rajta változtatni. Alapjában véve mindig olyan volt Borsod Pál jelleme, hogy az életet a fatalisztikus oldaláról fogta fel. S mikor egy jóbarátja, a kinek szintén volt valami keresni valója a temetőben, egy este

hozzá csatlakozva, keserűen panaszkodott, hogy az élet csak rabolni tud, de kárpótolni nem, Borsod fásult közönnyel hallgatta végig, aztán így szólt:

— Én nem vádolom az életet. Megnyugszom már abba, a mit rám mért. Éppen csak arra találok érdemesnek, hogy végigéljem, de ha meghoszabbitsa tőlem függne, egyetlen újjamat sem mozdítanám meg, hogy ezt az úgynevezett jótémenyt kicsikarjam a természettől. Élni talán jó, de meghalni és kipihenni az élet fáradalmait, ez már üdvösség!

— De élni azok nélkül, a kiket szerettünk!
— tört ki a keserűség a másiktól.

— Ugyan, mi az, ha nem önzés, a mi most belőled beszél? Ha magadnak kívánod a jót, miért irigyled azoktól, a kiket szeretsz? Pusztán csak azért, mivel nélkülök még kevésbé jónak találod az életet?...

A mint azonban letelt szabadságidejének utolsó hete és ismét helyet foglalhatott dolgozó asztalánál, egészen megváltozott. Úgy érezte, hogy eleget tett kötelességének a halott iránt és most újból követeli rajta jogát az élet. A munka, a melyben fölnevelkedett, a hivatalbeli kollégák részvéte és fölebbvalójának őszinte öröme, mikor kipróbált erejét ismét rendelkezésére bocsátotta, kiragadták a fásultságból. Egész lelkesedéssel és buzgalommal látott a munkához, abban a tudatban, hogy megtalálta beteg lelkére a gyógyszert. S majdnem bizonyos, hogy ha egész idejét igénybe vette volna a

munka, a szíve meg sem kívánja talán a táplálékot, de a hivatalos és a külön munkaórákon túl is megmaradt csaknem minden héten egy-két szabad délutánja. Ilyen délután volt az is, mikor bekopogtatt Albi Géza lakásán.

A bankár fogadta. Borsod eleinte attól tartott, hogy Albi hüvös lesz hozzá, mert homályosan emlékezett, mintha Mája mondott volna valamit, hogy a férj előtt gyanúsították. De vagy nagyon jól tudott magán uralkodni Albi, vagy pedig eloszlatta gyanuját Borsod hosszas távolmaradása és mély gyásza elhunyt feleségeért, a bankár nagyon előzékeny volt. Beszólította nejét és azzal mentve ki magát, hogy elodázhatlan ügyek várnak rá dolgozószobájában, magukra hagyta őket.

Mikor Mája a szobába lépett, rögtön tisztába jött Borsod azzal, hogy nagyon rossz színjátékos vált volna belőle. Minden csöpp vére a szívéhez tódult és valami rózsaszínű ködben pillantotta meg a fiatal nő alakját, a ki szebb volt most, mint valaha. Lehet, hogy az új és ismeretlen varázs Mája komolyságában rejlett, meri eddig — azt az egy utolsó szomorú találkozást kivéve — mindig vidámnak látta. Abban a pillanatban megtudta, hogy erről a nőről megfeledkezni, mikor az ember sokáig nem látta, még lehetséges volna, de ki van zárva, hogy az ember ne szeresse az örülésig, mikor előtte áll egész üde szépségében.

Odarohant hozzá, letérdelt előtte és forró csókjaival elborította apró kezét. Keresett szavakat,

hogy túláradó érzelmeinek kifejezést adjon, de nem találta meg azokat. És észre sem vette, hogy a kezében pihenő kéz nem adja vissza a szorítást. Csak akkor döbbsent meg, mikor föltekintett és meglátta a csaknem komor kifejezést Mája vonásaiban. Úgy nézett rá a fiatal nő, mintha félne tőle.

— Mi a baja, Mája? — kérdezte — mit jelentsen ez a hidegség?

Mája mélyen vett lélegzetet, aztán intett kezével és így szólt:

— Üljön le, kedves barátom... Így velem szemközt... Beszéljük meg a helyzetünket, a mely, megvallom, kissé különösnek látszik... De azért remélem, hogy megértjük egymást...

Borsod összeráncolta a homlokát.

— Megértsük egymást?... Valóban, én nem értem önt!... Hát szükséges még közöttünk a magyarázat?

— Nagyon szükséges.

Borsod leült a fiatal asszonynyal szembe, a ki így folytatta:

— Mikor először találkoztunk, egy egészen más világ vett körül, mint a mostani. A Délvidék költészete és a fürdőélet szabadsága megrészegített, az a kábító illat, a mely ott nemcsak a virágokból árad, pezsgésbe hozta véretem és egészen kihozott sodromból. Ismeretlen vágy fogott el egy olyan boldogság után, a melyet még nem ismerem. Ekkor láttam meg önt és kiolvastam tekintetéből ugyanazt a vágyat.

— A mely azóta beteljesült, — vetette közbe halkan Borsod.

— Mondjuk, hogy beteljesült. Nem sajnálom ma sem, hogy teljesült, mert egy egészen rövid ideig boldogított minket. Sohasem fogom elfelejteni azt a költszetet, a melylyel ön bezománcozta szerelmünket és ha a sors úgy akarta volna, hogy csak a mézét élvezzük, én nem nehezteltem volna rá. De ön jól tudja, hogy minő katasztrófa jött közbe...

— Tudom! — válaszolt komoran Borsod.

— Lili halála lesujtott, olyan hatással volt rám, a melyet sohasem felejtetek el... Kimondhatatlanul szerettem az első pillanattól kezdve... Mondják, hogy az asszonyok közt nincs igazi barátság, de én mondom önnek, hogy ha életem árán visszaadhatnám őt önnek, magamnak, nem haboznék egyetlen pillanatig sem... Pedig ön jól tudja, hogy mennyire szeretem az életet!

— Miért idézi föl újból ezt a kínos emléket? Miért gyöttri saját magát és miért gyötör engem? A holtaknak béke, az élőknek üdv! A mi véték volt abban a véletlenben, a mely Lili halálát okozta, az csak engem terhelhet — önnek nincs benne semmi része.

— Köszönöm a vigasztalását, de nem fogdom el. Bármi legyen is a bűnöm, nem szoktam ámitani sem magamat, sem pedig másokat. Kiveszem hát a bűnhődésből is a részemet és ráadásul még egy tanulságot.

— S mi az?

— Hogy egy magamféle asszonynak nem szabad egész szívvel és egész odaadással szeretni... Különösen pedig nem kettőt egyszerre. Szerettem önt is, Lilit is, még pedig mindkettőjüket a legteljesebb odaadással, mert olyan édes volt rám nézve ez a kettős érzés. Most már tudom, hogy nem lett volna szabad és mivel választanom kell önök között, hát inkább a halottat szeretem.

— Lilit? — kiáltott föl Borsod és fölállott, — de én élek és a ki él, azé az igazság is, azé a jog, annak kedvez az élet minden törvénye.

— De csak úgy, ha a halott lemond a maga jussáról. S én tudom, hogy Lili sohasem mondott volna le önről... Hogy én őt megraboljam, mikor nem védelmezheti már tulajdonát?... Lássa, Borsod, én azelőtt sohasem ismertem az álmatlan éjszakákat, a babonára sem hajlott a természetem, de mióta megláttam Lilit a halotti ágy ünnepies komolyságában, félek tőle...

— Egy halottól?

— Jobban mint az élőtől. Mert amaz megbocsátott volna, ha megtudja, hogy gyermekes esztelenségből vétkeztem, de a halott — ó, az sohasem bocsát meg!... Olyan irgalmatlan hozzá a halál, mikor elveszi tőle a legszebbet, a legfontosabbat, a mi csak van, volt és lesz, mikor elveszi tőle az életet, hogy ő sem lehet kegyelmes... Örökké kettőnk között látnám Lili árnyékát, az ő keze... ó, az a hideg kéz, a melyet akkor meg-

fogtam... visszataszítana, ha közeledni mernék még egyszer önhöz bűnös szerelem lázában... S én félek tőle, nagyon félek.

Merev tekintettel bámult maga elé, mintha kisértetet látna. Borsod végtelen szánalmat érzett e didergő alak iránt és gyöngéden megfogta kezét.

— Térjen magához, Mája — mondá — ne engedje...

— Ne nyúljon hozzám — könyörgött a fiatal nő — az ég szerelmére, ne bántson, ha azt akarja, hogy meg ne gyűlöljem!

Borsod visszahökkent. Valami kimondhatlan keserűség szorította össze torkát.

— Jól van, Mája — szólott kemény hangon — legyen úgy, a mint ön akarja. Ne mondja senki rólam, hogy kierőszakoltam szerelmét, ha még százszor több jogom volna is hozzá!... De egyre kérem: nehogy megkínáljon barátságával! Mert akkor csak azt mondhatnám, hogy gyűlölöm. Isten önnel!

Fogta kalapját és elment. Úgy tombolt benne a vad indulat, hogy kegyetlen vágyat érzett összeszorítani két markával azt a hófehér nyakat, míg kialszik benne az életnek utolsó szikrája is. E vágy elől menekült.

S azóta hetek multak, ismét a régi fásultság uralkodott szivén és lelkén. Az a kimondhatatlan düh a végzet ellen, hogy megfosztotta egyszerre minden kincsétől.

... Mit akar most ez a levél? miért szólítja ismét Mája? Tán belátta, hogy tévedett? Akkor is elkésett vele.

Mert Borsod Pál lelke nagy változásokon ment keresztül, mióta utoljára beszélt Májával. Mint negyvenéves férfiút érte az első nagy szerelmi csalódás. Pedig egészen más dolog, ha a fiatal törzset és megint más, ha az öregedő fát támadja meg a vihar. Szívósabb az utóbbi, de hajlékonyabb az első és az élet viharaiban mindig előnyben van az, a ki hajlékony tud lenni. Az ő lelkét kétfelől érte csapás: elvesztette Lilivel a hitvesi hűség klenódiumát és a mi kárpótolhatta volna ezért, a Mája szerelmének kincse, az már az első próbánál hamisnak bizonyult. Megfoghatlan volt Borsod előtt a fiatal asszony vonakodása. Mert hogy egy nő számításból és kacérságból még a szíve ellenére is gyötri a férfiút, mielőtt meghódolna neki, csakhogy odaadásának nagyobb legyen a becse, mindennapi dolog, de hogy akkor ellenálljon, mikor már megízleltette vele a gyönyört és fölkeltette benne a legszenvedélyesebb vágyakat, sőt hogy ilyen előzmények után el is taszítsa magától, a nélkül, hogy megúnta volna, ez már csakugyan pokoli gondolat.

Borsod nem hitte el, hogy Mája őszinte vonakodása nem a kacérság egy újabb neme. Mivel az asszonyi gondolkozást alig figyelte meg eddig, honnan is tudhatta volna, hogy éppen a legkönnyelműbb fajtája az, a mely leginkább hajlik a

miszticizmusra, mint a hogy a legtöbb istentagadó babonás. Vannak az asszonyi léleknek ilyen furcsaságai és van akárhány olyan, a ki megcsalja férjét, de azért nem engedi meg kedvesének, hogy fényes nappal megcsókolja. A ki az erkölcs törvényeit semmibe sem veszi, annál inkább ragaszkodik annak külső formáihoz.

Eleinte Borsod is azt hitte, hogy Mája csak nagyobb értéket óhajt adni szerelmes odaadásának, mikor előáll azzal a babonás mentséggel: hogy fél a halottól és nem mer az elhúnytnak árnyéka miatt Borsodhoz közeledni. Várt egy hétig abban a hiszemben, hogy Mája megváltoztatja taktikáját és ismét magához szólítja, mert lehetetlennek tartotta, hogy éppen a lelki vergődés kínjában hagyja el. De hiába várt, mert Mája nem adott semmi életjelt.

... Az *Ezer és egy éjszaka* meséi regélnek egy olyan elvarázsolt szellemről, a kit Salamon király bűvös hatalma palackba zár, a melyre rányomja pecsétjét, és a tengerbe dobja. Az első száz esztendő abban a várakozásban telik el, hogy valamely szerencsés halász felhozza a palackot a tenger felszínére, kiszabadítja a rabságban szenvedőt és ezért nagy jutalomban részesül. A második században már tombol a fogolyban a kétségbeesés és fájdalmasan szólítja megszabadítóját. De aztán felülkerekedik benne a düh és esküvel fogadja, hogy kegyetlen halállal sújtja azt a boldogtalant, a ki felnyitja börtöne ajtaját. Hasonló volt

Borsod Pál helyzete is. Az első héten megfogadta, hogy örökké hálás lesz Mája iránt, ha véget vet száműzetésének, a második héten őrjöngő fájdalommal panaszolta el önmagának, hogy már nem tud megélni eme csábító asszony nélkül, de a harmadik héten már csak a kegyetlen harag tombolt benne a rajta esett méltatlanság miatt. Hogy megkínozza és a földig alázza majd azt az asszonyt, ha újból hatalmába kerítheti! Megfizetteti vele az utolsó cseppig azt a sok szenvedést, a melynek ő miatta volt a rabja.

Meggyűlölte azzal a féktelen gyűlölettel, a melynek mérgezett forrása csakis a csalódott szerelem lehet. Álmatlan éjszakákon maga előtt látta, hogyan görnyed előtte az asszony, bocsánatot esdve és szerelmeért könyörögve, ő pedig kegyetlen göggel vágja szemébe a megalázó választ:

— Most már késő. Nem kell nekem se a teste, se a lelke!

Aztán fölugrott ágyából, magára kapkodta a ruháját, lerohant az utcára és órákig járt föl-alá, a szenvedélyes vérlüktetéstől félig megőrülve ama ház előtt, a melyben Mája lakott. A ki meglátta, félve surrant át az utca másik oldalára és jól is tette. Mert nem lett volna tanácsos, ilyenkor találkozni Borsod Pállal. . .

Külsején is észrevehető volt már a nagy változás. Elhanyagolta magát. A szigorú, pedanteriáig menő rendszeretet embere olyan öltözetben járt-kelt ismerősei között és a hivatalában, a melyet

senki sem gondozott. S ha el is ment hivatalába, nem törődött ott semmivel, elhanyagolta a rábizott legfontosabb teendőket. A miniszter már több ízben magához hívatta és szelíden szemére vetette, hogy ennyire lesújtatja magát felesége halála által. Fölajánlotta neki, hogy újból szabadságolja és kérte, hogy használja föl ezt az időt lelki sebeinek alapos kigyógyítására. Borsod azonban ridegen visszautasította a jóságos ajánlatot: nem kell neki senkinek kegyelme, úgyis tudja, hogy mi a kötelessége. Ha azonban már megunták és nem kívánják további szolgálatát, tessék őt fegyelmi uton elmozdítani hivatalából. Úgyis tudja már, mit ér a fölebbvalók hálája.

A miniszter, bár sértette ez a kiméletlen és tiszteletlen hang, még sem volt hajlandó az utolsó lépésre. Azt hitte, hogy a vesztés ember fájdalma szólal meg olyan nyersen Borsod kifakadásaiban és hogy ennek az epéskedésnek a beteg lélek kigyógyulása vet majd véget. Csupán azt cselekedte, hogy a fontosabb ügyek elintézésével más valakit bizott meg, s ha panasz érkezett hozzá, hogy Borsod nem törődik semmivel, csak az mondta:

— Van annyi érdeme a multban, hogy elnézzem neki a jelent. Ha majd magához tér, úgy is jóvá tesz mindent.

Csakhogy a közvélemény is foglalkozott már a Borsod Pál dolgaival. Megesett egyszer-kétszer, hogy a nála járó ügyfelekre durván rátámadt és azok nem voltak olyan türelmesek, mint a minisz-

ter. Egy fővárosi napilapban olyan közlemény jelent meg, a mely egyenesen megkövetelte, hogy a *basáskodó* osztálytanácsost megfékezzék. Sőt egy ellenzéki képviselő is akadt, a ki meginterpellálta e miatt a kormányt és a dolognak mégis csak az lett a vége, hogy Borsod Pált bizonytalan időre szabadságolták.

Föl sem vette ezt a rendszabályozást, holott rövid félévvel ezelőtt még halálos csapás lett volna ambíciójára. Sőt még örült, hogy felszabadult minden felelősség alól és egész idejét annak az egy érzésnek szentelheti, a mely még benne élt, a csalódott szerelem bosszuvágyának.

Ilyen gondolkozás közepette találta Mája levele. Mit akar még tőle ez az asszony? A gonosz végzete hozza ismét elébe, mikor ő, mint az *Ezer és egy éjszaka* szelleme, már csak gyűlölni tud és a szívéből kihalt minden szerelem.

De azért mégis elment a légyottra, gondosan kiöltözködött a találkozásra, mert nem akarta megadni a kacér asszonynak azt az elégtételt, hogy meglássa rajta a kegyetlen szenvedés nyomait. Még azt is megcselekedte, a mit eddig még sohasem; majdnem egy óráig ült a tükör előtt és vizsgálta a saját vonásait. Azok őszinték voltak és nem tagadták el a kárt, a mit a lélek kínos vergődése mért rájuk. Borsod erősen megöregedett az utolsó hetek alatt és hajában, meg szakálában már nem volt ritka vendég az ősz hajsza.

Kihalt volt a budai színkör tájéka, mikor

Borsod odaérkezett. Elhagyatott a fasor, csupán néhány didergő veréb lapult meg a kopasz faágon és éhesen nézett körül, nem talál-e valami szemelni valót. A jobban benőtt helyeken gőzölgött a föld a nedves párától és odafenn, a magasban a nap visszavonult, mint a csataküzdésben elfáradt levante, átengedvén a tért a mindinkább sűrűsödő ködnek. Az utca túlsó oldalán, ott, hol nyári időben a szabadban vacsoráló színházlátogatók sokasága hemzseg, egy künfelejtett asztal búslakodott egymagában és rajta egy vakmerő varju tollaszkodott. Úgy tetszett Borsodnak, mintha a madár szemtelenül vigyorogna rá és mondaná: Vén boldog, hát kellett ez neked?

Hirtelen megállott a szíve dobogása és ugyanakkor a belső hév arcába csapott. A vékony, de keményre fagyott hóréteget megcsikorgatta egy nő könnyed járása, a fasor túlsó végén feltűnt egy ismerős alak és Borsod erősen belekapaszkodott a legközelebb álló törzsbe — nehogy elébe fusson Májának.

Az ezer és egy éjszakai szellem sokszázados dühe, a mely még az imént tombolt Borsod bensejében, hirtelen szétfoslott, mint a ködpára, ha a ragyogó napsugár rátűz, azzal az eltökélt szándékkal, hogy szétoszlassa. Csak a gyönyör érzése maradt meg, hogy ismét láthatja Máját. De még ha vonaglott is volna benne a harag, nem adhatott volna neki kifejezést a bámulat és a csudálkozás miatt.

Mája munkásleánynak öltözött. Kurta roko-lyát viselt, csattos cipőket, a fején kendőt és téli felső gyanánt valóságos falusi kacabajkát. A fejkendőjét épp most tolta hátrább, mikor meglátta Borsodot és felé mosolygott azzal a gyermekes naivsággal, a mely elégnék tartja a kabát kifordítását, hogy azt mondhassa :

— Meglátom, rám ismersz-e?

Két lépésnyire Borsodtól megállott a fiatal asszony és rávetette tekintetét azzal a hő könyör-
géssel, a mely a kis gyermekek szemében észlel-
hető, mikor rajtakapták őket valamely csínyen. Szája vége sírásra görbült, összetette két kezét és esdeklő hangon megszólította :

— Ugy-e, maga haragszik rám? Ugy-e, hogy még mindig gonosznak és kegyetlennek tart!... Pedig ha tudná, ha tudná...

Elcsuklott a hangja, odaborult Borsod Pál vállára és keservesen zokogott. Közben pedig egyre duruzsolt, mint valami elkényeztetett cica.

— Nincs igaza, nincs — ha mondom! Mit is tehettem volna, mikor úgy féltem a halott hideg kezétől... Hányszor riadtam föl éjszaka a leg-
jobb álmomból, mikor éppen előttem térdélt és én le akartam hajolni, hogy megcsókoljam büszke hom-
lokát... Mert úgy éreztem, hogy az a hideg kéz végigsimít arcomon, mintha figyelmeztetni akarna :
nem szabad őt szeretni, nem szabad, nem szabad!

— S most? — kérdezte fagyos hangon Borsod.

— Most?... hát még nem mondtam el?...
 Jaj, de együgyü is vagyok én! A helyett, hogy
 azzal kezdeném, a mi a legfontosabb, össze-vissza
 fecsegek mindenféle bolondságot... De mikor
 olyan boldog vagyok, hogy megint láthatom...
 Tudja hát meg, édes barátom, hogy levelet kaptam.

— Kitől? — Borsod daczosan nézett maga elé.
 — Lilitől.

Olyan hirtelen egyenesedett föl Borsod Pál,
 hogy ezzel a mozdulattal csaknem elejtette Máját,
 a kinek bodros feje még mindig vállain pihent. S
 nem szólt, hanem csak végtelen megvetéssel né-
 zett rá. A fiatal asszony összerázkódott e tekintet
 súlya alatt és újból könyörgött:

— Ne nézzen hát úgy rám!... Istenem,
 én félek magától, Borsod! Mit vétettem, hogy
 annyira gyűlöl?

— Hogy mit vétett? — tört ki a vad indu-
 lat a férfiúból — s még kérdi?... Nem akarok
 arról megemlékezni, hogy mit vétett ellenem, de
 hogy még a halott emlékét is megszejteleníti,
 léha játékot űz belőle...

— De hát mi jut eszébe? — kérdezte ma-
 gánkívül és egész testében reszketve a fiatal nő,
 — hogy meri azt mondani, hogy léha játékot űzők
 Lili emlékéből?... Tudja-e, hogy ezt még öntől
 sem tűröm el?

— Hát nem mondta az imént, hogy levelet
 kapott tőle? Tőle, a kit már hónapok óta a föld
 takar.

— Vagy úgy? — Mája elkezdett kacagni, mintha valami nagy teher esett volna le a szívé-ről, aztán hirtelen, minden átmenet nélkül ismét zokogott. — Igaza van, édes barátom, hisz még nem mondtam el semmit, de majd meglátja, majd meglátja...

Zsebébe nyúlt kivett onnan egy levélalakúra összehajtott papírt, a melyen meglátszott, hogy százszor elolvasták, csókokkal elborították, könyekkel is áztatták és odanyujtotta Borsodnak, a ki nem tudva, hogy mit gondoljon, úgy tartotta kezében, míg Mája türelmetlenül rá nem kiabált:

— De hát olvassa már el! — Vagy tudja mit, majd én olvasom fel. Jőjön ide a lámpa alá.

Odaosont Borsod mellé, hízelegve símult hozzá, karját a karjába öltötte és vitte magával diadalmasan, ellenállhatlanul. A lámpánál megállott és inkább emlékezetből, semmint az írott sorok nyomán, olvasta föl a levél tartalmát, a mely Így hangzott:

... Te, a ki az életet annyira szereted, meg ne rémülj, mikor a halál birodalmából jövő üzenetemet elolvasod. Úgy szólok hozzád, mint a ki már fölötte áll minden földi szenvedélynek, de egyről még se mondott le: a szeretetről.

Feléd fordult Pál szíve, ifjuságod, szépséged elbűvölte és én belátom, hogy igaza van. Mert mindig igaza van az életnek, a mit ti képviseltek. Engem megtört, elhervasztott — megyek hát és helyet csinálok nektek.

De egyet mondok neked, csakis neked: az az ember boldog volt mellettem és én azt akarom, hogy ezentúl is boldog legyen. Hallod-e, akarom!

Elvetted tőlem, élj hát neki. Légy a felesége, a kedvese, a rabszolgája, de tedd boldoggá. Ne játszszał a szivével, ne keresd a kacér asszonyok kegyetlen gyönyörét abban, hogy meggyötörd, hanem szeresd úgy, a mint én szerettem.

Jaj neked, ha kevésbbé szereted!

Legyen minden elfeledve, minden megbocsátva, csak szeresd őt!

Lili.

Borsod álmélkodása nőttön nőtt, a mint Mája elmondta neki a levél tartalmát. Csak most állott előtte egész tisztaságában és lelki nagyságában Lili alakja. Mennyire szerette az az asszony, ha még utolsó perceiben is, mikor már a halál azt mondta neki: — Várlak, kövess! — csupán ő rá gondolt, csakis az ő boldogsága lebegett szemei előtt. Az a sok rozsdá, a mely szívére lerakodott gyűlöletből, haragból és lelki szenvedésből az utolsó hetek alatt, mind lepattant onnan. Megtisztult, megnemesült és újra fogékony lett a szerelem befogadására.

— Mikor kapta a levelet? — kérdezte halk hangon.

— Tegnap reggel érkezett a postával egy olyan borítékban, a melynek címírása ismeretlen kéztől való. Föl sem akartam bontani, mert az

utóbbi időben többször kaptam ugyanattól a kéztől leveleket, a melyeknek tartalma sértő volt mindkettőnkre nézve... S ha meggondolom, Pál, hogy olvasatlanul akartam tűzbe dobni!... De valami homályos sejtelem visszatartott. Hála az Istennek, hogy engedtem neki!

— A ki ezt a levelet küldte, nem jó szándékból tette — szólt elgondolkozva Borsod. — Vajjon mi lehetett a célja?

— Bánom is én, akármilyen! A fiatal nő egészen odasímult Borsodhoz és gyöngéden, szerelmesen fülébe súgta: — A fő az, hogy elhárította az egyetlen akadályt, a mi közöttünk állott.

— De mégis? ki lehet az az ember, a ki nemcsak a mi titkunkat ismeri, hanem a halotét is?

Mája fölneézett az égre és ragyogó szemében két köncsepp jelent meg:

— Nevezzen ki Pál, — szólott halkán, — de én úgy hiszem, hogy maga Lili volt az, a ki a sírból küldte nekünk ezt az üzenetet. Ő akarja, hogy vége szakadjon a szenvedésünknek és ránk virradjon a boldogság hajnala... Mert tudja meg, hogy én már határozottam sorsom fölött... Ezentúl csakis az öné vagyok. Még egyszer visszatérek férjem házába, hogy elmondjak neki mindent. Hogy nem élhetek tovább becsülettel az ő oldalán, hogy az ön neje akarok lenni... Megengedi Pál, hogy így beszéljek?

Hogy megengedte-e? Odaborult elébe, átkul-

csolta térdeit, elhalmozta csókjaival két kezét és boldogságtól fulladozva rebegett:

— Enyém! enyém! Üdvöm! szerelmem!

A tollaszkodó varjú a szemközti udvaron bosszusan összecsapta szárnyait. Sehogy sem tetszett neki ez a fordulat. Fölszállott egy fa tetejére és onnan nézett körül. Mintha valamit látott volna, a mi megnyugtatta, újból rákezdte káromlását.

A homályos fasoron végig egy férfi alakja közeledett. Borsod nem vett észre semmit, de Mája hirtelen fölrezzent, éles tekintetet vetett a közeledő felé és ijedten fölkiáltott:

— Pál!... meneküljünk! meglestek...

De már későn volt. A következő pillanatban a lámpa fénysugara a jövevény arcára esett és Mája fölismerte férjét.

Albi Géza állott előttük. Nagyon sápadt volt és ajkai reszketése elárulta iszonyu felindulását. Rekedt hangon szólította meg Máját:

— A kocsim a sarkon vár... Menjen és üljön bele, majd haza viszi. A mit ennek az úrnak itt mondani akarok, ahhoz nem kell tanu.

IX.

Több mint két órája már, hogy Mája otthon van és haza várja férjét. A hogy leült egy karosszékbe, szemközt az Andrássy-útra nyíló ablakkal, jóformán meg sem mozdult. Ugyanaz a munkásnőviselet van most is rajta, a melyben elment a légyottra, eszébe sem jutott, hogy átöltözködjék és mikor a szobalány bejön, hogy meggyujtsa a lámpákat, nagy szemeket mereszt úrnőjére, a kire alig ismer ebben az elmélázó asszonyban. De mint afféle régi és bizalmas cselédje, mégis megszólítja:

— A nagysága elmegy még ma hazulról?

— Nem megyek el sehova, Liza; miért kérdezi?

— Azt hittem, mert ugyanaz a viselet van rajta, mint a mult télen, mikor a nagyságos úrral a maskarabálba mentek.

Nem kapott feleletet, mert Mája ismét elmélyedt gondolataiba. Liza meggyujtja a többi lámpát is, aztán fejcsóválva távozik. Sehogy sincs ma megelégedve úrnőjével.

A fiatal asszony azért oly hallgatag, mert nagy harcra készül: ki akarja küzdeni egész élete

boldogságát. Tudja, hogy annál nehezebb lesz, mivel olyan emberrel áll szemben, a kinek ma van először életében önálló akarata. Albi Géza eddig megcselekedte vakon mindazt, a mit felesége tőle kívánt, de a minőnek őt Mája ma délután látta, nem valószínű, hogy egykönnyen belenyugszik abba, a mit tőle követelni fog.

Mindegy, azért mégis megkísérli. Őszinte lesz hozzá, elmond neki mindent: — Látod, kis buksim, mi nem vagyunk egymáshoz valók. Te magad a jó-ság, én a megtestesült szeszélyesség. Neked olyan asszony kellene, a ki csendes, szelíd és magától kitalálja minden kívánságodat, nekem olyan férj, a ki parancsolni tud és imponál. Mért keserítsük meg tovább is egymás életét? Jobb most elválni, mikor még megvan bennünk a kölcsönös jóindulat, semmint bevárni azt, hogy a gyűlölet válaszszon szét.

S ha Albi még sem enged, hozzáteszi majd:

— Külömben sem lehetek többé a feleséged, mert megcsaltalak... Ne nézz rám olyan hitetlenül, úgy van, a mint mondom. Borsod Pál a kedvesem... De nem ő a hibás, hanem én, mert én csábítottam el. Engem büntess meg, ha örököd telik az efféle ó-divatu komédiában... Hanem ha okos szóra hallgatnál, kis buksim, inkább örülnöd kellene, hogy ily könnyű szerrel megszabadulsz tőlem, mert én igazán nem vagyok neked való feleség.

És rá fog mosolyogni azzal a pajtáskodó biza-

lommal, a melyről tudja, hogy Albi Géza nem tud neki ellenállni. Így aztán majd feltűnés és botrány nélkül hozzák rendbe a dolgot és kiki elmegy a maga útjára. A világ jóformán észre sem veszi majd, hogyan lett Albi Gézánéból Borsod Pálné. Nem első eset, hogy az emberek ityformán *reparáltak* meg eltévesztett boldogágukat.

A mint megcsinálta magában a teljes haditervet, egészen felvidult. S mikor kilenc óra tájban megérkezett a férje, mosolyogva fogadta.

Albi Géza sem volt emberevő kedvében, a mire pedig a történetek feljogosították volna, hanem udvariasan kezet csókolt a feleségének. Csupán annyit jegyzett meg:

— Ezt az öltözetet igazán letehetted volna már. Farsangban vagyunk ugyan, de én a te helyeden nem folytatnám a komédiát.

— Miféle komédiát? — Mája azonnal *en garde* állott.

— Ezt itt ni, — a ruhájára mutatott — no meg a másikat is. Olyan jóízű asszony, mint a minőnek téged ismerlek, beláthatná, hogy a bohóságoknak is van határa. S ha nem a magad kedvéért, megtehetnéd én érettem, hogy ne bocsátkozzál az ilyen kalandokba.

Mája fölállott és odament férjéhez:

— Éppen a te kedvedért óhajtom, hogy vesünk véget annak, a mit te kalandnak tartasz. Örvendek, hogy olyan hangulatban vagy, a melyben okosan lehet veled beszélni. Majd elintézzük

a dolgot, mint két régi bajtárshoz illik, a ki egymásnak javát akarja, még ha utaik el is válnak.

Albi Géza különös módon mosolygott, aztán így szólt:

— Én már elintéztem.

— Elintézted? Nélkülem?

— Voltam olyan bátor. S mivel a magam részéről a titkolózást csakis az üzleti ügyekben szeretem, elmondom neked, hogyan történt... Megengeded, hogy rágyujtsak egy cigarettára?

— Csak tessék. Hanem beszélj szaporán, mert igazán kíváncsi vagyok.

— A mint a kocsiba ültél, Borsod úr meg én még vagy öt percig beszélgettünk a fasorban, aztán mint két jó barát-hoz illik, karöltve mentünk a klubba. Ott elcsevegtünk egy darabig. Borsod pompás adomát mondott el, a melyen nagyot nevettem... Majd máskor elmondom neked is, hadd mulassál rajta te is. Aztán én meséltem valamit, a min meg ő kacagott, végül pedig leültünk egy játék pikére.

Mája szíve nagyon megkönnyebbült, mikor férjét ilyen békés hangulatban látta. Hisz a dolog jobban ment, semmint remélni merte volna. Albi pedig közönyös hangon folytatta:

— Nem értek sokat a pikéhez, de azért még sem szeretem, ha folyton szememre vetik tudatlanságomat. Borsod a hibás, hogy folyton macerált. Egyszer azt találta mondani, hogy a játékhoz ész is kell, mire én kissé gorombán vágtam vissza,

hogy tőle nem kérek kölcsön, tudván azt, hogy rossz helyen kopogtatnék. Erre ő fölkapta a kártyát és a szem közé vágta...

— Szent Isten! — kiáltott föl Mája, a ki csak most vette észre, hogy milyen gúnyt űz belőle Albi. A bankár pedig szikrázó tekintettel folytatta:

— Látod, kicsikém, én is értek a komédiázáshoz... De ne hidd, hogy az egész csak komédia volt. Nem akartam, hogy a világ megtudja, *miért* gyűlölöm én azt az urat. Ne rágodjék senki férjje becsületemen!... De azért büntetlenül nem marad, a ki belemarkol a szívembe... Olyan igaz, mint hogy az örülésig szeretlek, hogy holnapután ilyenkor Borsod Pál már tisztában lesz azzal, mi az olyan ember büntetése, a ki nem respektálja a szentírás tiltalmát, hogy ne kivánd meg a felebarátod feleségét.

Mája halálos ijedséggel kapta meg férjének fenyegető jobb kezét. Mintha már látná abban a pisztolyt, úgy remegett és reszketett egész testében.

— Nem fogod azt tenni! — jajdult fel — ugy-e, hogy csak ijeszteni akarsz?

— De bizony megteszem!... Nagyon rég készülök már erre és évek óta csak azért gyakorlom magamat a pisztolylövésben, hogy ha egyszer rám kerül a sor, teljesen készen találjon az én jelenetem... Meghajlottam minden szeszélyed előtt, mert szerettelek, engedelmes rabszolgád voltam, mert szerettelek, tán nevetséges is voltam, de csak azért, mert szerettelek... Hanem a ki el akar tőlem rabolni, azt úgy lelövöm, mint a farkast, ha nyá-

jamra tör, hogy elvigye legkedvesebb báránymat. . . Enyém vagy, az enyém maradsz! . . . Ne félj semmitől! A te neved, a te asszonyi becsületed érintetlen marad. Legfőlebb azt mondják majd rólam, hogy hiú ember vagyok és nem tűröm, ha szemembe vágják, hogy nem tudok piketirozni. A legtöbb embernek van valami bogara: az enyém az, hogy felfortyanok, ha kételkednek kártyatudományomban. Tudják is azok, hogy milyen nagy a tétel!

A szelíd ember arca lázban égett, a szavakat csak úgy morzsolta szét a fogai között, megfogta az asszony karját és úgy megszorította, hogy Mája felsziszszent a kegyetlen fájdalom miatt.

— A szemedből olvasom, hogy még valamit akarsz mondani, — folytatta tompa hangon Albi. — De nehogy kimondjad azt a vádat. . . önmagad ellen! Még el találnám hinni és akkor egészen meg volna peccsételve annak az embernek a sorsa. Rajtam áll, hogy megöljem, a nélkül, hogy csak védelmezhetné magát. Enyém az első lövés joga, mert ő sértett meg és te jól tudod, hogy a golyóm nem téveszti el célját. De megígérem neked, hogy lemondok erről a jogról, ha nem védelmezed. Akarom, hogy istenitélet döntsön közöttünk: egyszerre fogunk lőni és ha a sors úgy akarja, ám legyen övé a győzelem. Az is igaz, hogy még akkor sem lehetsz törvényesen az övé, mert a gyilkos nem veheti el a meggyilkolt özvegyét. De elmehettek más világrészbe, a hol nem ismernek és ott, ha

van lelketek hozzá, élhetitek világotok. Még azt is megengedem, hogy érte imádkozzál, ha van hozzá szíved... De ki ne mondd azt, a mi az ajkadon lebeg, mert akkor nem bízom a sorsra az elinté-
zést, hanem magam járok el ebben az ügyben...
Most már beszélhetsz!

Percig tartott a mély csend. Mája lesütött tekintettel állott ura előtt és küzdött indulatával. De már nem reszketett. Valami tompultság nehezült a szívére, mintha megérezné a halál fagyos lehelletét. Összeszedte minden erejét egyetlen kérdésre:

— Kitől tudtad meg?

— Da Foncától. Már régebben figyelmeztetett, de én nem akartam hinni szavainak. Azt gondoltam, hogy a féltékenység beszél belőle. Akkor éjszaka is csak azért érkeztem meg váratlanul, mert elhitette velem, hogy nálad találom Borsod Pált... Majdnem ő adta meg az árát, mert én torkon ragadtam a nyomorultat és csak úgy menekült, hogy olyan bizonyítékokat helyezett kilátásba, a melyek kizárnak minden további kételyt. Fel is mutatott nemsokára egy levelet...

— Miféle levelet? — kérdezte élénken Mája.

— Egy haldokló asszony írta meg szíve vérevel... Tudod, hogy mi van benne, mert tegnap kaptad meg a postán.

— Lili levele?!

— Az. Da Fonca megvette a cselédtől, a kire Borsodné halála előtt bízta, hogy neked átadja.

Én nem hittem annak a levélnek sem, mert hátha az a szegény asszony tévedett?... Magamról tudom, hogy mire nem viszi a féltékenység az embert... Ekkor aztán így szólt hozzám Da Fonca: — Tegyük meg az utolsó kísérletet is. Küldjük el ezt a levelet postán az ön nejének. Ha erre sem adja kezünkbe a bizonyítékot, ha erre sem megy el Borsodhoz, vegyük úgy, mintha hazudtam volna.

— A nyomorult! — sziszszent föl Mája.

— S hozzátette még: — Bánjon el akkor velem, mint holmi ostoba rágalmazóval... Nos hát, úgy is fogok vele elbánni mindenesetre.

— Mit beszélsz? — kérdezte csodálkozva Mája.

— Csak nem gondolod talán, hogy igazat adok neki? Nem szabad senkinek sem tudni, hogy te csakugyan elmentél a légyottra. Aztán jól tudom azt is, hogy miért haragszik Borsodra... Mivel ugyanazt akarta, a mit ő is, lehet, hogy több eredménnyel... De nem felejttem el Da Fonca úrnak, hogy rád merte emelni tekintetét és hogy miatta is volt nagyon sok keserűségem. Üzletember vagyok és fölhasználom a kedvező alkalmat, hogy egyszerre számoljak le két konkurrensszel. Megfizetek nekik az utolsó garasig és még a kamatok kamatjával sem maradok adósuk.

Mája elnémulva és csaknem kővé meredve hallgatta férje lázas indulatu beszédjét. Azon bámult leginkább, hogy annyira félreismerte ezt az

embert és soha nem is sejtette, hogy milyen hatalmas szenvedély lakik benne. Hisz ez nem a régi Albi Géza, korántsem az a bábu, a melyet tesszéese szerint mozgatott, hanem egy igazi férfiú, a kit önmagáért is lehetett volna megszeretni. Majdnem sajnálta, hogy előbb nem ismerte már ilyennek.

Szelíd alázattal közeledett hozzá és félénken rebegette :

— Nem fogok kísérletet tenni, hogy megin-gassam akaratomat, belátom úgyis, hogy hiába való volna.

— Köszönöm, hogy annyira megbecsülsz — válaszolt fagyos hangon Albi.

— Csak egy dolgot szeretnék megtudni...

— Szívesen szolgálok felvilágosítással.

— Mondd meg, hol és mikor lesz a párbaj?

Albi gyanakodva nézte a feleségét.

— Minek akarod ezt megtudni? Figyelmeztetek, hogy az afféle színpadi jelenetek, mint a *Vasgyáros* utolsó fölvonásában, már kimentek a divatból és különben sem volnának hatással reám.

— Attól ne tarts. Nem fogok közéték állni... Tudom, hogy jogod van ahhoz az emberhez, de azt is tudom, hogy ő sem szorul az én védelmemre.

Farkasszemet néztek egymással, Mája nem sütötte le tekintetét. Ebben az asszonyban is volt szilárd akarat.

— Miért kérdezed hát? — szólott kedvetle-

nül Albi, mert rosszul esett neki, hogy ezúttal is az asszony kerekedett felül.

— Mert sejtem, hogy De Fonca is ott lesz a közelben. Az az ember látni akarja majd, hogyan sikerült a műve.

— Ez majdnem bizonyos. Segédemül ajánlkozott, de én nem fogadtam el, mert ha Borsoddal végeztem, belé akarok kötni.

— Azt nem fogod tenni!

— Ki akadályozhatja meg benne?

— Én. Az az ember engem sértett meg és ha te elintézed ügyedet Borsod Pállal, nem lehet kifogásod az ellen, hogy én meg Da Fonca úrral leszámoljak... Ne félj, nem lesz belőle botrány... Esküszöm neked arra, a mi legszentebb előttem — a fiatal asszony körül nézett, aztán hirtelen kivette keble rejtekéből Lili levelét — esküszöm neked erre itt, hogy sejtelve sem lesz róla, sem neki, sem pedig bárki másnak kívüled, hogy én mérem rá a csapást.

— Mit akarsz vele tenni.

— Azt nem mondom meg, mert még útját állnád az én igazságszolgáltatásomnak... De ha nem engedsz kérésemnek, olyan igaz, mint hogy egy isten van az égben, ugyanabban a pillanatban, mikor szemben állsz Borsod Pállal, én levetem magamat ebből az ablakból az utca kövezetére.

Albi Géza összerázkódott, az ünnepélyes hang, a melyen Mája beszélt, nem tévesztette el

hatását. Fel-alá járt a szobában néhány pillanattig, aztán megállt neje előtt:

— Nem küldöd a rendőrséget a nyakunkra?
— kérdezte.

Mája tiltakozó mozdulatot tett.

— Nem jösz oda, hogy közénk állj?

Valami görcs-féle szorította össze a nő torkát, de legyőzte.

— Esküszöm, hogy nem! — szólott szilárd hangon.

— Jól van; hogy lásd, mennyire megbízom szavadban még most is, itt van ez a papír, a melyre föl van jegyezve találkozásunk színhelye.

— Köszönöm!

Albi még egyszer föl-alá járt a szobában, aztán megállott Mája előtt és lágyabb hangon, a melyben megremegett a mély érzés, így szólt:

— Készíts el mindent hosszabb útra. Ha szerencsésen elintézem ezt az ügyet, Egyiptomba megyünk és vissza sem jövünk a jövő ősz előtt. Addig sok mindenre ráborul a feledés...

Átment a szomszéd szobába, Mája utána nézett és megint ott tükrözött szemében a csodálkozás. Hogyan ismerhette ennyire félre ezt az embert? Majdnem azt mondta magában: Kár, igazán kár!

Hanem a papirdarab megint eszébe juttatta a jelent és a bosszúvágy kegyetlen gondolata eltorzította szép vonásait. Mosolygott és halkán sutogta:

— Ah, Da Fonca uram, maga azt hiszi, hogy én csakugyan nem vagyok félelmetes ellenfél?

Odaült az íróasztalhoz, kezébe vette a tollat, egy percig elgondolkozott, aztán gyorsan papírra vetette a következő sürgönyt:

„Emilio Dalcin úrnak, Via Appia 27. Milano.
Jöjjön azonnal. Kezébe adom azt az embert, a kit keres. Leányát megbosszulhatja. Holnapután reggel a vasútnál várom.“

Semmi aláírás. A sürgönyt borítékba tette, a melyet lepecsételt. Aztán becsengette szobaleányát és ráparancsolt:

— Fogasson be azonnal és vigye el ezt a sürgönyt a táviró hivatalba.

X.

Ritka halandó az, a ki ha nagy útra készül, meg ne csinálná végrendeletét, mert mindenkinek akad testálni valója. Nincs az a földhöz ragadt szegény, a kinek ne volna valami kincse, másnak talán értéktelen, de neki nagybecsü, a melyről ne óhajtana, hogy jó kezekbe jusson.

Borsod Pál is megírta végrendeletét. Vagyonát távoli rokonokra hagyta. Nem volt sok, de éppen elég, hogy meg ne feledkezzenek róla egészen. De mikor már eleget tett ennek a külső formának, más papirt vett elé és megírta *igazi* végrendeletét, a mely így szólott:

„Azt hittem, hogy erős vagyok, de belátom, hogy gyöngé vagyok. Soha sem jutott eszembe, hogy arczképet kérjek tőled, mert annyira be voltak vésve vonásaid a szívembe, hogy mindig magam előtt láttalak képmás nélkül is. Mint az ambra illata teljesen átjárja a szobát, a melybe csak egyszer is bevitték és egy szemernyi belőle elegendő, hogy husz esztendeig megadja az egész környezetnek az ő sajátosan illatos jellegét, úgy a

te szépséged, a te üde ifjúságod is átjárta egész valómat. Nem vagyok már *én*, hanem csakis te élsz bennem. S arra gondolván, hogy mindennek talán már a legközelebbi órában vége lesz, elfog a gyöngeség. Nem a haláltól félek, hanem attól, hogy ezentúl már nem gondolhatok rád.

Mondják, hogy a lélek halhatatlan. Nagyon szeretném, ha úgy volna, mert akkor a végtelenség perceiben is, a melyek közül mindegyik fölért egy-egy évezreddel, rád gondolhatnék és magamba szívhatnám ifjúságod üde illatát.

Nem kívánom tőled, hogy emlékemnek élj, ha a sors azt akarja, hogy én húzzam a rövidebbet a rám váró harcban, sőt szörnyűség volna rám nézve az a gondolat, hogy gyászolsz miattam. Hisz' a mit benned szerettem, éppen életörömed volt és lelked fogékonysága minden iránt, a mi vidám és kedves. Ha akaratomnak van némi súlya, te ezentúl is csak a nyíló bimbókat keresed az élet kertjében, a mely hol virágot terem, hol meg tövist.

Óvakodjál a tövisektől és szeresd az életet ezentúl is. Ha nagyon boldog leszel, akkor gondold rám, de szánakozás és önvád nélkül. Az elsőttől írtódom, mert föllázad ellene férfiaságom, a másakra nincs semmi okod: mert minden szenvedés mellett is nagyon boldog voltam, mióta először megláttalak.

A boldogság, a mit az élet nyujthat, abban rejlik, hogy érzést kelt a szívben és anyagot

ad a léleknek, hogy feldogozza, mint a méh a virágsejtből gyűjtött bizonytalan matériát, a melyből csak az átalakulás folytán lesz méz. Te átalakítottad lelkemet, új virágzást hoztál életembe és ma, mikor a halál előérzetében olyan aggnak kellene lennem, mint a bibliai patriárkának, fiatalnak érzem magamat és tetterősnek a te jóvoltodból.

Ki tudja, nem győzőm-e le ezzel a tetterővel a fenyegető halált és akkor — akkor csak neked élek majd!

De ha másképp szólna az én rendeltetésem, soha se gyötörd magadat, hanem élj és szeress! Mert a szerelemben van az ifjúság és én úgy képezelem, hogy neked örökké ifjúnak kell maradnod.

Koszorút nem kívánok tőled a síromra, virágot se hintsél a ravatalomra, de ha meghalok, egyetlen egyszer érintsed kezedd az arcomat és mint az ambra illata, elkísér majd ifjúságod az örökkévalóságba...“

Éppen mikor lepecsételte a levelet és ráírta volt Mája címét, megérkeztek a segédek, két kasszinóbeli ismerős, és magukkal hozták a párbajorvost is, a kiben Borsod egy régi emberére talált. Bólyai Péter doktor komoly fenköltséggel köszönt és meglátszott rajta, hogy mélyen át van hatva a pillanat fontosságától. Odalépett Borsodhoz, hevesen megrázta jobbját és mély érzéstől remegő hangon kiáltott:

— Így kell hát egymást viszontlátnunk?!

A két párbajsegéd hangosan felkacagott és Borsod sem fojthatott el egy jókedvű mosolyt. De csakhamar elkomolyodott ismét és csudálkozva kérdezte:

— Hogyan, doktor úr, ön az én pártomat fogja?

A kis orvos lábujjhegyre állott, és lassú, mély megfontolást jelző hangon válaszolt a hozzá intézett kérdésre:

— Mindig azok részén vagyok, a kikhez szívem vonz. Mióta a párbajorvosi tisztet elvállaltam, abba látom a hivatásomat, hogy a sebeket gyógyítsam, a miket a sors igazságtalansága üt.

— Remélem, doktor, — szólott közbe az egyik párbajsegéd — nem mindenkor akadt gyógyítani valója?

— Huszonegy esetben tizenkilencszer.

— Ez nem nagyon biztató.

— De tegyük hozzá, hogy egyetlen felem sem halt bele sebeibe.

— Ez már jobban hangzik!

Elindultak. A lépcsőn Bólyai Borsod közélébe furakodott és halkán odasúgta neki:

— Különben ez egyszer nem egészen a magam jószántából jöttem, hanem ő küldött.

— Kicsoda? — riad föl Borsod.

— Mája... Fölkeresett tegnap és arra kért, hogy legyek ön mellett, a mikor a nehéz útra indul.

Borsod hálásan szorította meg Bólyai jobb-

ját. Tehát Mája rágondolt. Zsebébe nyúlt és kivette a Májának címzett levelet.

— Egy kérésem volna önhöz, — mondta habozva.

— Szóljon. Bármit óhajt is, megteszem.

— Ha valami gonosz véletlen érne, adja át ezt a levelet annak... a ki hozzám küldte.

— Meglesz! — A kis doktor megint lábújj-hegyre próbált állni, de csaknem megjárta vele. A lépcső sikos volt és kevés híjja, hogy el nem vágta magát. Szerencsére fölfogta az egyik párbajsegéd.

A kapu előtt két fogat állott, az egyikben Borsod foglalt helyet a kis doktorral, a másikban két párbajsegéd. A Károly-kaszárnya táján nagy népcsődület állotta útjokat, úgy, hogy teljesen fenakadt a közlekedés. Már vissza akartak fordulni, hogy más utcán hajtsanak keresztül, mikor a tömegből valaki elkiáltotta magát:

— Orvost! gyorsan orvost!

— Szólítanak, — mondta Bólyai és mielőtt Borsod megakadályozhatta volna, már küntermett a kocsiból.

Mit tehettek volna egyebet, megállottak és bevárták a túlbuzgó doktor visszatérését. Az egyik segéd órájára nézett és megnyugtató hangon így szólott:

— Nem késünk el, van még tizenöt percünk.

Borsod lebocsátotta a kocsi ablakát és kinézett. A néptömeg olyan sűrűn állott, hogy nem

láthatta, mi okozza a csődülést. Hanem néhány lépésnyire odább másik két kocsit pillantott meg, melyek egyikében Albi Gézát, a ki szintén a párbaj színhelye felé tartott.

Ez a körülmény egészen megnyugtatta Borsodot; nem fog elkésni. Odafordult az egyik nézőhöz és megszólította:

— Mi történt?

— Valakit meggyilkoltak — válaszolt egész testében remegve a megszólított. — S tudja-e, ki a gyilkos? Egy öreg ember. Éppen a kapu előtt találkozott áldozatával és mielőtt az védelmezhetne volna magát, megrohanta és markolatig szúrta bele a nagy kést, a melyet zsebében rejtegetett.

— S nem lehet tudni mi volt a tett oka?

— A gyilkost elfogták ugyan, de nem érti meg senki. Idegen nyelven beszél és azt a benyomást teszi, mintha meg volna háborodva. Folyton kacag és azt kiáltja: *Vendetta! vendetta!*... Vajjon mit akar azzal mondani?

— Azt jelenti, hogy bosszúból ölte meg áldozatát, — világosította föl Borsod és leszállt a kocsiról. Nagy nehezen utat tört magának a tömegben és egyszerre csak szemben állott Albi Gézával.

A két férfiú tekintete egymást kerülve, a földön heverő áldozatra tapadt és egyszerre kiáltott fel mind a kettő:

— Da Fonca!

Valóban ő volt az áldozat. Egy nagy sebből

az oldalán patakzott a vér és ellenállhatatlanul tört kifelé az élet elillanó forrása. Teste merev volt, tekintete megtört és látszott rajta, hogy késő már minden segítség.

Albi nagyon sápadt volt és összeszorult ajkai mintha visszafojtottak volna egy kérdést. Alighanem azt gondolta magában :

— Vajjon nem-e Mája műve ez ?

Borsod a gyilkost kereste. S most rajta volt a sor csudálkozni. Ráismert az öreg *Philemonra*, a paradicsomi sziget kastélyának gazdájára. Hát ezt mi bírta rá a szörnyü tette? . . . Eszébe jutott, hogy mit súgott akkor fülébe Mája és mintha érezné meleg leheletét arcán, mintha hallaná sutogó szavát :

— Tavaly Párisban jártam a férjemmel és mikor hosszas kérésemre ráállott arra, hogy elvezet egy éjjeli mulatóhelyre, a *Closerie de Lillas*-ba mentünk. Ott volt az a nő is . . . Ő volt annak a mulatóhelynek a fő vonzó ereje, a *star* az éjjeli lepkék társaságában . . . Szilaj tánca elkábította a férfiakat . . .

Ebben volna talán a rejtély kulcsa ? Az agg apa fölkerekedett messze földről, hogy bosszút álljon lánya csábítóján. A galambszelídségü öreg ember nem riadt vissza a véres tettől, hanem lemosta a csábító vérével lánya gyalázatát . . .

Hát ha még azt is tudta volna Borsod, a miről Albi Gézának csaknem biztos tudomása volt, hogy Mája állott bosszút az árulón mind a ket-

tőjükért. Lehet, hogy büszkeség tölti el szívét a gondolatnál, hogy mily nagy annak az asszonynak a szerelme, ha ilyesmire képes, de valószínűbb, hogy fájdalmas érzéssel töprengett volna magában:

— Milyen különös, mikor a galamb fölcsap vércsének!

Már hallotta azt a sajátságos csilingelést, a mely a mentők közeledését jelzi és eszébe jutott, hogy tán egy félóra mulva az ő számára szólal meg. Fölkereste kocsiját és várt néhány pillanatig, míg Bólyai dr. is hozzá csatlakozott. Az orvost is elnémitotta a váratlan katasztrófa és olyannyira féket rakott szokott bőbeszédűségére, hogy mélyen hallgatva folytatták útjokat ahhoz a komor külsejű épülethez, a hol most újabb drámára készülnek.

A nagy csarnok, a főváros egyik kaszárnyájának vivóterme, ki volt már világítva. A vilámos lámpák idegesen cikázó fényt árasztottak, a falakon lerajzolódott az intező párbajsegéd árnyéka, a mint kimérte a distanciát. Huszonöt lépés és azon belül öt-öt lépés barrière.

Tompán verődött vissza a falakról a másik párbajsegéd hangja, a mint megtette a szokásos békéltetési kísérletet. Nem kapott semmi feleletet. . .

Aztán még egyszer fölolvasta a föltételeket: Kétszeres golyóváltás, huszonöt lépés távolság, öt-öt lépés avance és mind két fél egyszerre lő, ha megadják a jelt.

Borsod háttal állott a bejáróhoz, Albi Géza lassu léptekkel ment oda a barrière-hez és a földre dobott fehér kendőre tette a jobb lábát. A bankár nagyon izgatott volt, mert úgy rémlett neki, mintha elfojtott sírást hallana és fölismerné Mája zokogását.

Az a sziklaerős szándék, a melylyel Albi idejött, megingott az utolsó pillanatban. Mióta meglátta a haldokló Da Foncát, ismét felülkerekedett benne a szelid ember és föltette magában:

— Nem fogom megölni a bűnöst, már nem kívánom halálát. Elég lesz, ha megsebesitem. Mája megköszöni majd jóságomat... s ki tudja...

De a mint elhangzott az első jeladó taps, tekintete Borsodra esett és meglátta azt a virágot, a melyet az kabátja gomblyukában viselt. Egy piros szegfü volt.

Mája kedvencz virága!... Ki tudja, tán ő maga küldte el Borsodnak, hogy bátorítsa a küzdelemre.

Vajjon nem azt mondja-e ez a virág: Tied vagyok csak azért is! Vagy még inkább: Tied voltam a tilos szerelem gyönyörében.

Ez a gondolat, a mely villámgyorsan járta át Albi Gézát, eldöntötte Borsod sorsát. A bankár szívét ismét elfogta a szenvedélyes düh és egy pillanatig célzott, mielőtt ujja megérintette a pisztolyt ravaszát.

A másik lövés el sem dördült, mivel Borsod Pál nem viszonzta ellenfele halálos üzenetét.

Mert halálos volt az mindenképpen. Borsod térdre bukott, még egy pillanatig maga elé nézett, mintha keresné az ösvényt, a melyen lelke ezentúl jární fog, aztán arca esett és meg sem mozgult többé. Mire segédei fölemelték, már meg volt halva. A golyó egyenesen szívéen találta és magával sodorta a fél szegfűt. A másik fele még ott reszketett a gomblyukban, mintha fájna neki, hogy harmat helyett piros vérrel öntözték.

Albi Géza is odament a halotthoz. Már ismét eltűnt szívéből a szenvedélyes harag és csak az irtózat járta át, hogy ennek így kellett történni. Bódult tekintettel nézte áldozatát, mikor egyik segédje megszólította:

— Menjünk innen, Géza! Nem jó helyen vagy itt.

— Csak egy pillanatig még — válaszolt Albi rekedten.

Aztán lehajolt a halotthoz, kivette a gomblyukából a fél szegfűt és így szólt lassu, vontatott hangon:

— Elviszem valakinek, a kit ő nagyon szeretett.

Kínos tépelődéssel pedig hozzá tette:

— S a ki őt ezentúl még jobban fogja szeretni...

XI.

Férj és feleség szembe állottak egymással. Mája a kezében tartotta a fél szegfűt és rámeredő tekintete követte a golyó ösvényét, a melyet egy vékony barna vonal jelölt meg a piros virágon. Olyan pontosan szelte ketté, mintha azt akarta volna mondani, mikor Borsod szívének kapuján kopogtatott:

— Ez a tied, ez pedig a másiké, a kit olyan nagyon szeretsz.

Igazságos volt az osztzkodás, de azért koldús lett mind a kettő, mert a szív, a melyben a sok kincs volt, már az enyészete.

A fiatal asszony fölnézett férjére és a két szemében nem volt semmi ragyogás. Azt kérdezte tőle rövid és száraz szóval:

— Meg vagy-e már most elégedve? Helyre állítottad az erkölcsi egyensúlyt s azt gondolod, hogy ezentúl már mi sem áll utadban?

Albit egészen lesujtotta ez a kérdés és még inkább Mája szenvedély nélkül való hangja. Job-

ban szerette volna, ha sír és jajgat. De ez a tompa megadás, az a megtörtség, a mely panaszkodni sem tud már, arra a tudatra ébresztették, hogy nemcsak Borsodot ölte meg, hanem Mája lelkén is mély sebet ejtett. Úgy fájt az neki, hogy minden áron mentegezni akarta magát.

— Nem akartam megölni, isten a tanum, hogy nem akartam!... Csakis a virág volt mindennek az oka. Úgy bántott a gondolat, hogy a te színeidet viseli, mikor szembe áll velem. Csakis a szegfűt akartam onnan eltávolítani és nem az én hibám, hogy alatta éppen a szíve dobogott.

Mája hitetlenül csóválta fejét erre a hebegő mentségre. Hisz' még a fülébe csengett Albi kegyetlen, rideg, de legalább férfias fenyegetése, mikor arra kérte, hogy elégedjék meg *kisebb* büntetéssel. Hideg hangon kérdezte tőle:

— Mit határozol fölöttem?

Ez a kérdés Albit teljesen kihozta a sodrából és csaknem magánkivül fölkiáltott:

— Istenem! hogy is kérdezhettél tőlem ilyesmit, Mája!... Hogy én mit határoztam!... Azt akarom, a mit te akarsz... Átkozom a pillanatot, mikor mást akartam, mint te... Soha, soha többé

Valósággal zokogott. A fiatal asszonyban felülkerekedett a szánalom érzése ennyi gyöngeség láttára és szinte anyáskodó volt a hangja, mikor így válaszolt:

— Jó fiú voltál mindig, kis buksi, de igazán nem neked való a drámai hős szerepe. Kár, hogy

kiléptél vele az élet színpadjára. Én tudnék egy módot, hogy jóvá tegyük felsülésedet.

— Megtennéd? igazán megtennéd? — kérdezte mohón Albi Géza.

— Meg, ha nem állod utamat... Emlitetted nekem tegnapelőtt, hogy hosszabb külföldi útra készülsz...

— Elmegyek, ha velem jössz.

— Egyelőre csak magad utazzál el.

— S te?

— Én sem maradok itt. Várakozzál rám egy hétig Nápolyban. Ha *gyáva* leszek, ott találkozunk. De ha kitart bennem is ez az érzés, a mely most uralkodik, menj tovább egyedül.

— Kérlek, Mája...

— Ha *parancsolod*, veled megyek. De elhiheted nekem, hogy nem volna jó, ha parancsolnád. Mit is érnél most velem?... Még frissen él bennem az az álom, a melynek megvalósulását te tetted lehetlenné örökre. Lehet, hogy fölbredek belőle, talán ott, a hol megkezdődött és ha virágos pázsit alá temethetem minden alakjával együtt... De a míg ez nem történt, álombeli alak vagyok magam is, a ki nem tud meghajolni a rideg valóság szigorú parancsszava előtt... Gondold meg hát s úgy legyen, a mint te akarod.

— Várok egy hétig — válaszolt fásultan Albi Géza.

XII.

Vezekelő útjára indult a szép asszony. Az első napon kiment a temetőbe, drága halottjához. Nem vitt virágot Borsod Pál sírjára, mert friss volt még a hanton sok koszorú. Gonosz ráfogás, hogy fukarok az emberek, hisz nem sajnálnak semmi költséget, mikor arról van szó, hogy valakit díszesen eltemessenek...

Mája legfelül helyezte el azt a fél szegfűt, a mit Albi hozott el számára a párbaj színhelyéről véres emlékül, aztán suttogó hangon beszélgetett halottjával.

— Minden csók, a mivel adósod maradtam, égeti ajkamat, minden érzés, a mivel fukar voltam hozzád, sebzi szívemet. Csak azt az egyet ha megmondanád: hiszed-e, hogy igazán szerettelek?

A sír néma maradt és a röögőkől hideg nedvesség szállott fel, a mitől összeborzadt Mája. Olyan egyedül és végtelenül elhagyatva érezte magát, mikor már az sem válaszol kérdésére, a kinek ő tavasza volt és dalos ifjusága. Tétovázó tekintete

bejárta a nagy temetőt és lelke megkönnyebbült, mikor meglátta a közlegő alakot, a mely sietve tartott feléje a hóborított ösvényen.

Mája fölismerte a közeledőben dr. Bólyay Pétert. A kis orvost annyira meghatotta küldetésének tudata, hogy ezúttal rátalált természetes hangjára.

— Sejtettem, hogy itt találok, — szólott szeretetteljesen — és azért jöttem egyenesen ide... Ne féljen, nem fogom üres vigasztalással háborgatni fájdalmában. El kellett jönnöm, hogy átadjam önnek a halott utolsó üzenetét.

Borsod Pál levele még mindig ott reszketett Mája kezében, mikor Bólyay már rég magára hagyta volt. Nem bontotta fel, mert attól tartott, hogy bocsánat vagyon benne megírva és az ő lelke még ott tartott, a hol csupán a fájdalmas önvádban lelheti gyönyörét.

— Elolvasom majd ott, a hol boldog voltam... sóhajtott magában.

A temetőből egyenesen a vasúthoz ment és egy óra mulva már a gyorsvonat délfelé vitte. Meghúzódott egy első osztályu kupé sarkában és ki sem mozdult, onnan késő estig. Ruhája nem vallott bensejének gyászára, sűrű fekete fátyol borította arcát, a mi visszariasztotta azokat, a kik netán közeledni akartak volna a magányosan utazó fiatal és szép asszonyhoz.

Este átment az étkező kocsiba és megivott egy teát. Az egyik asztalnál egy a fővárosból ér-

kezett társaság ült együtt és megbeszélte a napi eseményeket. Mája, miután futó tekintetet vetett rájuk és meggyőződött, hogy nincs közöttük ismerős, leült egy üres asztalhoz és oda sem figyelt többé a beszélgetőkre.

De néhány pillanat múlva olyan fordulatot vett a társalgás, hogy mégis magára terelte Mája figyelmét.

— Csodálatos véletlen — mondta az egyik utas, egy szőke haju fiatal ember — egy napon két ilyen szenzáció! Borsod urat nem sajnálom, mert mogorva ember volt, de a másik igazán jobb sorsot érdemelt.

— Minek is hívták? — kérdezte a vele szemben ülő fiatal asszony — olyan idegen hangzású volt a neve.

— A szegény Da Fonca az igaz, hogy olasznak született, de már sok év óta élt közöttünk és mondják, hogy az utóbbi időben egy szép asszony egészen megmagyarosította. Jókedvű, mulató ember hírében állott, a ki sohasem volt a tréfának megrontója. Hogy éppen rajta esett meg ez a tragikus dolog, föl sem foghatom... Az ördögbe is, ezek a koturnuson járó apák nagyon kellemetlenek, mikor tőr van a kezökben!

— De azt mondják, hogy a másik esetben is asszony szerepelt.

— Természetesen, hogy az. Mert a mai korban nem esik már meg semmi nevezetes dolog asszony nélkül. Az igazi tragédiákat ők csinálják,

mert a férfi mind pulya és vérszegény. Csudálom, hogy az asszony nép még érdemesnek találja, velük foglalkozni!

Ezt a kemény szentenciát egy erősebb úr mondta, a kinek arca olyan volt, mintha jégeső paskolta volna végig. De Mája nem hallgatta tovább zord bölcselkedését, hanem sietve távozott az étteremből. Megundorodott ezektől az emberektől, a kik annyira a külszín után ítélnék.

Hajnaltájban kiszállott és a váróterem felé tartott. Ennél az állomásnál elágazott az ő útja a tovább siető gyorsvonatétól. Különös érzés fogta el, a mint kinézett a váróterem ablakán. Mikor előtte való napon elhagyta Budapestet, ott minden utat elborított a hó és itt már kitavaszkodott. Vagy tán nem is volt tél soha.

Arra gondolt, hogy mikor néhány hónap előtt a Borsodék által lakott villa előcsarnokában állott, mögötte a tragédia első felvonása, a melynek zárjelenete Lili halála volt, az a vágy ébredt benne, hogy bárcsak már ismét Budapesten volna, most pedig elmenekül onnan és ki tudja, talán vissza sem tér egykori diadalainak színhelyére.

Hát olyan változó az, a mi az emberi szívet vágy alakjában izgatja?

Nem kellett sokáig várnia, mert a kocsi, a melyet még Budapestről rendelt meg, előállott és mikor Mája elhelyezkedett benne, csupán annyit mondott a kocsisnak:

— Vigyen a pontalbai sziget révállomásához.

Paolo, a révészlegény, nagyot nézett, mikor Mája fölkérte, hogy vigye át a szigetre. Azonnal ráismert a fiatal nőre, mert a sok utazó közül, a ki évenként arra járt, nem akadt egyhamar hasonló szépség. Annyira ment udvariasságában, hogy még kopott bársonyzekéjét is az ülésre borította, aztán így szólt:

— Signora, azon a szigeten nem lehet már hosszabb ideig maradni.

— Miért nem?

— Mert egészen el van hagyatva. Az öreg asszony meghalt és a férje eltűnt. Senki sem tudja, merre vette útját.

— A börtön felé! — suttogta magában Mája — és én voltam az, a ki megmutatta neki az oda-vezető utat.

— A kastély is be van csukva és mivel még nem akadt új gazdája, éhen veszhet ott az ember.

— Ne féljen, — biztatta Mája a révészt — csak félóraig maradok ott és délre már vissza lehetünk.

A vitorlás csónak merészen neki vágott a hullámoknak. A tó felszine egészen el volt hagyatva és mikor a reggeli szellő belekapaszkodott a fehér vitorlába, Paolo még az evezőket is behúzta. Csak a kormányt fogta félkézzel. Mozdulatlanul állott, félig lehunyt szemekkel, mintha pótolni akarná a megrövidült reggeli álmat. Mély csend uralkodott, a melyet még a sirályok és a halászó gémek lár-mája sem szakított félbe. Csend borult a hatalmas

víz tükrére és Mája úgy érezte, mintha ebben a nagy béke közepett az ő szívében is lecsillapulna az utóbbi napok szenvedélyes hullámozása.

Mire való volna is most a nagy háborgás? A hova ő elindul, ott úgy is véget ér minden küzdelem. Azzal bízta férjét, hogy várjon rá Nápolyban, de erősen el volt tökévelve, hogy nem megy el oda. A sziget látogatása után a vízesésre kerül a sor és ott megtalálja majd a nagy rejtély megoldását, a melyen Borsod Pál halála óta töpreng.

Hogy is mondta csak Da Fonca, mikor a lengő hídon szemközt állottak egymással:

— Valamely földalatti sziklaüregben megakadnak holttesteink és ott pihennek majd az idők végtelenségéig. Az ön szépsége azért nem fog elenyészni, mert ez a víz csodásan konzervál. Bevonja majd a testét meg az enyémet is szép hófehér réteggel és évszázadok múlva, mikor ránk akadnak, azt fogják mondani: De szép egy szobor!

Szegény Da Fonca! A jóslata csak félig teljesedett. Ő már előre ment a nagy útra és az, a kinek a próféciát elmondta, egyedül fog alá szállni a nagy mélységbe, a hol a földalatti hatalmak szobrot csinálnak belőle. Da Fonca nem lesz ott, nem nézheti üvegesedett tekintettel a partnerjét ebben a bolondos színjátékban. Pedig igazán gyönyörködött volna benne, mert mi türes-tagadás, nagy volt benne a fogékonyság a szép iránt.

S mintha az eltiport életkedv újból életre támadna, Mája végignézett magán, aztán a tó

tükrében figyelmesen vizsgálta vonásait és fel-sóhajtott:

— Kár is volna, ha mindennek nyom nélkül el kellene pusztulnia!

De csakhamar elfojtotta magában a hiuság eme föllobbanását.

— Nem lehet! nem lehet! — mondotta a képmásának, — elhiszem, hogy szeretnél tovább is csillogni, ragyogni, de nem érdemes. Nincs már, kinek...

— Önmagadnak! biztatta a csábító hang.

— Mit érnék vele? Úgy sem tudnám elfelejteni, hogy volt egy ember, csak egyetlen egy, a ki igazán meg tudta becsülni értékemet... Az önzés ideje elmúlt örökre, üres szívvel nem tudok többé élni.

— De hát ha újból megkívánod az életet? hát ha akad ismét valami, a mi betölti a szívedet?

— Elhallgatsz!? — kiáltott fel Mája, még pedig olyan hangosan, hogy Paolo megmozdult a kormány mellett és azt kérdezte:

— Szóltál valamit, signora?

— Nem szóltam semmit, — válaszolt mélyen elpirulva Mája, aztán hozzá tette: — Lehet, hogy álmomban...

— Az valószínű, — hagyta rá a révész — mert a ki ide jön, az mind álmodik. Ki szépet és jót, ki pedig csúnyát és gonoszat, a szerint, a milyen a szíve. Én már megszokhattam volna, mert gyermekkorom óta járom be naponta ezt a

vizet, de azért még mindig incselkedik velem az álm tündére... Hej, ha egyszer ébren láthatnám! Mondják, hogy szép és szomorú asszony képében keresi fel a halandókat és arany olvasóját pergeti előttük, a melyen a fekete és a fehér szemek váltakoznak. A mikor a fehéret forgatja, az boldogságot jelent, de mikor a feketét, az gyászt jelent... Tudod-e, signora, hogy mit gondolok én most?

— Ha megmondod...

— Hogy az álm tündére szakasztott olyan lehet, mint te vagy. Szép is, bánatos is. Csak az álmokat pergető olvasódat nem látom, különben meg mernék rá esküdni...

A csónak a part fővényét surolta és ezzel véget vetett Paolo fantáziája csapongásának. Kikötött a parton, Máját szárazra segítette, aztán lehevert a csónakban és félig komolyan, félig tréfásan azt mondotta:

— Ha nagyon mélyen találnék elaludni, signora, cibáld meg jól az üstökömet. Nem veszem majd rossz néven, mert akármit mondjanak, mégis te vagy az a tündér...

Már aludt, mély és egyenletes lélekzetvétellel. Mája felkapta ruhája szélit és egyenesen neki vágott a harmatos pázsitnak. Úgy futott, mintha ő volna a hajnal, a ki elkésett valahol és most rózsaszínü palotájába siet, nehogy elfogja útközben szenvedélyes szerelmese, a tüzes vérü nap.

A kis kertajtó csak be volt támasztva és Mája akadály nélkül léphetett be a sűrű bokorral benőtt

nyiláson. Egy-két ág belekapaszkodott ruhájába, mintha kérné, hogy maradjon, de ő nem hallgatott a csábra, hanem egyenesen arrafelé tartott, a hol azon az emlékezetes napon először pihent meg Borsod karjaiban.

A fájdalmas boldogsággal teljes visszaemlékekönyvet csalt szemébe. Elővette Borsod utolsó levelét, megcsókolta a pecsétjét, felbontotta és elolvasta. Mikor a végére ért, így szólt:

— Hát te is azt akarod, hogy éljek? Pedig jobb nekem, ha nem hallgatok rád. Most még méltó vagyok hozzád, de ki tudja, mivé tesz az élet?...

Körüljárta a kertet, a melyen meglátszott, hogy senki sem gondolja. Az ősszel lehullott levelek egészen elborították az utat, a rózsabokrok vadon kapaszkodtak egymásba és több volt rajtuk a tövis, mint a bimbó.

— Látod, látod, — sóhajtott a fiatal asszony, ilyenné lennék én is, ha nincs, ki megnyesi érzésemet, ha nincs, a ki megneemesíti szívem hajtásait.

Visszatért a parthoz és felköltötte az alvó révészt. Ez egyszerre talpon termett és sajnálkozva mondta:

— Éppen lehajolt hozzám az álom tündére és meg akart csókolni. Csupa fehér szem volt az olvasóján és nagyon, de nagyon...

Azt akarta mondani; — nagyon, de nagyon hasonlított hozzád, — hanem a fiatal asszony

bánatos komolysága elnémította. Gyorsan fogta az evezőt, a vitorlát kifeszítette és fél óra múlva már kikötött a tulsó parton.

Mája gazdagon megajándékozta a révészt és egyenesen a vízesés felé tartott. Úgy érezte, hogy ha sokáig marad abban a környezetben, meginog erős elhatározása és nem valósíthatja meg szándékát. Elment az *osteria* mellett, futó tekintetet sem vetve a verandára, ahol azon a napon a vino santo-val telt poharat nyujtotta Borsod Pál felé, miközben ajkai azt suttogták: Evoe! Evoe! éljen az, a mi él! — Egyenest a bejárat felé tartott és meg sem állott, a míg a lebegő hidon nem volt, a mely összekötötte a két szemközt levő bazalt-oszlopot.

S mikor ott állott és lenézett a mélységbe, a hol az örvény kavargott, ismét elfogta az a borzongás, az a fázás, mint akkor. A folyam kétségbeesett vergődése, amint fölvetette magát, mintha utolsó kísérletet tenne, hogy kiszabadúljon örök börtönéből és még egyszer lássa a verőfényt, a tavaszt, eszébe juttatták a sír örök börtönét, a melynek kapuján most akar kopogtatni. Azon a kapun túl örök sötétség uralkodik és a ki egyszer belépett rajta, nem léphet többé vissza.

Áthajolt a hid karfáján. De a mikor közlelről meglátta a hófehér habba összetört hullámokat és a mikor éhes farkasnak két szemeként felszikrázott hozzá az örvény mélyéből a foszforáló fény, visszaborzadt és hátat fordított a vízesésnek.

Könyei cseppenként hullottak, mikor a kifelé vezető ösvényre tért. Zokogott és azt hitte, hogy szíve megszakad szégyenében és bánatában... De a mint kiért a szabadba, hirtelen megállott. Tekintete megakadt néhány szál ibolyán, a mely a pázsit zöldjében kéklott. Lehajolt, fölszedte a virágot, magába szívta illatát és bódultan, mármorosan suttozta:

— Élni! csak élni!

(Vége.)

Herczeg Ferencz munkái.

A Gyurkovics-fiuk.

Tizenegyedik ezer. Füzve	--- --	frt 2.—
Diszkötésben	--- --	frt 3.—

Napnyugoti mesék.

Négy elbeszélés. Füzve	--- --	frt 2.—
Diszkötésben	--- --	frt 3.—

A három testőr.

Bóhozat 3 felvonásban. Füzve	--- --	frt 1.20
Diszkötésben	--- --	frt 1.80

A dolovai nábob leánya.

Szinmű 5 felvonásban. Füzve	--- --	frt 1.20
Diszkötésben	--- --	frt 1.80

Simon Zsuzsa.

Regény, 3-ik kiadás. Füzve	--- --	frt 1.60
Diszkötésben	--- --	frt 2.50

A Gyurkovics-leányok.

Tizenkettedik ezer. Füzve	--- --	frt 1.50
Diszkötésben	--- --	frt 2.50

Mutamur.

26 elbeszélés, 3. kiadás. Füzve	--- --	frt 1.60
Diszkötésben	--- --	frt 2.40

Fenn és lenn.

Regény, 3-ik kiadás. Füzve	--- --	frt 1.60
Diszkötésben	--- --	frt 2.40

BRÓDY SÁNDOR

összes munkái.

A modern magyar irodalomnak alig van érdekesebb alakja, mint Bródy Sándor. Jóformán még az ifjúkor határain sincs túl, de már is mester lélektani megfigyeléseiben. Az ő művei psychologia, finomság dolgában ritkítják párjukat, de a mellett minden izükben érdekesítőek és költőiek. Már az a körülmény is, hogy némely kötete már a harmadik kiadásban jelent meg, daczára annak, hogy írói pályafutása nem tesz ki egy tuztat esztendő, mutatja, hogy mennyire kedveli őt a közönség. Összes művei most jelentek meg egyöntetű, diszes, de a mellett olcsó kiadásban. A ki az írói egyéniség előkelőségét, ragyogó fantáziával, hatalmas jellemzési képességgel és finom lélektani részletezéssel egybekötve szereti látni, vegye meg **Bródy Sándor** műveit.

I. Kétlelkű asszony	— .80
II. Apró regények	1.40
III. Két szőke asszony	— .80
IV. Színészvér	1.40
V. Éjszakák	— .80
VI—VII. Don Quixotte kisasszony	2.—
VIII. Rejtelmek	1.40
IX. Emberek	— .80
X. Nyomor	— 80
XI. Faust orvos	— .80
XII. Hófehérke	— .80

Csinosan bekötve minden kötet 80 krral többbe kerül.
A 12 kötet ára füzve 10 frt. Kötve tokban 18 frt.

Tábori Róbert könyvei.

Nagy Játék. Regény két kötetben. Ára	
csinosan kötve	1.—
Korhadtt oszlopok. Regény, finom kiadás	1.20
Ugyanaz Regénytár-kiadás, kötve	—50

Tábori Róbert ifjúsági iratai.

A hajdukirály. <i>Rodostóban. Rákóczy lelke.</i> Sok képpel. Ára diszkötésben	3.—
Szabadsághősök. Regényes elbeszélés. Sok képpel. Ára diszkötésben	1.60
Bergengóczia. Regényes elbeszélés képekkel. Ára diszkötésben	1.50
Görbe hegyek országában. Ára diszkötésben	1.20
Kong-Kheou. Képekkel. Ára diszkötésben	1.60
A temesvári királybiró. Képekkel. Ára diszkötésben	1.40

A legsötétebb világrészből. Ára kötve	—80
A rézbőrűek világából. Ára kötve	—80

AZ „EGYETEMES REGÉNYTÁR“-ban
 eddig megjelent 236 kötet, szerzők
 szerint A-B-C rendben.

	Évf.	Kötet	Ára
Abonyi. Magduska öröksége, regény.	II.	7-8	1.—
„ A „pénzes molnár“ románcza.	IV.	12	—50
Aldé. Az uri körökben	I.	18	—50
Alexander Mrs. Sibilla.	X.	5-7	1.50
Bárony István. Ecce Homo	XII.	9	—50
Beniczkyné. Saját kezébe, regény.	I.	16	—50
„ „Ő az“, regény	III.	1-2	1.—
„ A hegység tündére, regény	V.	1-2	1.—
„ Rang és pénz, regény	VI.	6-7	1.—
„ A vér	VII.	18	—50
„ Közvélemény.	XII.	11-12	1.—
Békefi Antal. Kálvárián	IX.	11	—50
Beöthy László. Két leány és egy legény	X.	8	—50
Boisgobey. A kék fátyol, regény	I.	7-8	1.—
Borostyán N. Mindszentí Katalin	IX.	17	—50
Bret-Harte. Yerba Buena.	VII.	6-7	1.—
Bréte Jean de la. Vadrózsa	XI.	14-15	1.—
Bródy S. Emberek. Elbeszélések	III.	17	—50
„ Faust orvos	V.	10	—50
„ Nyomor	VIII.	16	—50
„ Hófehérke, regény	IX.	9	—50
Burnet F. H. „A kis lord“, regény	IV.	16	—50
Carmen Sylva. Tábori posta, „	II.	17-18	1.—
Cherbullez. Holdenis Meta, „	III.	7-8	1.—
„ Miss Rovel, „	V.	17-18	1.—
„ A Csókás-tanya	XI.	10-11	1.—
Coléman John. Curly, egy színész története	VI.	5	—50
Collins. „Nem!“ Regény	I.	13-14	1.—
Contessa Lara. A komédiánsné, regény	X.	17	—50
Conway. Beatrice házassága, regény.	I.	4-5	1.—
„ Élő halott, „	II.	3-4	1.—
„ Paulina, „	V.	3-4	1.—
Cooperus Louis. Végzet, regény	VIII.	17	—50
Croker B. A szép Neville kisasszony.	IX.	7-8	1.—
„ Családi hasonlatosság, regény	XIII.	7-8	1.—
Csehev P. Antal. A párba	XI.	8	—50
Csiky Gergely. Az elvált asszony, regény	IV.	1-2	1.—
Daudet E. Az elítélt leánya	V.	13 14	1.—
Delpit A. A marquísné, regény	II.	13-14	1.—
„ Hét év múltán, „	IX.	5-6	1.—
„ E. A hitetlen, „	III.	3-4	1.—
Doyle A. Conan. A nábob kincse	X.	11	—50
„ „ Az üldöző	XII.	18	—50
Dosztojevszkij. Fehér éjszakák, regény	III.	18	—50
Eckstein. Violanta, regény	I.	15	—50
Farina Salvatore. Vénus, regény	VIII.	18	—50
Filon. Ibolya, „	IX.	10	—50
Feuillet. A halott, „	I.	9	—50

	Kötet	Évf.	Ára
Feuillet. Az özvegy, regény	II.	6	—50
„ Művészbecsület	VI.	8—9	1.—
Gárdonyi Géza. Két menyasszony és más elb.	XII.	17	—50
Gonzales. Egy csontváz elbeszélése	I.	17	—50
Groller. A tábornok ur fia, elbeszélés	III.	10	—50
Gunter A. C. Marina (Mr. Barnes of New-York)	VIII.	5—6	1.—
„ Az amerikai	XII.	13—14	1.—
Gyalul Farkas. A szabadító	XI.	16	—50
Gyarmathyné. A havasok alján.	VI.	10	—50
„ Asszonyokról — asszonyoknak	X.	12	—50
Gyp. A seleburdi, regény	XIII.	5	—50
Haggard Rider. „Ó”, regény	IV.	3—4	1.—
„ Salamon király kincse	XI.	5—6	1.—
„ Ismeretlen ország, regény	XIII.	17—18	1.—
Herczeg Ferencz. Fenn és lenn.	V.	11—12	1.—
„ Simon Zsuzsa, regény.	IX.	1—2	1.—
Herman Ottóné. Knopfmacher	XI.	7	—50
Heyse P. Felejthetetlen szavak	V.	15	—50
Hungerford Mrs. Kis hercegnő.	VII.	14	—50
„ A kis hőbortos	IX.	18	—50
Jókai M. A ki a szívét a homlokán hordja.	V.	16	—50
Kazár. Lég és föld. Kitérölt évek, 2 elbeszélés	III.	9	—50
„ A szívárvány, regény	IV.	15	—50
Kövér Ilma. Damáz Margit	VII.	13	—50
„ Két világ közt	XII.	15	—50
Kupa Árpád. A napszámosok, regény	X.	15—16	1.—
„ Képzelt királyok, regény	XIII.	9—10	1.—
Letneff. Anjuta. Orosz regény	IV.	17—18	1.—
Lindau. Jung Helén, elbeszélés.	II.	9	—50
„ Lázban, regény	VI.	17	—50
Margitay. Megölt lelkek, regény	II.	5	—50
Mercedes. Noemi.	IX.	16	—50
Mikszáth. A lohinali fű, elbeszélés.	I.	3	—50
„ A fészek regényei, elbeszélések	II.	16	—50
„ „Almanach“ 1898, 1899, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898-ra			1.—
Mudrony. Ildeiné leánya, ered. regény	VI.	15—16	1.—
Moeller O. M. Az arany	XII.	10	—50
Ohnet. A bánya, regény	I.	1—2	1.—
„ Lise Fleuron, regény	I.	10—11	1.—
„ A Croix-Mort grófnő, regény	II.	1—2	1.—
„ Sarah grófnő, „	II.	10—11	1.—
„ Akarat, „	III.	11—12	1.—
„ Rameau orvos.	IV.	13—14	1.—
„ Utolsó szerelem	V.	8—9	1.—
„ A Pierre lelke.	VI.	1—2	1.—
„ A vasgyáros (hámoros).	VI.	11—12	1.—
„ A gyűlölség adója	VII.	1—2	1.—

	Évf.	Kötet	Ára
Ohnet. Nimród és Társai	VIII.	1-2	1.—
„ A gyermek joga	X.	1-2	1.—
„ Régi harag, regény	XI.	1-2	1.—
„ Hiábavaló gazdagság	XII.	1-2	1.—
„ A képviselő leánya	XII.	16	—50
„ A faviéresi lelkész	XIII.	1-2	1.—
Ouida. A freskók, regény	III.	15	—50
Pekár Gyula. Lavina, regény	X.	18	—50
„ „ Hatalom	XII.	7	—50
Petelei. A fülemile, elbeszélés	I.	12	—50
Prevošt Marcel. A titkos kert, regény	XIII.	11-12	1.—
Rákosi Viktor. Téli rege	VIII.	10	—50
Reade Charles. Titok	VIII.	14-15	1.—
Róberts Sándor. Lou	X.	9	—50
Rovetta G. Az első kedves	XI.	13	—50
„ „ Egy leány miatt	XIII.	14-15	1.—
Savage R. Henry. Hivatalos feleség	VIII.	9	—50
Schultz Jeanne. A fogadalom	VIII.	11	—50
Serao. Isten hozzád szerelem, olasz regény	VI.	13-14	1.—
„ Bűn és büntetés	XII.	5-6	1.—
Sudermann. A kegyencz	VII.	11-12	1.—
P. Szathunáry. Balassa Bálint, tört. regény	II.	12	—50
„ A legszebb hercegnő, regény	III.	13-14	1.—
„ A kiengesztelt átok	VII.	15	—50
Szántó Kálmán. Alkonyat, regény	XIII.	6	—50
Szomaházy István. Nyári felhők	XI.	12	—50
„ „ Ella kisasszony ötlete	XIII.	18	—50
Tábori Róbert. Nagy játék	VIII.	7-8	1.—
„ „ Korhadtt oszlopok	XI.	9	—50
Tarehetti. A szív küzdelmei	V.	7	—50
Theuriot. Veszedelmes bűbáj	VII.	9-10	1.—
„ „ Angéla, regény	X.	13-14	1.—
Thury Zoltán. Ullrich főhadnagy	XIII.	13	—50
Tinseau Leon. A hűvek, regény	VI.	18	—50
„ „ A tilalom	VII.	16-17	1.—
„ „ Göröngyös utakon	IX.	12-13	1.—
Tolnai. A jubilémsok, regény	I.	6	—50
Turgenev. Első szerelem. Kipp-Kopp elbesz.	II.	15	—50
Tutsek Anna. Viola története	X.	10	—50
Uchard. Blaisot kisasszony, regény	III.	16	—50
Várad Antal. Elmúlt évekből	VII.	8	—50
Verga. Egy apáca története	VII.	5	—50
Warden F. A rejtélyes ház	XI.	17-18	1.—
Werner. Szent-Mihály	IV.	9-11	1.50
Werner Gy. Anteusz	VIII.	12-13	1.—
„ „ Andrásfalvy de Andrásfalva	IX.	14-15	1.—
Zola Emile. Álom, regény	IV.	7-8	1.—
„ „ Három elbeszélés	XII.	8	—50

